

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1927.

Andra kammaren.

Nr 9.

Fredagen den 18 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 11 och den 12 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 97, angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 96, med förslag till lag om bokföring vid enskild järnväg m. m.

§ 4.

Herr *Bergströms* i Bäckland på kammarens bord liggande motion, nr 284, som nu föredrogs, remitterades till behandling av lagutskott.

§ 5.

Vidare föredrogs, men bordlades åter statsutskottets utlåtande nr 9.

§ 6.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, nr 16, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens tionde huvudtitel; och blevo de i detta memorial föreslagna voteringspropositionerna av kammaren godkända.

§ 7.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts härpå föredragna utlåtande nr 2 bordlades ånyo.

§ 8.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Sävström m. fl.*, nr 285, angående åstadkommande av snabbare handläggning av mål och ärenden i regeringsrätten;

Andra kammarens protokoll 1927. Nr 9.

herr *Olsson* i Mellerud, nr 286, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för budgetåret 1927—1928 m. m.;

herr *Röing*, nr 287, i anledning av samma proposition; och

nr 288, likaledes i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 70; samt

herr *Sandberg*, nr 289, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 85, med förslag till lag angående slakt av husdjur.

Dessa motioner bordlades.

§ 9.

Anmäldes och godkändes bankoutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förhöjning för år 1927 av åt vissa f. d. poststationsföreståndare och lantbrevbärare utgående understöd;

nr 27, i anledning av fullmäktiges i riksbanken framställning om ändrad lydelse av 13 och 25 §§ i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 jämte en i ämnet väckt motion; och

nr 28, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av §§ 2 och 3 i förordningen den 5 juni 1909 angående konungariket Sveriges stadshypotekskassa.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 2 maj 1924 angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar dels ock väckt motion om avskaffande av lastpenningarna;

nr 6, i anledning av väckta motioner angående nedsättning av tullen å kautschukskodon;

nr 7, i anledning av väckt motion om höjning av tullen å polerduk eller sänkning av tullen å appreterad bomullsvävnad, uteslutande avsedd för tillverkning av polerduk;

nr 8, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å ämnen för skoläster;

nr 9, i anledning av väckt motion om tullfrihet för med bly överdraget bandjärn av vissa dimensioner; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av en telefonkabel; samt

andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om upphävande av eller inskränkning i värnpliktiges mönstrings- och adressanmälningskyldighet.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag.

§ 12.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr *Weibull*

» *Thore*

under 6 dagar fr. o. m. den 19 febr.,

» 4 » » » 19 »

herr <i>Ljunggren</i>	under 7 dagar fr. o. m. den 19 febr.,
» <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	» 8 » » » 18 »
» <i>Västberg</i>	» 10 » » » 19 »
» <i>Larsson</i> i Västerås	» den 19 febr. och
» <i>Ryberg</i>	» 6 dagar fr. o. m. den 19 febr.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.44 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 19 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse mellan kamrarnas talmän gemensamma omröstningar komme att äga rum lördagen den 26 innevarande februari angående de voteringspropositioner, som då vore av kamrarna godkända.

§ 2.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande proposition, nr 97, angående förstärkning av femte huvudtitelns anslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

§ 3.

Vidare föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionen nr 285 av herr *Sävström m. fl.*;

till statsutskottet motionerna:

nr 286 av herr *Olsson* i Mellerud; och

nr 287 och 288 av herr *Röing*; samt

till behandling av lagutskott motionen nr 289 av herr *Sandberg*.

§ 4.

Härefter föredrogs, men bordlades åter bevillningsutskottets betänkanden nr 5—10 och andra lagutskottets utlåtande nr 2.

§ 5.

Föredrogs vart efter annat första lagutskottets utlåtanden:

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 3 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad;

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande ändring i gällande stadganden om nattvardsgång m. m.;

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser angående högmässogudstjänsts förrättande å annan plats än i kyrka; och

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser rörande Stockholms stads konsistorium.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 6.

Ang. återremitterande av ett ärende.

Vid härpå skedd föredragning av första lagutskottets utlåtande, nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk bevärdades ordet av

Herr af Ekenstam som yttrade: Herr talman! Med anledning av att vid lagförslagets avfattande en hänvisning i 6 § blivit litet missuppfattad tillåter jag mig föreslå, att kammaren ville återremittera detta betänkande till utskottet. Samma förslag kommer att framställas i första kammaren. Om förslaget bifalles, får första lagutskottet tillfälle taga saken under omprövning och rätta till denna brist.

Med bifall till vad herr af Ekenstam föreslagit beslöt kammaren att återförvisa ärendet till utskottet för ny behandling.

§ 7.

Ang. tillsyn m. m. över donationer och stiftelser.

Andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion angående tillsyn över och granskning samt beskattning av donationer och stiftelser föredrogs nu. Därvid anförde:

Herr Osberg: Herr talman, mina damer och herrar! Detta spörsmål har varit föremål för riksdagens behandling vid åtskilliga tillfällen förut. Jag måste dock erkänna, att jag, då jag väckte min motion, icke hade kännedom om att samma fråga behandlats i en motion till nästlidet års riksdag och då föranledde en riksdagsskrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t. Eftersom frågan sålunda nu torde nalkas sitt avgörande, vill jag yttra ett par ord till utveckling av mina synpunkter i förhoppning att dessa skola komma att beaktas vid den utredning, som troligen kommer att företagas med anledning av riksdagsskrivelsen.

Denna fråga är av ovanligt stor räckvidd, och dess betydelse har särskilt under de sista åren ökat. Antalet stiftelser har hastigt tillväxt. År 1910 uppgick donations- och stiftelsekapitalet i landet till i runt tal 329 miljoner kronor, och från väl underrättat håll har det påståtts, att denna summa sedan dess fördubblats. Under sådana förhållanden måste man, menar jag, taga reda på, hur saken egentligen ligger till. Därvid bör man för det första undersöka, huru dessa stiftelser förvaltas och se till att de icke förintas. På sista tiden har det skett rätt stora rubbningar i det avseendet. Till och med rätt stora stiftelser ha rentav försvunnit. Sådant kan ju icke vara med god ordning förenligt!

Men det är vidare icke nog, att man tillser, att stiftelserna icke förintas och att de underkastas registrering och kontroll. Det är många andra omständigheter, som påkalla granskning. Många av dessa donationer ha på sista

tiden så att säga mist sin aktualitet. Det har inträffat, att pengar eller egendom donerats för ett ändamål, vars tillgodoseende numera är överflödigt. Man skulle i dylika fall kunna tänka sig en omläggning, en omreglering, en modernisering av donationsvillkoren, så att de belopp, som donerats, kunde komma till verkligt gagn.

Vidare är det en annan fråga, som är av den allra största betydelse, nämligen beskattningsfrågan. Det kan naturligtvis icke gå an, att man genom donationer så att säga »binder» den ena miljonen efter den andra och på samma gång gör dem skattefria. I stället för att tjäna produktiva ändamål bliva de medel, som donerats, i stor utsträckning fastlåsta i improduktiva företag, och skall det fortgå på det sättet blir det väl till slut så, att de produktiva företagen icke komma att ha annat än lånt kapital att röra sig med. En sådan utveckling måste leda till att allt större kapital undandrages beskattning och att skatterna därigenom i motsvarande mån allt hårdare tynga företagen. Om man ser på de förteckningar, som finnas uppgjorda över donationer, får man ett sorgligt intryck av att folk, som donera pengar, ha bra litet begrepp om, vilka ändamål som verkligen äro värda att uppmuntras genom donationer. Det doneras pengar till främjande av synnerligen märkvärdiga ändamål! Visserligen finnas också personer, som lämna sina pengar till försvarbara ändamål, men i många fall kan man säga, att det är tvivel underkastat, huruvida donationerna verkligen komma att bli till gagn. — Jag vill understryka, vad jag redan uttalat i min motion, nämligen att som villkor för att en donation skall vara giltig bör fordras, att dess ändamål granskats av viss myndighet och av denna myndighet befunnits försvarbart.

Som jag i första delen av mitt anförande nämnde, beslöt riksdagen i fjol en skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t. Man får hoppas, att de, som komma att utreda frågan, skola beakta de synpunkter, jag nu framhållit. I tidningarna ser man gång efter annan, att det undan för undan doneras än en halv miljon, än en hel miljon o. s. v. Pengarna rulla! Den senaste nyheten härvidlag är att man skänkt bort Löfstad slott. Det är, om icke särskilda bestämmelser komma att lägga hinder i vägen däremot, meningen, att slottet för all framtid skall bibehållas för att eftervärlden skall få se, hur en adlig familj bodde på 1880-talet. Ja, det är ju ett värdefullt ändamål! Om jag icke misstar mig, torde dock glorian över det adliga ha börjat att förlora sin lockelse för sinnena. Man har numera vant sig vid ett mera förståndigt betraktelsesätt. Jag tror, att det i en framtid icke kommer att spela så stor roll, om det finns dylika byggnader bevarade eller icke. Det torde inte vara mycket idé att ha en byggnad stående bara för att i framtiden några få personer om året skola kunna komma dit och bese den, och att för det ändamålet fastlåsa sådana belopp, som det här gäller. Hundratals liknande fall skulle kunna dragas fram i dagsljuset.

Alldenstund denna fråga blivit överlämnad till Kungl. Maj:t för utredning, ämnar jag icke, herr talman, göra något yrkande. Jag hoppas, att den begärda utredningen må bringa förnuft och reda i det hela. Vi kunna nämligen icke låta det fortgå på det sättet, att man undan för undan i obegränsad omfattning förvandlar stora summor från rörligt till bundet kapital. Donationskapitalet kommer dock ursprungligen från produktionen. En gyllene regel kräver under sådana förhållanden att icke alldeles negligera, varifrån pengarna kommit, utan betänka, huruvida det icke kunde vara skäl att i rätt stor utsträckning återbörda dem till det område, där de skördats.

Jag har, herr talman, icke något yrkande att göra.

Herr Laurén: Herr talman! Då motionären icke framställt något yrkande, kan det ju möjligen synas olämpligt av mig att yttra mig i saken,

*Ang. tillöyn
m. m. över
donationer och
stiftelser.
(Forts.)*

Ang. tillsyn
m. m. över
donationer och
stiftelser.
(Forts.)

men till förekommande av att en tystnad från utskottets sida skulle kunna tolkas, som om utskottet helt och hållet gillade motionärens motivering vill jag säga, att så icke är förhållandet. Motionen innehåller bl. a. en del uppgifter, som icke äro fullt riktiga. Utskottet har grundat sitt avstyrkande på att saken redan gjorts till föremål för Kungl. Maj:ts prövning, men då motionären nu upprepat en del av argumenten i motiveringen synes det vara skäl att taga avstånd från särskilt de delar därav, vari han synes vilja lägga hämsko på donerandet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Till avgörande företogs statsutskottets utlåtande, nr 9, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna för kapitalökning i avseende å post- och telegrafverken samt statens järnvägar och vattenfallsverk.

Punkterna 1 och 2.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 3 och 4.

Lades till handlingarna.

Punkterna 5—8.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkterna 10—12.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—16.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 17, angående anslag till ny malmvagnsverkstad vid Notviken.

Ang. ny
malmvagns-
verkstad vid
Notviken.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t, i avseende å statens järnvägar, under åberopande av det vid propositionen under rubrik »utgifter för kapitalökning, Bil. I» fogade statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden, punkten 15, föreslagit riksdagen att för påbörjande av ny malmvagnsverkstad vid Notviken för budgetåret 1927—1928 anvisa ett reservationsanslag av 400,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte för påbörjande — — — lika med Kungl. Maj:t — — — 400,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Olofsson* i Digernäs, vilken ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

*Ang. ny
malmvagns-
verkstad vid
Notviken.
(Forts.)*

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr **Olofsson** i Digernäs: Herr talman! Ja, den nu föreliggande frågan är en gengångare från i fjol och den enda skillnaden mellan läget då och läget nu består i ändrad uppfattning om varifrån medlen skola tagas. I fjol var det meningen att taga medlen från förnyelsefonden, men nu är det meningen, att kostnaden skall bestridas av kapitalökningsmedel. I år är jag ensam reservant. I fjol var det elva reservanter! Hur kan medelanskaffningsfrågan ha en så kraftig verkan? Saken föreligger ju eljest i precis samma skick i år som i fjol. Jag röstade i fjol för avslag på såväl Kungl. Maj:ts förslag som på utskottets hemställan, och jag kommer att i år göra sammanledes så mycket hellre som jag sedan dess läst Bodenintressets kritik över Kungl. järnvägsstyrelsens framställning till Konungen angående anslagsbehovet för budgetåret 1927—1928.

Herrarna torde liksom jag, innan herrarna reste till riksdagen, ha fått ett häfte, likadant som det, jag nu håller i handen, och som innehåller den kritik, jag nyss nämnde. Den, som läst igenom detta häfte, måste erkänna, att Bodenintressets målsmän på åtskilliga punkter ha starkare skäl för sin mening, än dem som både utskottet och järnvägsstyrelsen förebragt. Vad är det då, som gjort, att de övriga reservanterna fullständigt ändrat mening sedan i fjol? Icke är det någon större brådska i år än i fjol med denna sak! Sedan vi sist behandlade denna fråga, har malmtransporten till följd av engelska kolstrejken minskats, och skulle det framledes bli större påkänning ifråga om reparation av malmvagnar, så förefaller det underligt, om ej Bodenverkstaden skulle kunna moderniseras så, att den får tillräcklig kapacitet. Kostnaden härför borde väl ställa sig billigare än att bygga nytt vid Notviken, och vad bostadsfrågan beträffar ha 77 arbetare vid Bodenverkstaden skaffat sig egna bostäder, då däremot i Notviken visserligen ej saknas bostäder, men de bostäder, som finnas, äro sådana, att ingen vill bebo dem, utan i stället får staten bekosta arbetarna fria resor cirka en mil dagligen fram och tillbaka mellan verkstaden och Luleå stad. Vidkommande vad departementschefen och utskottet framhållit rörande Bodenverkstadens vara eller icke vara, så misstänker jag, att järnvägsstyrelsens mening blir den rådande, d. v. s. verkstaden kommer att successivt nedläggas. Isynnerhet finns anledning antaga detta, om riksdagen nu följer statsutskottet och ger efter på sin förut intagna ståndpunkt. Det är lätt att förstå, att Bodenverkstadens arbetare och Bodens kommun komma att få sitta emellan härvidlag. Bodens samhälle, som redan förut gått miste om åtskilliga skatteobjekt, skulle här ånyo mista en hel del sådana. Jag har ansett, att Bodensamhället bör ha åtminstone någon försvarare i det här fallet. Kungl. järnvägsstyrelsens bedrifter i Boden och Notviken äro för mig varnande exempel. Det byggdes för många år sedan i Boden en s. k. genomgångsbana för malmtrafiken. Den kostade 600,000 kronor, men den är ännu den dag, som i dag är, icke använd! Detta är väl ett rent slöseri med statens medel!

Och vad bostadsfrågan i Notviken beträffar så har, som sagt, järnvägsstyrelsen också därvidlag tagit initiativ, och där har byggts en hel del bostäder, men ingen vill bebo dem, och det är tydligen statsutskottets mening, att även i fortsättningen skola, om Notviksverkstaden utvidgas, arbetarna bo i Luleå stad och åka med järnväg ut och in till Notviken. Arbetarna tyckas hellre vilja bo i Luleå, och det gäller tydligen härvidlag beträffande dem ungefär detsamma, som beträffande militärerna, när det var fråga om regementenas förflyttning: militärerna ville in till städerna. Det är likadant med arbetarna. De vilja inte bo på landet längre, utan de vilja komma in till närmaste stad, det må sedan kosta vad det kosta vill. Jag kan, som sagt, icke förlika mig med

Ang. ny
malmvagns-
verkstad vid
Notviken.

(Forts.)

utskottets hemställan i år, utan står fortfarande kvar på samma ståndpunkt som i fjol och yrkar avslag å utskottets hemställan och bifall till min reservation.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Då herr Olofsson fört på tal förhållandena från i fjol, så kan det kanske vara lämpligt att meddela herr Olofsson, att man nyss i första kammaren utan ett ords debatt i år gått in för utskottets förslag. Jag tror att det är värt att lägga märke till detta faktum, då man vet vilken strid som i fjol stod om denna sak i riksdagens bägge kamrar.

Jag kanske också kan få lov att uppbygga kammarens ledamöter med att relatera en liten episod från statsutskottet. Det var där en av reservanterna från i fjol, som förklarade inför utskottet, att sedan man kommit fram till en så låg revisionskostnad per vagn i den ifrågasatta nya verkstaden i Notviken, så fanns det ingen möjlighet, som han uttryckte sig, för någon människa med sunt ekonomiskt sinne att gå emot Kungl. Maj:ts förslag. Detta kan måhända vara tillräckligt om den saken.

Jag skall emellertid be att få illustrera vad jag nyss sade med ett par siffror bara. Det beräknas under viss förutsättning att i Boden kostnaden för reviderad malmvagn blir 293 kronor, i den utvidgade och moderniserade verkstaden därstädes 298 kronor samt i den nyuppförda verkstaden i Notviken 212 kronor. Men man finner också hur kostnadssiffrorna ställa sig, om man går till sid. 44 i den kungl. propositionen, och jag ber då att få citera ett litet stycke där, som ytterligare klargör, hur det ställer sig. Det heter på följande sätt: »Reparationskostnaden (exklusive materialkostnad) i medeltal per vagn belöper sig sålunda för närvarande i Boden till 284 kronor. I de moderniserade lokalerna i Boden beräknas samma kostnad kunna nedbringas till 243 kronor — en kostnad vartill dock enligt vad som nedan anföres får läggas kostnaden för en snabb amortering av nyanläggningskapitalet — under det att reparationskostnaden i en ny verkstadsanläggning i anslutning till den övriga verkstaden i Notviken ej beräknas komma att uppgå till mera än 184 kronor i medeltal per vagn.»

När man dessutom på grund av Kungl. Maj:ts utredning i fjol och Kungl. Maj:ts utredning i år vet, att det inte är möjligt att på ett rationellt sätt driva verkstaden i Boden, så förefaller det mig, som om man i detta fall inte hade något annat att göra än att fullfölja det program, som faktiskt antogs av riksdagen, då den beslöt att bygga verkstaden i Notviken för många år sedan. Jag tror således, att riksdagen gör klokt i att nu gå in för järnvägsstyrelsens förslag, som tillika är Kungl. Maj:ts. Jag tror man måste ge järnvägsstyrelsen rätt i, att då det är fråga om en sådan massrevision av vagnar som det verkligen är i detta fall, så är det icke lämpligt och icke ur ekonomisk synpunkt riktigt att gå in för en modernisering i Boden, som bara ger en halvmesyr till resultat. Man kommer härigenom ändå icke fram till en rationell drift.

Sedan talade herr Olofsson litet om den tvekan, som rådde i fjol här i kammaren beträffande sättet för kostnadernas täckande. Han framhöll, att utskottet då föreslog att medel skulle tagas ur förnyelsefonden. Ja, det är alldeles riktigt. Men den enda punkt, som då var tvistig var, huruvida man skulle kunna taga det ur förnyelsefonden och ändå få den beräknade kostnaden ersatt efter de grunder, som stadgats i kontraktet mellan malmbolaget och statens järnvägar och få denna fråga på fullt tillfredsställande sätt ordnad. Nu finnes det emellertid att vad utskottet skrev i fjol i den vägen icke ansetts tillfredsställande ur dessa synpunkter, och då har utskottet också, i likhet med vad Kungl. Maj:t gjort, gått in för att föreslå ett reservationsanslag för ändamålet. På detta sätt bliva alla formella svårigheter, alla tänkta processanledningar på den punkten helt och hållet borteliminerade.

Så har herr Olofsson sagt något om dessa egnahemsbyggare i Boden. Ja, jag får verkligen säga, att om jag trott att det skulle komma att gå ut över dessa på ett så kännbart sätt som herr Olofsson befarade, så skulle jag ha ställt mig i hög grad tveksam, huruvida man icke i detta sammanhang bort få fram någon form för ersättning. Men jag har det oaktat absolut icke kunnat komma ifrån att det här främst gäller att på mest rationella sätt ordna verkstadsdriften, och att frågan, hur det kommer att ställa sig med egnahemsägarna där uppe, bör lösas oberoende av frågan, huruvida verkstaden i Boden skall moderniseras eller en ny verkstad i Notviken anläggas. Det är icke skäl att blanda ihop dessa bägge saker. Ty så grundfast är min övertygelse i den här punkten, att jag icke kan på något sätt ge avkall på den meningen, att det klokaste ur synpunkten av en rationell verkstadsdrift är att biträda Kungl. Maj:ts förslag. Allt annat blir i det sammanhanget sekundärt. Och även om det skulle komma att gestalta sig så som herr Olofsson skisserat, så tror jag, att det skall finnas utvägar härvidlag att hålla vederbörande skadeslösa, och jag vill tillägga, att det *måste* helt enkelt finnas utvägar i det avseendet. Nu föreligger för övrigt ingen risk på den punkten, ty det förhåller sig verkligen på det sättet, säga vad man säga vill, att den specialverkstad, som kommer att finnas i Notviken för revision av malmvagnar, får tillräckligt att göra med den uppgiften, medan revisionen av alla andra vagnar inom femte distriktet givetvis fortfarande som hittills kommer att utföras i Boden, och detta gör återigen, att jag tror, att man icke behöver befara några svårigheter för egnahemsägarna i det här fallet, i synnerhet som järnvägsstyrelsen tidigare och särskilt i fjol i likhet med dåvarande departementschefen uttalat sig i den riktningen, ett uttalande som biträdades även av nuvarande departementschefen. Någon förflyttning av personal med egna hem tror jag således icke man behöver befara.

Då det nu är så, att första kammaren, trots de stora strider som i denna fråga stodo i fjol, tagit utskottets förslag utan ett ords debatt, så hoppas jag åtminstone så mycket av andra kammaren, att den kan taga Kungl. Maj:ts och utskottets förslag här utan votering. Det är i denna förhoppning, herr talman, som jag tillåter mig yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Då den ärade reservanten efterlyste reservanterna från i fjol, så kan jag ju säga, att jag var en av dem, och i stort sett står jag på precis samma ståndpunkt nu som jag stod i fjol. Men erfarenheten har visat att man visserligen kan avslå ett förslag, som järnvägsstyrelsen kommer med, men man kan därför icke få något annat positivt igenom i enlighet med sina egna önsknings. Det blir därför naturligtvis så, att kungl. järnvägsstyrelsen blott behöver framkomma med sitt förslag året efter eller senare för att den trots motsatta uppfattningar skall vinna vad den vill. Detta måste naturligtvis speciellt gälla i en sådan fråga som denna, där man har att göra med en sådan sak som vagnar, som ju måste repareras. Det kan man ej komma ifrån. Och det är just järnvägsstyrelsens ihärdighet här som gjort att reservanterna från i fjol nu lysa med sin frånvaro. Ty även om de segrat i år — och denna möjlighet är ju icke utesluten — så är det solklart att frågan återkommit i precis likadan form till nästa år. Detta voro vi övertygade om, och därför tyckte vi inte att det tjänade något till att fortsätta denna strid, när man inte kunde vinna något positivt resultat gentemot kungl. järnvägsstyrelsen.

Den ärade talaren, som här sist hade ordet, kom in på en annan fråga, nämligen att det här gällde att avgöra, från vilket håll dessa medel skola utgå. Ja, när medlen skulle tagas ur förnyelsefonden enligt förslaget från i fjol, så finga vi klart för oss, att då gällde det anläggandet av en ny verkstad och att

*Ang. ny
malmbagns-
verkstad vid
Notviken.
(Forts.)*

verkstaden i Boden skulle nedläggas. Detta var ju också den klara förutsättningen, ty annars skulle det ej vara någon mening i att anlita förnyelsefonden. Vid detta tillfälle diskuterades det inom utskottet åtskilligt om Grängesbergsbolagets skyldigheter, och hur dessa kunde komma att influeras därav att medlen togos ur förnyelsefonden. Jag tycker, att den frågan står här lika oklar i år. Ty skall verkstaden i Boden fortfarande vara i funktion, men icke vidare ha något nämnvärt med malmbagnar att göra, så kan jag icke förstå att kostnaden för Bodens verkstad skall gå in under den summa, som Grängesbergsbolaget står för. Denna fråga är i varje fall inte utredd, så nog anser jag, att det är tillräckligt med oklara saker även i år.

Men medan jag nu är inne på denna sak, så skulle jag, eftersom jag nu icke önskar att begära ordet vidare när vi komma till den punkten, vilja framhålla, att det kan vara tvivelaktigt, huruvida man bör anlita förnyelsefonden för att klara upp kostnaderna för elektrifieringen av statsbanan Stockholm—Göteborg, för vilket det en gång avsedda anslaget visat sig icke räcka till. Det är en sak, som verkligen i hög grad förvånar mig, att man kunnat gå in på den linjen att för en sak, som är absolut ny, nämligen elektrifieringen, taga medel ur förnyelsefonden. Jag vill verkligen uttala en stilla undran, hur det egentligen hänger ihop med förnyelsefonden och de beräkningar, som avse densamma. Kan man anlita denna för att fylla ut anslaget, så tycker jag, att man kunde anlita den till hart när vad som helst, och då förlorar ju förnyelsefonden helt och hållet sin betydelse, ty det faller ju genast i ögonen att man då kan taga ur densamma utan vidare flera miljoner, då man tycker det är roligt eller av annan anledning. På det sättet blir hela idén med förnyelsefonden förvandlad till ett tomt talesätt, utan att det till synes ligger någon verklig realitet där bakom. Jag tror det vore mycket önskvärt, att man verkligen på allvar toge upp denna fråga, i vilken omfattning man bör anlita förnyelsefonden, och att man sedan lät förnyelsefonden verkligen vara en förnyelsefond. Det är enligt min mening alldeles meningslöst att förfara på detta sätt, när det uppenbart gäller nya anslag.

Det var i huvudsak detta som jag velat ge uttryck åt, när jag begärde ordet. När frågan om Notviken var uppe i fjol, var jag inne på samma kapitel.

Herr talman, jag har för övrigt intet yrkande att göra, och jag vill efterkomma statsutskottets ärade vice ordförandes anmaning och icke begära votering.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på avslag därå; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 18—26.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 27.

Lades till handlingarna.

Punkterna 28 och 29.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 30.

Lades till handlingarna.

§ 9.

Slutligen föredrogs andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om vidgad rätt att vid tävlingar använda totalisator; och biföll kammaren därvid utskottets hemställan.

§ 10.

Herr *Röing* avlämnade två motioner, nämligen:

nr 290, angående sådana ändringar i bestämmelserna om val av riksdagsmän, att val må stå mellan personer och icke mellan partier; och

nr 291, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för budgetåret 1927—1928 m. m.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Till bordläggning anmäldes andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fortsättningssskolornas centralisering inom de olika skoldistrikten.

§ 12.

Justerades protokollsutdrag.

§ 13.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr andre vice talmannen <i>Nilsson</i>	under den 21 febr.			
» <i>Eriksson</i> i Västbro	» 5 dagar fr. o. m. den 21 febr.,			
» <i>Lilliecreutz</i>	» 3 » » » 22 »			
» <i>Carlsson-Frosterud</i>	» 6 » » » 21 »			
» <i>Carlson</i> i Mölndal	» 3 » » » 20 »			
» <i>Schill</i>	» 4 » » » 21 »			
» <i>Johansson</i> i Sollefteå	» 5 » » » 21 »			
» <i>Fast</i>	» 3 » » » 22 »			
» <i>Bergström</i> i Hälsingborg	» 6 » » » 25 »	och		
» <i>Sandberg</i>	» 5 » » » 22 »	.		

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.54 f. m.

In fidem
Per Cronvall.

Söndagen den 20 februari.

Kl. 8 e. m.

§ 1.

Föredrogs var för sig de på kammarens bord liggande motionerna nr 290 och 291 av herr *Röing*; och remitterades därvid den förra motionen till konstitutionsutskottet och den senare till statsutskottet.

§ 2.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts härpå föredragna utlåtande nr 1 bordlades åter.

§ 3.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 99, angående försäljning av vissa tullverket tillhöriga jordlotter i Norrtälje; nr 100, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 4 b) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor, m. m. (tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m.); och

nr 101, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa.

Dessa propositioner bordlades.

§ 4.

Anmälades och godkändes jordbruksutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 29, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord;

nr 30, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av komministersgården i S:t Lars församling i Linköping;

nr 31, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av den på biskopslönehemmanet Gödestad nr 3 Lars Börjesgården i Fjärås socken belöpande andel i ett båtsmanstorp;

nr 32, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående garanti för ett lån, avsett att upptagas av Kalix älvs flottningsförening; och

nr 33, i anledning av väckt motion om lindring i arrendet för kronoarrendatorn G. C:son Lidholm.

Vidare anmälades och godkändes riksdagens kanslis förslag

dels till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 20, angående val av riksdagens justitieombudsman och hans efterträdare; och

nr 23, angående val av riksdagens militieombudsman och hans efterträdare;

dels till riksdagens förordnanden:

nr 21, för revisionssekreteraren m. m. E. G. Geijer att vara riksdagens justitieombudsman;

nr 22, för häradshövdingen m. m. H. G. Forsberg att vara riksdagens justitieombudsmans efterträdare;

nr 24, för revisionssekreteraren m. m. G. M. E. Bendz att vara riksdagens militieombudsman; och

nr 25, för hovrättsrådet m. m. N. E. L. Vult von Steyern att vara riksdagens militieombudsmans efterträdare.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

§ 6.

Avgåvos följande motioner i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 70, angående godkännande av tullverkets utgiftsstater för budgetåret 1927—1928 m. m., nämligen:

nr 292 av herr *Forssell*; samt

nr 293 och 294 av herr *Höglund m. fl.*

Nämnda motioner bordlades.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 8.12 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Tisdagen den 22 februari.

Kl. 3.30 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande februari.

§ 2.

Herr statsrådet *Hellström* avlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 120, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt m. m.;

nr 121, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 30 och 31 §§ i lagen den 1 juli 1898 (nr 66) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige;

nr 122, med förslag till grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt;

nr 123, angående statsunderstöd till Ölands elektrifiering; och

nr 98, angående pension åt polismannen J. Sjölin.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarrens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till jordbruksutskottet propositionen, nr 99, angående försäljning av vissa tullverket tillhöriga jordlotter i Norrtälje; samt

till bevillningsutskottet propositionerna:

nr 100, med förslag till kungörelse om ändrad lydelse av § 4 b) i förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor, m. m. (tullfrihet för personal vid utländsk beskickning m. m.); och

nr 101, angående vissa ändringar i den vid förordningen den 9 juni 1911 (nr 80) med tulltaxa för inkommande varor fogade tulltaxa.

§ 4.

Vidare föredrogos var efter annan och remitterades till statsutskottet de på kammarrens bord liggande motionerna nr 292 av herr *Forssell* samt nr 293 och 294 av herr *Höglund m. fl.*

§ 5.

Statsutskottets härpå föredragna utlåtande nr 7 bordlades åter.

§ 6.

Upplästes ett till kammarren inkommet protokoll, så lydande:

År 1927 den 21 februari sammanträdde kamrarnas valmän för att utse revisorer och revisorssuppleanter för granskning av riksbankens avdelningskontors i orterna räkenskaper och förvaltning; och befunnos efter valens slut hava blivit utsedda till

revisorer:

vid kontoret i Göteborg

herr <i>Dahlström, A.</i> , expeditionsföreståndare, Göteborg,	med 27 röster,
» <i>Neiglick, Fritz</i> , kapten, Göteborg,	» 27 » ,
» <i>d'Orchimont, F.</i> , f. d. handlande, Floda,	» 27 » ,
» <i>Larsson, L.</i> , landstingsman, Huveröd,	» 27 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Cavalli, Gustaf</i> , överstelöjtnant, Malmö,	med 27 röster,
» <i>Rosén, A.</i> , f. d. lektor, Lund,	» 27 » ,
» <i>Persson, Alfred</i> lantbrukare, Vadensjö,	» 27 » ,
» <i>Lundgren, Axel</i> , redaktör, Malmö,	» 27 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Olsson, Ahlmans Olof</i> , f. d. riksdagsman, Insjön,	med 27 röster,
» <i>Skarstedt, W.</i> , f. d. riksdagsman, Falun,	» 27 » ,
» <i>Sandström, Carl</i> , kamrer, Falun,	» 27 » ,
» <i>Backelin, H.</i> , landstingsman, Falun,	» 27 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Hållander, Alb.</i> , handelsföreståndare, Gävle,	med 27 röster,
» <i>Lindblom, Edw.</i> , handlande, Gävle,	» 27 » ,
» <i>Nygren, G.</i> , konduktör, Gävle,	» 27 » ,
» <i>Nyberg, N. A.</i> , trävaruhandlare, Gävle,	» 27 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Linder, J. R.</i> , skollärare, Tvååker,	med 27 röster,
» <i>Brodin, O.</i> , direktör, Halmstad,	» 27 » ,
» <i>Jönsson, C. B.</i> , f. d. riksdagsman, Röinge,	» 27 » ,
» <i>Svensson, Gustav</i> , skomakaremästare, Slöinge,	» 27 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Berglund, Enar</i> , landstingsman, Strömnäs,	med 27 röster,
» <i>Törner, A.</i> , direktör, Härnösand,	» 27 » ,
» <i>Hesse, Samuel</i> , advokat, Härnösand,	» 27 » ,
» <i>Sundelin, H.</i> , kamrer, Härnösand,	» 27 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Johansson, Edvard</i> , landstingsman, Häradsköp, Skillingaryd,	med 27 röster,
» <i>Andrén, Fredrik</i> , ingenjör, Jönköping,	» 27 » ,
» <i>Jonsson, Johan</i> , landstingsman, Norrahammar,	» 27 » ,
» <i>Pettersson, J. Aug.</i> , landstingsman, Huskvarna,	» 27 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr Nilsson, V., rostmästare, Kalmar,	med 27 röster,
» Wickbom, J. A. O., rektor, Kalmar,	» 27 » ,
» Modéer, Seth, handlande, Mönsterås,	» 27 » ,
» Olsson, John, skräddare, Kalmar,	» 27 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr Rydén, Magnus, förste marinintendent, Karlskrona,	med 27 röster,
» Appelkvist, Caspar, handelsföreståndare, Ronneby,	» 27 » ,
» Lundblad, Hj., kyrkoherde, Hällaryd,	» 27 » ,
» Berg, Robert, f. d. riksdagsman, Karlskrona,	» 27 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr Berg, N. A:son, f. d. riksdagsman, Munkfors,	med 27 röster,
» Göthberg, A. H., f. d. riksdagsman, Munkfors,	» 27 » ,
» Huss, R., major, Karlstad,	» 27 » ,
» Lindh, A., landstingskamrer, Karlstad,	» 27 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr Svensson, M., kontorsbiträde, Kristianstad,	med 27 röster,
» Wingren, H., kamrer, Kristianstad,	» 27 » ,
» Jönsson, Sven, f. d. riksdagsman, Fridhill,	» 27 » ,
» Pehrsson, John, handlande, Osby,	» 27 » ;

vid kontoret i Linköping

herr Träff, J. A., f. d. riksdagsman, Mjölby,	med 27 röster,
friherre Hermelin, Gösta, Ulvåsa,	» 27 » ,
herr Hanzén, J., redaktör, Linköping,	» 27 » ,
» Rydén, C., järnvägskontrollör, Linköping,	» 27 » ;

vid kontoret i Luleå

herr Bexell, Albert, stadsfogde, Luleå,	med 27 röster,
» Lindqvist, Melker, grosshandlare, Luleå,	» 27 » ,
» Bäckström, Amandus, kommissionär, Öjebyn,	» 27 » ,
» Sandström, Robert, handlande, Gammelstad,	» 27 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr Wallin, Erik, handelsföreståndare, Lidköping,	med 27 röster,
» Johansson, Alf, lantbrukare, Rambororp, Låstad,	» 27 » ,
» Andersson, Justus, kommunalordförande, Karlsborg,	» 27 » ,
» Lund, John, lantbrukare, Rosenhaga, Lerdala,	» 27 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr Eriksson, Karl, f. d. riksdagsman, Lundby, Okna,	med 27 röster,
» Lagerbäck, E. A., kassör, Norrköping,	» 27 » ,
» Eriksson, Josef, f. d. riksdagsman, Finspång,	» 27 » ,
» Jonsson, Edvard, inspektör, Fiskeby,	» 27 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Lundbom, Erik</i> , f. d. riksdagsman, Stigtomta,	med 27 röster,
» <i>Giertz, Ivan</i> , förvaltare, Blacksta by, Vadsbro,	» 27 » ,
» <i>Engström, A.</i> , lantbrukare, Skötselorp, Vadsbro,	» 27 » ,
» <i>Carlsson, E. G.</i> , stadsstyrelseledamot, Katrineholm,	» 27 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Gustafsson, Gid.</i> , redaktionssekreterare, Sundsvall,	med 27 röster,
» <i>Carlström, L. W.</i> , bageriföreståndare, Sundsvall,	» 27 » ,
» <i>Thor, C. G.</i> , förvaltare, Nedansjö,	» 27 » ,
» <i>Karlsson, Rob.</i> , f. d. riksdagsman, Gasabäck, Söråker,	» 27 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Lagerkvist, Emil</i> , f. d. riksdagsman, Skellefteå,	med 27 röster,
» <i>Karlsson, N.</i> , nämndeman, Tavelsjö,	» 27 » ,
» <i>Berg, Knut</i> , rådman, Umeå,	» 27 » ,
» <i>Johansson, K. A.</i> , lokomotivförare, Vännäs,	» 27 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Tapper, K.</i> , landstingsman, Uppsala,	med 27 röster,
» <i>Lundqvist, C. O.</i> , f. d. riksdagsman, Baggabo, Skokloster,	» 27 » ,
» <i>Ekstrand, Åke</i> , e. o. hovrättsnotarie, Uppsala,	» 27 » ,
» <i>Andersson, Tor</i> , bokbindare, Uppsala,	» 27 » ;

vid kontoret i Visby

friherre <i>Kruuse af Verchou, H.</i> , major, Tingstäde,	med 27 röster,
herr <i>Larsson, K. L. J.</i> , f. d. riksdagsman, Bondarve,	» 27 » ,
» <i>Kahlström, K.</i> , f. d. riksdagsman, L:a Atlings, Atlingbo,	» 27 » ,
» <i>Bastholm, G.</i> , lokomotivförare, Visby,	» 27 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Lindkvist, G. E.</i> , landstingsman, Åmål,	med 27 röster,
» <i>Berggren, Gustaf</i> , stationskarl, Åmål,	» 27 » ,
» <i>Bergström, Arvid</i> , handlande, Vänersborg,	» 27 » ,
» <i>Svensson, Birger</i> , landstingsman, Varnumskulle,	» 27 » ;

vid kontoret i Västerås

greve <i>Cronstedt, F. W.</i> , Fullerö, Västerås,	med 27 röster,
herr <i>Johansson, K.</i> , lantbrukare, Vretberga, Medåker,	» 27 » ;
» <i>Landstätt, R.</i> , kamrer, Västerås,	» 27 » ,
» <i>Andersson, Fr. O.</i> , fjärdingsman, Hallstahammar,	» 27 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Ljungkvist, J. M.</i> , garvare, Växjö,	med 27 röster,
» <i>Johansson, G. W.</i> , hemmansägare, Östad, Täckaregård, Väcksång	» 27 » ,
» <i>Hultin, Gustaf</i> , lokomotivförare, Älmhult,	» 27 » ,
» <i>Lindahl, Ernst</i> , lantbrukare, Lagan,	» 27 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>von Hofsten, H. R.</i> , major, Örebro,	med 27 röster;
» <i>Gustafsson, Arv.</i> , kassör, Örebro,	» 27 » ,
» <i>Åqvist, Torsten</i> , direktör, Örebro,	» 27 » ,
» <i>Molin, C. A.</i> , f. d. riksdagsman, Aspa,	» 27 » ,

vid kontoret i Östersund

herr <i>Mattsson, Anders</i> , lasarettssyssloman, Östersund,	med 27 röster,
» <i>Olsson, Per</i> , mejeridisponent, Östersund,	» 27 » ,
» <i>Roman, P. G.</i> , häradsskrivare, Östersund,	» 27 » ,
» <i>Olsson, O. P.</i> , affärschef, Östersund,	» 27 » ;

suppleanter:*vid kontoret i Göteborg*

herr <i>Börjesson, L. A.</i> , sjukkasseexpeditör, Göteborg,	med 27 röster,
» <i>Ljungberg, Axel</i> , f. d. riksdagsman, Lysekil,	» 27 » ,
» <i>Hjort, Gustaf</i> , direktör, Göteborg,	» 27 » ,
» <i>Rodhe, C. W.</i> , överstelöjtnant, Göteborg,	» 27 » ;

vid kontoret i Malmö

herr <i>Andersson, Olof</i> , ombudsman, Malmö,	med 27 röster,
» <i>Hermansson, J. W.</i> , lagerbokhållare, Malmö,	» 27 » ,
» <i>Bengtsson, Olof</i> , landstingsman, Anderslöv,	» 27 » ,
» <i>von Porat, Wilhelm</i> , överstelöjtnant, Lund,	» 27 » ;

vid kontoret i Falun

herr <i>Minör, P. A.</i> , landstingsman, Falun,	med 27 röster,
» <i>Ohlsén, Olof</i> , handlande, Orsa,	» 27 » ,
» <i>Aronsson, Ernst</i> , hemmansägare, Nibble, Hedemora,	» 27 » ,
» <i>Eronn, A.</i> , f. d. riksdagsman, Leksand,	» 27 » ;

vid kontoret i Gävle

herr <i>Carlsson, Pontus</i> , målaremästare, Gävle,	med 27 röster,
» <i>Hellström, H.</i> , kapten, Gävle,	» 27 » ,
» <i>Berg, Fredrik</i> , direktör, Gävle,	» 27 » ,
» <i>Norell, J. A.</i> , fabrikör, Söderhamn,	» 27 » ;

vid kontoret i Halmstad

herr <i>Kindberg, A.</i> , läroverksadjunkt, Halmstad,	med 27 röster,
» <i>Johansson, Aug.</i> , lantbrukare, Skälmtorp, Slöinge,	» 27 » ,
» <i>Andersson, Janne</i> , byggmästare, Falkenberg,	» 27 » ,
» <i>Nilsson, C. L.</i> , landstingsman, Olofsbo, Falkenberg,	» 27 » ;

vid kontoret i Härnösand

herr <i>Bouvin, A.</i> , handlande, Sollefteå,	med 27 röster,
» <i>Hägglund, O. A.</i> , nämndeman, Arnäsfall,	» 27 » ,
» <i>Carlsson, E.</i> , ekonomichef, Sollefteå,	» 27 » ,
» <i>Lindeborg, H.</i> , kamrer, Härnösand,	» 27 » ;

vid kontoret i Jönköping

herr <i>Gelotte, B. E.</i> , f. d. riksdagsman, Tranås,	med 27 röster,
» <i>Fors, N.</i> , ekonomichef, Jönköping,	» 27 » ,
» <i>Strömberg, Viktor</i> , direktör, Jönköping,	» 27 » ,
» <i>Svensson, Johan</i> , nämndeman, Fällinge, Smålandsstenar,	» 27 » ;

vid kontoret i Kalmar

herr <i>Johnsson, G. L.</i> , stadsfullmäktig, Kalmar,	med 27 röster,
» <i>Olsson, F.</i> , konditor, Kalmar,	» 27 » ,
» <i>Sjöberg, S.</i> , godsägare, Färjestaden,	» 27 » ,
» <i>Ander, E.</i> , lasarettssyssloman, Kalmar,	» 27 » ;

vid kontoret i Karlskrona

herr <i>Dahl, Aug.</i> , häradshövding, Rosendahl,	med 27 röster,
» <i>Klemedtson Nils</i> , lantbrukare, Merserum,	» 27 » ,
» <i>Olsson, N. P.</i> , kamrerare, Mjällby,	» 27 » ,
» <i>Andersson, Anton</i> , kakelarbetare, Karlskrona,	» 27 » ;

vid kontoret i Karlstad

herr <i>Ferm, E. D.</i> , lantbrukare, Skäre,	med 27 röster,
» <i>Lennartsson, C. E. L.</i> , godsägare, Rotnäs, Ulfsby,	» 27 » ,
» <i>Flognfält, G.</i> , f. d. riksdagsman, Åmotsfors,	» 27 » ,
» <i>Svensson, Johan</i> , lantbrukare, Heljetorp, Väse,	» 27 » ;

vid kontoret i Kristianstad

herr <i>Lorenzen, H. Chr.</i> , kamrer, Karpalund,	med 27 röster,
» <i>Olsson, Otto J.</i> , lantbrukare, Hammenhög,	» 27 » ,
» <i>Sköld, H.</i> , folkskollärare, Kristianstad,	» 27 » ,
» <i>Olsson, Henrik</i> , landstingsman, Spjutstorp,	» 27 » ;

vid kontoret i Linköping

herr <i>Hallendorff, Joh.</i> , landstingsman, Gerstorp, Linköping,	med 27 röster,
» <i>Johnsson, Robert</i> , överassistent, Linköping,	» 27 » ,
» <i>Sköld, Carl</i> , redaktör, Linköping,	» 27 » ,
» <i>Danckwardt-Lillieström, Gösta</i> , kassör, Linköping,	» 27 » ;

vid kontoret i Luleå

herr <i>Widlund, O.</i> , tapetserare, Luleå,	med 27 röster,
» <i>Nycander, Henry</i> , landstingsdirektör, Luleå,	» 27 » ,
» <i>Lundström, Linus</i> , f. d. riksdagsman, Gammelstad,	» 27 » ,
» <i>Lantz, E. P.</i> , landstingsman, Luleå,	» 27 » ;

vid kontoret i Mariestad

herr <i>Björk, Gotthard</i> , redaktör, Mariestad,	med 27 röster,
» <i>Fredberg, G. M.</i> , fabrikör, Finnerödja,	» 27 » ,
» <i>Johansson, K. E.</i> , landstingsman, Faleberg, Larv,	» 27 » ,
» <i>Klen, David</i> , f. d. landstingsman, Tidaholm,	» 27 » ;

vid kontoret i Norrköping

herr <i>Johansson, Fredrik</i> , hemmansägare, Vevlöv, Östra Husby,	med 27 röster,
» <i>Cederstrand, Th.</i> , handlande, Norrköping,	» 27 » ,
» <i>Frost, G. F.</i> , f. d. riksdagsman, Norrköping,	» 27 » ,
» <i>Ljungberg, A. J.</i> , förste lärare, Norrköping,	» 27 » ;

vid kontoret i Nyköping

herr <i>Larsson, Arvid</i> , murare, Katrineholm,	med 27 röster,
» <i>Andersson, H.</i> , lantbrukare, Johannesnäs, Dunker,	» 27 » ,
» <i>Juhlin, Ragnar</i> , lantbrukare, Ellesta, Halla, Vrena,	» 27 » ,
» <i>Hedin, Karl</i> , ingenjör, Kärrbo, Nyköping,	» 27 » ;

vid kontoret i Sundsvall

herr <i>Andersson, Erik G.</i> , sekreterare, Sundsvall,	med 27 röster,
» <i>Hedqvist, P. L.</i> , landstingsman, Fagervik,	» 27 » ,
» <i>Johansson, Gustaf</i> , disponent, Sundsvall,	» 27 » ,
» <i>Andersson, Torsten</i> , e. o. hovrättsnotarie, Sundsvall,	» 27 » ;

vid kontoret i Umeå

herr <i>Jacobsson, U. R.</i> , landstingsman, Vilhelmina	» 27 röster,
» <i>Conradson, R.</i> , apotekare, Nordmaling,	» 27 » ,
» <i>Hansson, Erik</i> , nämndeman, Vännäs,	» 27 » ,
» <i>Eriksson, E.</i> , f. d. riksdagsman, Böle	» 27 » ;

vid kontoret i Uppsala

herr <i>Wahlstedt, Uno</i> , bagare, Uppsala,	med 27 röster,
» <i>Bengtsson, E.</i> , lantbrukare, Gunnarsbo, Lövsta bruk,	» 27 » ,
» <i>Thorsson, Ernst</i> , lantbrukare, Österberga, Rasbo,	» 27 » ,
» <i>Norén, K.</i> , vattenrättsnämndeman, Rålunda, Häggeby,	» 27 » ;

vid kontoret i Visby

herr <i>Karlström, Hugo</i> , f. d. riksdagsman, Lummelunda, Martebo,	med 27 röster,
» <i>Kullberger, Algot</i> , kamrer, Visby,	» 27 » ,
» <i>Lingström, Aug.</i> , f. d. riksdagsman, Klintehamn,	» 27 » ,
» <i>Hansén, Th.</i> , f. d. riksdagsman, Bonsarve, Vamlingbo,	» 27 » ;

vid kontoret i Vänersborg

herr <i>Lundgren, Anton</i> , poliskonstapel, Vänersborg,	med 27 röster,
» <i>Andersson, Folke</i> , trafikassistent, Vänersborg,	» 27 » ,
» <i>Andrén, Anders</i> , handlande, Brålanda,	» 27 » ,
» <i>Johansson, Albert</i> , bruksbokhållare, Trollhättan,	» 27 » ;

vid kontoret i Västerås

herr <i>Pehrsson, Pehr</i> , direktör, Sala,	med 27 röster,
» <i>Hedberg, A. M.</i> , kassör, Västerås,	» 27 » ,
» <i>Johansson, A. J.</i> , häradssdomare, Bro, Hedensberg,	» 27 » ,
» <i>Fröier, Isidor</i> , folkskollärare, Västerås,	» 27 » ;

vid kontoret i Växjö

herr <i>Mattsson, V.</i> , lantbrukare, Eteryda,	med 27 röster,
» <i>Johansson, Karl</i> , nämndeman, Öja,	» 27 » ,
» <i>Carlsson, Gustaf</i> , försäkringsinspektör, Växjö,	» 27 » ,
» <i>Sandstedt, Ernst</i> , nämndeman, Björkebråten, Ryd,	» 27 » ;

vid kontoret i Örebro

herr <i>Jansson, G. L.</i> , nämndeman, Grythytted, Örebro,	med 27 röster,
» <i>Windahl, A.</i> , f. d. riksdagsman, Örebro,	» 27 » ,
» <i>Abrahamsson, O.</i> , förrådsförvaltare, Örebro,	» 27 » ,
» <i>Linder, Hjalmar</i> , grosshandlare, Örebro,	» 27 » ;

vid kontoret i Östersund

herr <i>Holm, Sigurd</i> , typograf, Östersund,	med 27 röster,
» <i>Henriksson, Henrik</i> , d. y., mejeridisponent, Offne, Trångsviken,	» 27 » ,
» <i>Lögberg, J.</i> , hemmansägare, Genvalla,	» 27 » ,
» <i>Pålsson, Olof</i> , hemmansägare, Söre, Lit,	» 27 » ;

sedan ordningen mellan dem av suppleanterna, som erhållit lika antal röster, blivit genom lottning bestämd.

Carl Jansson.

A. Antonsson.

J. G. Waller.

Nils Holmström.

Protokollet lades till handlingarna; och beslöt kammaren, att underrättelse om de försiggångna valen skulle genom utdrag av kammarens protokoll meddelas bankoutskottet med anmodan till utskottet att lämna såväl fullmäktige i riksbanken som vederbörande avdelningskontor och de valda meddelande om valens utgång.

§ 7.

Herr *Carlsson* i Stockholm avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts i propositionen nr 91 innefattade förslag om årliga understöd åt amanuensen N. V. V. Kronbergs minderåriga barn.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 295, bordlades.

§ 8.

Anmäldes och godkändes följande förslag till riksdagens skrivelser till Konungen, nämligen:

från statsutskottet:

nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överförande till handels- och sjöfartsfonden av vid svenska handelskammarens i Schweiz avveckling uppkommen behållning; och

nr 35, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utsträckning av tiden för anmälan om inlösen av skattefrälseräntor m. m.; samt

från första lagutskottet:

nr 36, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa till strafflagen för krigsmakten och lagen om krigsdomstolar och rättegången därstädes anslutna bestämmelser angående flygvapnet;

nr 37, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 26 och 45 §§ i lagen den 28 maj 1886 angående eftersökande och bearbetande av stenkols- och saltfyndigheter;

nr 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 18 § i ecklesiastik boställsordning den 9 december 1910 m. m.;

nr 39, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 7 kap. 3 § i lagen den 12 maj 1917 om fastighetsbildning i stad;

nr 40, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande ändring i gällande stadganden om nattvardsgång m. m.;

nr 41, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag innefattande bestämmelser angående högmässogudstjänsts förrättande å annan plats än i kyrka; och

nr 42, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med vissa ändrade bestämmelser rörande Stockholms stads konsistorium.

§ 9.

Till bordläggning anmäldes konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 2, i anledning av väckta motioner om åtgärder för snabbare offentliggörande av valresultaten vid landstingsval och kommunalfullmäktigeval;

nr 3, i anledning av väckt motion angående meddelande av bestämmelser om storlek och beskaffenhet av valsedlar; och

nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i stadgan om proportionellt valsätt vid vissa val inom landsting och stadsfullmäktige m. m.

§ 10.

Justerades protokollsutdrag.

§ 11.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Alströmer</i>	under 6 dagar fr. o. m. den 24 febr.,	
› <i>Höglund</i>	› 6 » » » 24 »	
› <i>af Ekenstam</i>	› 3 » » » 23 »	
› <i>Bodén</i>	› 8 » » » 23 »	
› <i>Frost</i>	› 14 » » » 23 »	
› <i>Lindberg</i>	› 9 » » » 24 »	
› <i>Olsson i Kalmar</i>	› 5 » » » 26 »	och
› <i>Jansson i Edsbäcken</i>	› 8 » » » 24 »	.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3.49 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Onsdagen den 23 februari.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Riksdagsmannen Nils Adler från Nykvarn i Turinge förs., som av mig i dag undersökts i hans hem, befanns därvid lida av influensa, och kan han på grund därav ej ännu på några dagar infinna sig vid riksdagen i Stockholm, vilket härmed intygas.

Södertälje den 22 februari 1927.

Karl Stenberg,
leg. läkare, prov.-läkare.

Att ledamoten av riksdagens andra kammare redaktör Ivar Anderson på grund av sjukdom (influensa) är hindrad att under de närmaste dagarna deltaga i riksdagsarbetet, intygas härmed.

Linköping d. 22 febr. 1927.

Carl Sederblad,
leg. läk.

§ 2.

Herr statsrådet *Gärde* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 106, angående understöd å allmänna indragningsstaten åt filosofie doktorn Konrad Hagman.

Denna proposition bordlades.

§ 3.

Föredrogos var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid:

till jordbruksutskottet propositionen, nr 120, med förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 november 1912 om rätt till jakt m. m.;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 121, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 30 och 31 §§ i lagen den 1 juli 1898 (nr 66) om de svenska lapparnas rätt till renbete i Sverige;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 122, med förslag till grunder för tillgodogörande av kronans jakträtt; och

nr 123, angående statsunderstöd till Ölands elektrifiering; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 98, angående pension åt polismannen J. Sjölin.

§ 4.

Herr *Carlssons* i Stockholm på kammarens bord liggande motion, nr 295, som nu föredrogs, remitterades till bankoutskottet.

§ 5.

Vidare föredrogos, men bordlades åter konstitutionsutskottets utlåtanden nr 2—4.

§ 6.

*Ang.
befrielse i vissa
fall från
erläggande av
lastpenningar
m. m.*

Till behandling upptogs nu bevillningsutskottets betänkande, nr 5, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om fortsatt tillämpning av förordningen den 2 maj 1924 angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar dels ock väckt motion om avskaffande av lastpenningarna.

I en den 14 januari 1927 dagtecknad, till bevillningsutskottet hänvisad proposition, nr 46, hade Kungl. Maj:t, under åberopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen att antaga följande, propositionen bilagda

Förslag

till

Förordning

om fortsatt tillämpning av förordningen den 2 maj 1924 (nr 104) angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar.

Härigenom förordnas, att förordningen den 2 maj 1924 angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar, vilken förordning gäller till och med den 30 juni 1927, skall äga fortsatt tillämpning från och med den 1 juli 1927 tillsvidare intill dess annorlunda kan varda förordnat.

Till behandling i samband med nämnda proposition hade utskottet uppdragit en till utskottet hänvisad, inom andra kammaren av herr *Thore* väckt motion, nr 225, däri föreslagits, att riksdagen måtte besluta om lastpenningarnas fullständiga avskaffande under loppet av en femårsperiod, med en under budgetåret 1927—1928 påbörjad nedsättning av denna avgift med 20 procent.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion samt med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, antaga det vid propositionen fogade författningsförslaget.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Wohlin* och *Schlyter*, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion samt med förklarande att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke kunnat oförändrad bifallas, antaga följande

Förslag

till

Förordning

om fortsatt tillämpning av förordningen den 2 maj 1924 (nr 104) angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar.

Härigenom förordnas, att förordningen den 2 maj 1924 angående befrielse i vissa fall från erläggande av lastpenningar, vilken förordning gäller till och med den 30 juni 1927, skall äga fortsatt tillämpning till och med den 30 juni 1928;

av herr *Lithander*, som förklarar, att han på anförda skäl yrkat, att utskottet måtte framlägga förslag i motionens syfte; samt

av herr *Lövgren* i Nyborg.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Lövgren i Nyborg: Herr talman! Jag har ingenting emot en förlängning av denna förordning, men jag anser, att det är oriktigt att förlänga förordningen tills vidare. Jag tror, att det är riktigare och klokare av kammaren att förlänga förordningen för en begränsad tid, varigenom den åter automatiskt kommer upp på kammarens bord.

Jag tillåter mig därför yrka bifall till förordningen i den form, som den fått i herrar Wohllins och Schlyters reservation.

Herr Thore: Herr talman, mina herrar! Man må ha aldrig så stort intresse för att statens skatteinkomster skola bibehållas, så måste man dock medgiva, att den pålaga, som går under namn av lastpenningar, är en något egendomlig skatt. Det har anförts mot dessa lastpenningar, att de »vore en kvarleva från numera icke erkända skatteprinciper. De utgjorde en beskattning icke på inkomsten genom fartygets användande utan på själva fartyget, så mycket oegentligare som motsvarande beskattning icke förekom i fråga om andra transportmedel. Lastpenningarna vore icke som andra fartygsumgälder avsedda för något visst sjöfartsändamål eller utgjorde vederlag för någon viss prestation från statsverkets sida.» Vad sålunda har blivit sagt, kan knappast vederläggas.

Det är ju alldeles givet, att när en skatt skall tillkomma och skatteskalen bestämmas, måste prestation och motprestation vägas mot varandra, prestationen från skattebetalarens sida och motprestationen från kommun eller stat. Man kan naturligtvis ha olika åsikter, huruvida prestation och motprestation svara emot varandra, men en skattebetalare får väl i allmänhet medgiva, att han så gott som alltid får *någon* motprestation för den skatt, som han erlägger. Så är emellertid, som anförts, icke fallet med lastpenningarna. Om ett fartyg betalar fyr- och båkavgifter, får det fyrbelysning, om det betalar lotspengar, får det lotsuppassning, och betalar det hamnpengar, får det kajplats, men betalar det lastpenningar, får det ingen prestation tillbaka.

Nu har utskottet i sitt betänkande i det hela gått in för samma princip som motionären, nämligen att lastpenningarna äro en pålaga, som är mogen för avskrivning, och såtillvida har jag ingenting att anmärka emot betänkandet, men när utskottet säger, att det ger uttryck åt den förhoppningen, att den utredning, som nu föreligger i fråga om umgälder för fartyg i svenska hamnar, kommer att föreläggas redan nästa års riksdag, synes det mig i konsekvens därmed ha varit lämpligt, om utskottet hade kommit till samma resultat som reservationerna, herrar Wohlin och Schlyter, nämligen att förordningen endast skulle ha provisorisk giltighet till den 30 juni 1928.

Jag kommer följaktligen till samma resultat som den föregående ärade talaren, nämligen att yrka bifall till den av herrar Wohlin och Schlyter avgivna reservationen.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Det är ju icke så stor skillnad på motionärens ståndpunkt i saken och det resultat, vartill utskottet kommit. Motionären säger i sin motion, att han finner det lämpligt, att frågan om lastpenningarna behandlas i samband med de kommunala och statliga skattefrågor, som föreligga vid årets riksdag. Utskottet hävdar däremot i denna fråga den meningen, att frågan skall ses i samband och upptagas i sammanhang med den nyreglering av sjöfartsavgifterna, på vars lösning särskilda sakkunniga arbeta,

*Ang.
befrielse i vissa
fall från
erläggande av
lastpenningar
m. m.
(Forts.)*

Ang. och i avvaktan på vilken den provisoriska lagstiftningen genomfördes.
 befrielse i vissa Ehuru inom utskottet — det framgår ju klart att motiveringen — uttalats
 fall från mycket starka sympatier för lastpenningarnas avskaffande, har utskottet ansett
 erläggande av det rimligt att avvakta utredningens slutförande, i all synnerhet som det bebå-
 lastpenningar m. m. dats, att hela ärendet skall komma till nästa års riksdag.

(Forts.)

Utskottet har på dessa grunder stannat för ett tillstyrkande av den kungl. propositionen, men ger samtidigt uttryck åt den förhoppningen, att ärendet skall komma till nästa års riksdag. Med denna klart uttalade uppfattning har utskottet funnit det överflödigt att skriva in i författningstexten, att författningen skall gälla endast till utgången av den 30 juni 1928. Visserligen är utskottets vilja att få detta ärende tillbaka till nästa års riksdag stark, och visserligen är säkert också denna önskan stark hos motionären, men det skulle ju kunna tänkas, att frågan icke kan komma i det skick, att den kan föreläggas nästa års riksdag, och därav skulle följa, att vi även nästa riksdag måste återupptaga detta ärende till behandling och ånyo förlänga det nu rådande provisoriet. Med bifall till Kungl. Maj:ts och utskottets förslag har man avlägsnat detta och givit den gällande författningen fortsatt giltighet, men man har samtidigt klart och tydligt sagt ifrån, att det är riksdagens önskan, att ärendet kommer till slutligt avgörande nästa års riksdag.

Med anförande av detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den av herrar Wohlin och Schlyter avgivna, vid betänkandet fogade reservationen; och biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner, nämligen:

av herr statsrådet *Meurling* propositionerna:

nr 117, angående vissa understöd och pensioner, att utgå av postmedel m. m.;

nr 118, angående pension åt förre järnvägsarbetaren Johan Daniel Johanson; och

nr 119, angående avskrivning av vissa av postmedel felaktigt utbetalda belopp; samt

av herr statsrådet *Lyberg* propositionen, nr 133, angående tillfällig löneförbättring under budgetåret 1927—1928 för viss personal inom den civila statsförvaltningen.

Nämnda propositioner bordlades.

§ 8.

Föredrogs bevillningsutskottets betänkande, nr 6, i anledning av väckta motioner angående nedsättning av tullen å kautschuksskodon; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 9.

Ang. Vid härpå skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 7,
 ifrågasatt höj- i anledning av väckt motion om höjning av tullen å polerduk eller sänkning av
 ning av tullen å appreterad bomullsvävnad, uteslutande avsedd för tillverkning av
 å polerduk m. m. polerduk, yttrade:

Herr **Röing**: Mina damer och herrar! Till behandling föreligger från bevillningsutskottet redan i dag en del betänkanden till följd av väckta motioner, delvis av tullteknisk natur, delvis för att avlägsna vissa andra missförhållanden i vår tulltaxa. Det är helt naturligt, att vid varje riksdag en mängd dylika motioner väckas, då vår tulltaxa som bekant är föråldrad och i hög grad bristfällig.

Nu intager utskottet i detta betänkande en principiell ståndpunkt till en hel del väckta motioner, vilka delvis behandlas i de föreliggande utskottsbetänkandena, delvis komma att behandlas i de betänkanden, som vi ha att vänta under den närmaste tiden. Bevillningsutskottet kan icke annat än ge den ärade motionären rätt däruti, att då tullskyddet för den industri, som framställer polerduk, utgår med 25 öre per kilogram, är det principiellt icke riktigt, att det utgår en vida högre tull å det tullskyddade halvfabrikat, som denna industri använder. Utskottet anser sig dock icke kunna tillstyrka motionen, emedan utskottet anser, att dylika frågor, där särskild anledning till omedelbar ändring icke föreligger, böra prövas i samband med en allmänare revision av tulltaxan eller åtminstone i ett större sammanhang, så att alla för bedömandet viktiga synpunkter kunna beaktas och konsekvenserna av olika möjligheter till lösning kunna fullt överblickas.

Naturligtvis kunna rätt tungt vägande skäl anföras till förmån för en sådan ståndpunkt, när som bekant arbetet på en tullteknisk revision av tulltaxan pågår, men å andra sidan anser jag i motsats till utskottet, att så många brister förefinnas i vår tulltaxa, av vilka vårt näringsliv har avsevärd skada, att riksdagen icke bör tveka, att då sakliga skäl framföras till förmån för en förändring av tulltaxan, vidtaga en sådan trots det pågående revisionsarbetet. Jag tror icke, att något som helst sakligt skäl kan anföras mot motionärens hemställan, att en anmärkning införes under den föreslagna rubriken i tulltaxan, varigenom den svenska industri, som tillverkar polerduk, kommer i åtnjutande av en vida lägre tull å väv än den, som nu utgår.

Jag har blivit förvånad, när jag läst igenom de föreliggande betänkandena och funnit, att bevillningsutskottet enhälligt vid denna punkt uttalar denna åsikt, men att vid nästa punkt en del medlemmar av utskottet äro färdiga att överge denna uppfattning och föreslå en viss ändring av tulltaxan. Jag kan icke finna annat, än att konsekvensen borde ha fordrat, att både den ena och den andra motionen under denna förutsättning hade avstyrkts.

Då nu utskottet enhälligt med en mycket välvillig motivering har avstyrkt herr Weibulls motion, skall jag, herr talman, icke tillåta mig att göra något yrkande. Jag antar, att kommitterade, som nu snart ha slutfört sitt arbete, vilket som bekant huvudsakligast är av tullteknisk natur, komma att i sitt förslag beakta denna motion, och jag skall därför med angivande av min principiella ståndpunkt till det uttalande, som har gjorts i bevillningsutskottets betänkande, icke tillåta mig att framställa något yrkande.

Herr **Björklund**: Herr talman! När den föregående ärade talaren icke gjorde något yrkande, skall jag icke uppehålla kammarens tid något vidare. Jag vill emellertid med anledning av hans omdöme, att intet särskilt skäl skulle föreligga, varför man icke skulle kunna taga en förändring, säga, att just den omständighet, som han själv anförde, eller den tulltaxerevision, som nu pågår, för utskottet har varit ett skäl att avstyrka motionen. Jag vill för min personliga del också säga, att jag just dragit den konsekvens, som han efterlyste, och även vid nästkommande punkt intagit en liknande ställning.

Vad beträffar det nu föreliggande ärendet är det också på det sättet, att den ekonomiska ställningen för ifrågavarande industri har så avsevärt förskjutits under år 1926, att den icke längre befinner sig i den svåra situation med

Ang.
ifrågasatt höj-
ning av tullen
å polerduk.
m. m.
(Forts.)

Ang.
ifrågasatt höj-
ning av tullen
å polerduk
m. m.
(Forts.)

hänsyn till behovet av linneväv, som förut varit fallet. Detta kan påvisas med ett par siffror. Av den väv, som förbrukas av fabriken Naxos i Lomma, som tillverkar 80 procent av all smärgelduk, som förbrukas i vårt land, har under år 1926 inköpts 14,000 kilogram svensk väv och 2,000 kilogram utländsk väv. Den svenska väven ligger, när man inräknar tullen, i ett lägre pris än den utländska, och således har denna industri icke några svårigheter för närvarande. Samma industri säger också själv, att för närvarande finns det icke någon anledning att göra något åt saken; men, säger den, det kan tänkas, att det i fortsättningen skulle kunna uppstå en sådan situation, att man skulle behöva göra något. Nu tycker jag emellertid icke, att denna sak är så brådskande, att man icke mycket väl skulle kunna invänta resultatet av den pågående tekniska revisionen av tulltaxan. Då kan man ju med denna liksom med så många andra artiklar få tillfälle att i ett sammanhang pröva saken och erhålla möjlighet att överblicka verkningarna av en förändring, så att man icke skadar den ena industrien, när man hjälper den andra.

Med dessa enkla ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Ang. ifråga-
satt sänkning
av tullen
å ämnen för
skoläster.

Å föredragningslistan var härefter uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 8, i anledning av väckt motion om sänkning av tullen å ämnen för skoläster.

I en inom första kammaren väckt, till bevillningsutskottet hänvisad motion, nr 37, hade herrar *Lindgren* och *Åkerberg* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att rubrik 242 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Block och läster för tillverkning av skodon samt ämnen för dylika läster; ävensom träskor och ämnen till infattning av borstar (s. k. borsträn) samt formar för industriella ändamål, 1 kilogram 10 öre.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Uti en vid detta betänkande fogad reservation hade herrar *Bärg*, *Wigfors*, *Boman*, *Björnsson*, *Bergman*, *Schlyter*, *Johansson* i Arkösund, *Olsson* i Ramsta, *Lövgren* i Nyborg och *Olsson* i Gävle förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till förenämnda motion, besluta, att rubriken 242 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Block och läster för tillverkning av skodon samt ämnen för dylika läster; ävensom träskor och ämnen till infattning av borstar (s. k. borsträn) samt formar för industriella ändamål, 1 kg. 10 öre.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Olsson* i Gävle: Herr talman! Det här föreliggande utskottsbetänkandet har tillkommit med lottens hjälp, så att utskottet i det föreliggande ärendet står delat med tio representanter på utskottets och tio på reservanternas sida. Då vi tio reservanter icke ha kunnat biträda utskottets hemställan, är det icke därför, att vi betrakta den föreliggande frågan såsom en stor fråga, utan därför att när en sådan orimlig disproportion, som här föreligger, har blivit påvisad, ha vi ansett det vara angeläget att få densamma avlägsnad. Här föreligger ju det underliga förhållandet, att den färdiga pro-

dukten drar en tull av 10 öre per kilogram, under det att halvfabrikatet drar en tull, som utgör 30 öre per kilogram. Om man sålunda importerar en färdig läst, taxeras denna för 10 öre per kilogram, under det att lästämnet, träklumpen som sådan, halvfabrikatet, betraktas som snickerivaror med en tull av 30 öre per kilogram. Om det hade varit tvärtom, om det fina arbetet, som jag antar, att herr Röing om en stund kommer att demonstrera, hade dragit den högre tullsatsen och träklumpen den lägre, då skulle det ha varit någon rim och reson i det.

Nu är det också så, att detta orimliga förhållande icke tillkommit genom något riksdagens beslut. Före 1923 behandlades lästämnet av generaltullstyrelsen efter samma rubrik som de färdiga lästerna, men efter ett överklagande år 1923 förklarade regeringsrätten, att det här var fråga om snickerivaror. Genom ett bifall till den nu föreliggande reservationen återställes förhållandet till vad det var före 1923, och man godtager den tolkning, som gavs av generaltullstyrelsen före 1923, vilket synes oss rimligt, då denna myndighet måste anses mera kapabel att tolka tulltaxan än regeringsrätten.

Att man härigenom icke träder några berättigade intressen för nära synes mig också framgå därutav, att samtliga de fabriker, som finnas i vårt land, funnos före 1923 och sålunda tydligen vid den tidpunkten hade inrättat sig för den då gällande tolkningen. För övrigt kommer ju alltjämt även med ett bifall till reservationen att faktiskt kvarstå ett tullskydd av 30 öre för läster, tillverkade av importerade lästämnen, och 10 öre för färdiga läster.

Vi reservanter instämma gärna med utskottet därunder, att det finns många fall i tulltaxan, där tullsatserna för hel- och halvfabrikat icke stå i ett rimligt förhållande till varandra. Vi ha också varit med om att i ett föregående betänkande uttala, att där icke särskilda skäl föreligga låta förändringar anstå, till dess den allmänna revisionen av tulltaxan kan ske. Här föreligga dock enligt vår mening särskilda skäl och starka skäl för en omedelbar ändring just på grund av den orimliga disproportion, som blivit en följd av regeringsrättens tolkning.

På grund av vad jag sålunda i all korthet har anfört, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr Björklund: Herr talman! Den föregående talaren nämnde, att det här icke gäller någon stor fråga. Detta är säkerligen riktigt, men frågan är dock stor ur den synpunkten, att den är svårlöst, och detta av den anledningen att om man vidtager en ändring på den punkt, som det här rör sig om, är det omöjligt för vem som helst att överblicka, hur situationen kommer att te sig i framtiden. Såväl generaltullstyrelsen som kommerskollegium och regeringen ha också vägrat att intaga någon bestämd ståndpunkt härvidlag, nämligen av det enkla skälet att man ansett, att frågan borde före sin lösning underställas en rent sakkunnig prövning, d. v. s. den prövning, som för närvarande är anförtrödd åt de tekniskt sakkunniga, vilka ha omarbetningen av tulltaxan till sin uppgift.

Utskottet förnekar ingalunda, att det föreligger en oformlighet beträffande tullen å den färdiga varan och å halvfabrikatet i förevarande avseende. Men å andra sidan anser sig utskottet icke vara så att säga kapabelt att avgöra, huruvida man träder den eller den partens intressen för nära genom att vidtaga den åtgärd, som här föreslås. Därför vill man hellre låta anstå med sådana åtgärder, intill dess den utredning, som är av Kungl. Maj:ts igångsatt genom tulltaxerevisionen, får tillfälle att undersöka ifrågavarande spörsmål i deras helhet. Det är visserligen ganska troligt, att saken ligger så till, att man icke i fortsättningen kommer att behålla en tull av 90 öre för halvfabrikat till ett par läster, för en dylik träklump, varom här talats. Men det är också troligt,

Ang. ifrågasatt sänkning av tullen å ämnen för skoläster.
(Forts.)

Ang. ifrågasatt sänkning av tullen å ämnen för skoläster.
(Forts.)

att man icke heller kommer att behålla tullen för den färdiga varan, för de färdiga lästerna, alltså det material, som herr Röing, enligt vad den föregående talaren nämnde, kommer att demonstrera för oss. Sannolikast är väl, att den oförlighet, som föreligger med hänsyn till tullskyddet för ifrågavarande borstträn och andra fabrikat under här behandlade rubrik, avlägsnas därigenom, att desamma överhuvud taget icke anses behöva något dylikt skydd, och att man för den skull tager bort tullen. Nu vill jag visserligen icke på något sätt ge mig in på tulltaxerevisionens hemligheter. Men det skulle, som sagt, icke förvåna mig, om man komme till det resultat, att man toge bort tullskyddet för såväl den färdiga varan som för råmaterialet.

Under sådana förhållanden och då på förevarande område många stridiga intressen göra sig gällande, anser jag utskottets hemställan väl motiverad. Å ena sidan ha vi den tyska fabrik, varom talats i utskottet, och å andra sidan skolästfabrikerna i Järrestad och Klagshamn, den förra fabriken sysselsättande 240 arbetare och den senare 20 till 40. För bedömande av det ärende, som på denna punkt föreligger till behandling, bör emellertid enligt min mening icke vara i och för sig avgörande, huruvida ett större eller mindre antal arbetare äro intresserade av en viss lösning, utan man måste försöka avväga tulltaxan så, att man icke genom att premiera det ena fackets arbetare skadar det andras.

Jag medger alltså, att det är orimligt med denna höga tull på halvfabrikan. Men i detta sammanhang bör framhållas, att, enligt vad som blivit uppläst i utskottet, en liknande orimlighet föreligger för det fall att de svenska lästfabrikerna skulle vilja importera det utländska materialet vitbok, som här kommer till användning och som vi icke ha så gott om. Vi ha däremot uppsjö på ett annat material nämligen rödbok, som är det material, som herr Röing synes hålla i handen. Rödboken kan emellertid bearbetas på det sätt, att den i viss mån blir likvärdig med vitboken, nämligen om hänsyn tages till den korta tid, under vilken skolästerna numera användas. Vitboken är visserligen ett segare och bättre material — rödboken spricker fortare —, men på grund av lästernas korta användningstid behöver man icke så starkt material. Nu är det omöjligt för den svenska industrien att importera vitboken till följd av det rådande förbudet att från Tyskland utföra sådan vara. Under sådana förhållanden kan jag icke inse annat, än att om vi för en enda gångs skull slagit in på en tullpolitik efter sådana linjer, att vi icke handla såsom »die dummen Schweden», vilka låta lura sig av tyskarna, utan i stället hava en trumf på hand i förevarande fall, så böra vi hålla på med att spela ut denna trumf, tills de herrar, som äro sysselsatta med tulltaxerevisionen, komma med sitt förslag. När detta sker, torde varken utskottet, herr Olsson i Gävle eller reservanterna få igenom sina yrkanden, utan läget torde te sig på ett helt annat sätt, därvid lösningen av frågan om tullskyddet säkerligen kommer att beröra även en hel del andra jämställda produkter av trävaror.

Jag tycker alltså, att utskottets ståndpunkt i föreliggande fråga är sakligt sett mycket stark, när utskottet i sin motivering kommer till det resultatet, att man på denna liksom på andra jämförliga punkter uti de framlagda betänkandena icke vill vara med om en omedelbar ändring i tullsatserna utan i stället önskar avvakta slutförandet av det åt tulltaxerevisionen anförtrödda uppdraget. Man vill sålunda överlämna saken åt Kungl. Maj:t och låta en sakkunnig prövning av alla hithörande spörsmål komma till stånd. Man förväntar ju för övrigt, att redan under år 1928 ett betänkande är att motse ifrån nämnda kommissions sida, och enligt min mening är denna sak icke av mera brådskande natur, än att man synnerligen väl kan på denna liksom på andra punkter förhålla sig avvaktande under någon tid. Man får på detta sätt se hela frågan i ett sammanhang, och när förslag sedermera framkommer från Kungl. Maj:t.

har riksdagen tillfälle att överblicka dessa tusen och en inkonsekvenser, som för närvarande finnas i den svenska tulltaxan och som otvivelaktigt behöva rättas till. Jag tror som sagt, att det är nyttigt att söka få alla dessa frågor lösta på en gång, så att man icke genom att vidtaga en ändring i den ena riktningen förorsakar skada i den andra. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang. ifrågasatt sänkning av tullen å ämnen för skoläster.
(Forts.)

I detta yttrande instämde herr *Carlsson* i Stockholm.

Herr Röing: Herr talman! Jag är i mångt och mycket förekommen av den siste ärade talaren. Kammarens ledamöter erinra sig, att kammaren för några minuter sedan i överensstämmelse med bevillningsutskottets hemställan fattade ett beslut, om gick ut på status quo rörande tullen å väv, avsedd att användas vid tillverkning av polerduk. Nu står kammaren i begrepp att rösta om en hemställan av herr Olsson i Gävle, som går i motsatt riktning. Herr Olsson sökte i sitt anförande utveckla, att synnerligen starka skäl föreligga till förmån för reservanternas hemställan, som avser, att riksdagen redan nu borde besluta en ändring i tulltaxan angående tullen å ämnen för skoläster. Jag vill med några ord söka belysa, hur felaktig denna uppfattning är, och jag gör detta desto hellre, som frågan helt naturligt ägnats uppmärksamhet i tulltaxerevisionen och är av synnerligen invecklad art.

Den ärade talaren på gävlebänken liksom motionärerna och reservanterna ha utan tvivel fullständigt rätt däruti, att en disproportion föreligger mellan tullen å lästämnen och tullen å färdiga läster. Det är alldeles riktigt, att, tulltekniskt sett, tullen på de färdiga varorna bör vara högre än tullen å halvfabrikatet. Men jag anser, att även om man icke ägnar denna fråga någon större uppmärksamhet, så bör man förstå, på vilka oriktiga vägar man slår in, när man hemställer, att tullen på läster fortfarande skall utgå med samma storlek som t. ex. tullen å de enkla ämnen av trä, som användas till tillverkningen av skurborstar, trätofflor o. s. v. Detta innebär samma tullskydd för de enkla träarbetena som för de mest fina precisionsarbeten, som skoläster med skäl kunna anses vara. Vår svenska tulltaxa innehåller som bekant en mängd starkt protektionistiska bestämmelser, som äro fullständigt onödiga för vår inhemska produktion. Så t. ex. stadgas det, att alla svarvade träarbeten, som importerats, skola beläggas med en tull av 1 krona per kilogram, under det att tullen å färdiga skoläster, som sagt det mest fina precisionsarbetet, skall utgå med allenast 10 öre per kilogram. Jag tog med mig ett prov på dylika läster för att kammarens ledamöter skola kunna övertyga sig om, vilket arbete som nedlägges på ifrågavarande produkter. Det är just i ett dylikt missförhållande mellan tullsatserna, som felet ligger. Nu vill jag icke påstå, att utskottet bort anse, att en högre tull än 10 öre per kilogram å färdiga läster skall vara behövlig. Tvärtom: tullen å detta färdiga precisionsarbete är för den inhemska produktionen fullständigt onödig, lika onödig som tullen är å träskor, träarbetet å skurborstar etc.

Att det behöves en ändring i tulltaxan rörande tullsatserna å läster och lästämnen, därom torde alla vara överens. Men jag har svårt att förstå, att denna rätt invecklade fråga bör ryckas loss ur det utredningsarbete, som nu pågår, och att man till följd av en motion i första kammaren bör bifalla förslag om en tulltaxeändring, varigenom spørsmålet faktiskt icke får sin lösning, utan frågan måste trots ett eventuellt dylikt beslut ånyo upptagas av riksdagen till behandling under ett kommande år.

Vilka starka intressen är det nu, som kräva, att redan i år en ändring i förevarande avseende anses böra äga rum? Det är inga skofabrikanter, som göra gällande, att vår skoindustri är så lidande av den rådande tullbelastningen å

Ang. ifrågasatt sänkning av tullen å ämnen för skoläster.
(Forts.)

lästämnen, att en ändring redan nu bör komma till stånd. Icke heller något konsumentintresse föreligger. Men det finns ett utländskt intresse, vilket, såsom den ärade talaren på skånebänken framhöll, skulle få fördel av att en omedelbar ändring genomföres. Jag anser likväl, att i detta fall kan den utländska lästindustrin icke på minsta sätt ha någon orsak att beklaga sig över någon hög tullmur här i Sverige, då skolästerna ha ett värde av 5 kronor per kg., medan tullen utgår med 10 öre per kg. eller 2 % av varans värde. Denna tull är, det medgiva lästfabrikanterna själva, fullständigt betydelselös för den svenska industrien, och riksdagen kan utan minsta olägenhet för lästindustrin borttaga denna tull. Men vad denna industri behöver, är ett visst skydd för halvfabrikatet. Jag vill icke påstå, att en tull av 30 öre per kg. är ett väl avvägt skydd, ty utredningen därom är icke verkställd, men det är som sagt i detta fall, som den svenska produktionen under vissa övergångsår behöver ett visst skydd, och jag har svårt att förstå, att riksdagen kan ha något större intresse av att, innan utredningen är verkställd, medverka till att importen av dessa utländska lästämmen underlättas.

I överensstämmelse med det beslut, som kammaren för en stund sedan fattade med avseende å herr Weibulls motion, borde kammaren se tiden an och först när utredningen blivit verkställd fatta beslut, vilken tull skall utgå å läster och lästämnen. Att nu i blindo bifalla denna motion, kan jag icke vara med om, trots att jag i likhet med herr Olsson i Gävle anser, att det i detta fall förefinnes en disproportion mellan tullen å helfabrikat och tullen å halvfabrikat. När utredningen är verkställd, måste under alla förhållanden frågan upptagas till förnyad behandling, ty det kan icke vara lämpligt, såsom följden bleve av ett bifall till reservationen, att dylika precisionsarbeten, som jag förut talat om, i fråga om tullskyddet bliva jämställda med enkla träarbeten.

Jag ber, herr talman, att i frågans nuvarande läge få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till den vid betänkandet fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Olsson i Gävle, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande, nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid betänkandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 96 ja och 87 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 11.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:
nr 9, i anledning av väckt motion om tullfrihet för med bly överdraget bandjärn av vissa dimensioner; och
nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tullfri införsel av en telefonkabel.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 12.

Vidare förelåg till avgörande andra lagutskottets utlåtande, nr 2, i anledning av väckt motion om upphävande av eller inskränkning i värnpliktiges mönstrings- och adressanmälningsskyldighet.

*Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälningsskyldighet.*

Andra lagutskottet hade till behandling i ett sammanhang förehaft två inom andra kammaren väckta och till lagutskott hänvisade motioner, nämligen:

nr 9 av herr *Andersson* i Ovanmyra *m. fl.*, vari föreslagits, att riksdagen ville ingå till Kungl. Maj:t med en skrivelse med begäran om nödiga lagändringar i syfte att avskaffa eller väsentligen inskränka de s. k. höstmönstringarna i enlighet med vad i motionen närmare anförts; och

nr 28 av herr *Bergström* i Bäckland, som yrkat, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, under vilka villkor den i värnpliktslagen stadgade mönstrings- och adressanmälningsskyldigheten skulle kunna avskaffas.

Utskottet hemställde, att förvarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade likväl avgivits av herrar *Hage* och *Johansson* i Sollefteå, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte låta utreda, under vilka villkor den i värnpliktslagen stadgade mönstrings- och adressanmälningsskyldigheten skulle kunna avskaffas eller väsentligen inskränkas.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid anförde:

Herr **Hage**: Herr talman! Vi äro två reservanter inom andra lagutskottet, som hava tillåtit oss att påyrka, att det skulle ske en utredning om möjligheterna att borttaga eller inskränka mönstrings- och adressanmälningsskyldigheten för de värnpliktiga. Inom utskottet voro vi egentligen från början fem personer, som gingo in för den linjen, men några av dessa voro icke närvarande vid utlåtandets justering. Jag skall för min del be att få anföra några skäl för den ståndpunkt, vi intagit.

Först vill jag då be att få påminna om, att denna fråga om borttagande eller inskränkande av mönstringen vid upprepade tillfällen har varit föremål för riksdagens behandling och att riksdagen två gånger har gått in för en utredning och anslutit sig till den uppfattningen, att man skulle göra inskränkningar på detta område. Nu vill jag dessutom påminna därom, att det ju för närvarande i fråga om statens verksamhet pågår en allmän undersökning, om det är möjligt att minska administrationen och administrationskostnaderna. När så är förhållandet, när man anser, att det nuvarande läget motiverar, att man gör allt vad man kan för att minska administrationskostnaderna, då hava vi reservanter funnit det vara mycket rimligt, att en sådan utredning verkstäl-

Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.
(Forts.)

les även på detta område. Man kan verkligen med mycket stor bestämdhet påstå, att detta sätt, som nu praktiseras att hålla reda på de värnpliktiga är mycket minutiöst och mycket vidlyftigt anordnat. Först har man den årliga mönstringen. Där få vederbörande antingen infinna sig själva eller skicka in en anmälan. Att märka är, att även en sådan person, för vilken icke några nya förhållanden inträffat, är skyldig att år från år insända en sådan mönstringsanmälan, så länge han lyder under dessa stadganden. Härutöver är dessutom stadgat, att om en person reser ifrån en plats, om han är tillfälligt borta på ett arbete eller sådant, skall han insända en adressanmälan. Som det tredje ledet i denna mycket invecklade apparat ingår slutligen prästerskapets skyldighet att, så fort det inträffar någon förändring i fråga om en värnpliktigs kyrkoskrivning m. m., därom göra anmälan till vederbörande militära myndigheter. Med ett ord sagt, här pågår ett mångskriveri, som efter vårt sätt att se drar med sig en alltför vidlyftig administrationsapparat och medverkar till mycket dryga kostnader. När man ser detta förhållande, tycker man, att man likaväl som man börjat utredningar för att söka åstadkomma förenklade åtgärder på andra områden inom statens verksamhet, så bör väl icke detta område vara tabu för sådant, därför att man har en militär byråkrati, som vill ha det ordnat på det nuvarande sättet. Det finnes tvärtom goda skäl att sätta i gång en utredning, som kan leda till förenklingar i den administrationsapparat, som det här är fråga om. Det är också på den vägen, som motionärerna äro inne i sina motioner, varuti de påyrka antingen ett borttagande av eller en inskränkning i mönstrings- och adressanmälningsförfarandena.

Att märka är särskilt beträffande mönstringen, att den förlorat en del av sin gamla karaktär. På den tiden, då vederbörande skulle personligen infinna sig, kunde man möjligen från militärt håll göra gällande, att förfarandet medförde, att de värnpliktiga hölles i ständig kontakt med de militära myndigheterna. Man kan emellertid icke säga, att detsamma är förhållandet under de nu gällande bestämmelserna. Inför denna omständighet hava också vissa myndigheter, som förut hörts, nämligen 8 länsstyrelser, 57 kontraktsprostar och 66 mantalsskrivningsförrättare för sin del förklarat, att de luta åt den uppfattningen, att man skulle kunna ordna saken på annat sätt utan dessa mönstringar och utan den vidlyftiga apparat, man nu måste använda. Jag må säga, att sedan jag tagit del av det betänkande, som en gång avgavs av 1917 års värnpliktskommission, och sedan jag hört de argument, som anförts inom utskottet, där man varit inne på en hel del förslag till förenkling av detta förfarande, jag må säga, att efter detta har jag för min del kommit till den bestämda uppfattningen, att här skulle kunna vidtagas förenklingar. Man skulle kunna tänka sig alternativt, att utredningen skulle få till uppgift att undersöka en del av de förslag, som vi berört i reservationen; och bland annat kunde man undersöka, huruvida det icke vore lämpligt att slå in på den vägen, att mönstringen skedde samtidigt med mantalsskrivningen. Då fölle ju mönstringen på sätt och vis bort. I det avseendet har en militär myndighet — jag tror, att det var befälhavaren för fjärde arméfördelningen — varit inne på samma linje. Om man ordnade det så, komme givetvis också det beklagliga förhållandet, att så många icke infinna sig vid eller sända in anmälningar till mönstringsförrättningen och därför bli bötfällda, att i stor utsträckning försvinna, då det ju är givet, att en person, som vore skyldig att vid mantalsskrivningsförrättningen lämna in uppgift i detta avseende, bleve bättre påmind om denna sin skyldighet. Därigenom bleve det också såvitt jag kan se mindre försumlighet och större effektivitet i hela förfarandet. Samtidigt, kunde man säga, fölle mönstringen bort i och med att den ginge in i mantalsskrivningen. Det bleve en gemensam förrättning. Det är ett uppslag, som framförts i utskottet och även från militärt håll i det betänkande, som avgavs 1917.

Nu vet jag, att en del folk säger, att det icke är så ledsamt, att så många få böta, ty dessa böter användas för ett mycket gott ändamål. De ingå till en fond, och ur denna fond får man medel, som användas till understöd åt personer, som skadat sig i militärtjänsten, och åt änkor och andra efterlevande till sådana personer, som dött på grund av skador, inträffade under militärtjänst. Alltså, dessa pengar komma till en mycket god användning, kan man säga. För min del må jag dock förklara, att man kan väl ändå påstå, att en sådan form av indirekt beskattning som denna är en av de mest osmakliga, som man kan begagna sig av. Vi ha en hel del indirekta beskattningsformer; men en indirekt beskattning av så osmaklig karaktär som denna tror jag, att man får leta efter.

Jag skulle säkerligen kunna anföra ytterligare en hel del skäl utöver vad jag sagt, som tala för ett bifall till vår reservation. Jag vill för övrigt i det sammanhanget erinra om, att andra kammaren för sin del har en gång, nämligen år 1918, gått emot ett fastställande av det förfarande, som nu äger rum med avseende å mönstringen. Det var nämligen så, att 1918 förelåg förslag om att utsträcka denna mönstring även till *landstormen*. Då ställde sig andra kammaren emot den militära byråkratiens påfund; men vid sammanjämkningen måste andra kammaren böja sig för första kammarens ståndpunkt. Alltså tycker jag, att i den omständigheten, att andra kammaren vid detta tillfälle haft sympatier för mindre betungande föreskrifter på detta område, borde man kunna se en liten antydning om att eventuellt andra kammaren denna gång skulle vara med på att minska den oerhört vidlyftiga administrationsapparat, som råder på området.

Med dessa utgångspunkter skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till min och herr Johanssons i Sollefteå reservation.

Herr Öberg: Herr talman! Den utredning, som utskottet företagit i fråga om de motioner, som föreligga, synes mig giva vid handen, att ur mobiliseringssynpunkt är det ganska viktigt, att det finns en viss skyldighet för de värnpliktiga att anmäla sin adress, så att vederbörande gång efter annan nogsamnt få kännedom om, varest de värnpliktiga befinna sig. Den utredning, som utskottet sålunda verkställt och som enligt min uppfattning är tillfyllestgörande, bör också få anses ha ådagalagt, att en viss sammanhållande länk behövs mellan å ena sidan de militära myndigheterna och å andra sidan de värnpliktiga. Då detta spörsmål, som för övrigt kan betecknas som en gammal bekant inom denna kammare, gång efter annan trots de från motionärernas sida anförda skälen avisats, och kammaren sålunda ådagalagt, att den för sin del icke kan godtaga dessa skäl utan fastmer godkänner kravet på att bevara den sammanhållande länk, jag nyss omnämnde, så får det väl anses, att utskottet presterat rätt så goda skäl för sin ståndpunkt. Då vidare, herr talman, såvitt jag vet, icke några nya skäl kommit till utöver dem, som tidigare anförts, och då riksdagen rätt så nyligen fattat sitt beslut i överensstämmelse med avslagsyrkandet på dylika framställningar, förefaller det mig, som om kammaren skulle ha goda skäl för att kvarbliva på den sålunda en gång intagna ståndpunkten.

Den börda, mina herrar, som genom denna adressanmälningskyldighet är pålagd de värnpliktiga, är enligt mitt förmenande icke stor. Den inskränker sig till att den värnpliktige allenast har att ifylla ett kort, som tillhandahålles honom, och sedermera låta postbefordra det till vederbörande rullföringsområdesbefälhavare, varigenom rullföringsområdesbefälhavaren får av den värnpliktige veta, var han är att finna. Med en sådan anmälan medelst avlämnande av dylikt kort är den värnpliktiges skyldighet härutinnan utförd. Med den folkskoleundervisning, som numera består var och en av de värnpliktiga,

Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.
(Forta.)

Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.
(Forts.)

bör det kunna förutsättas, att den värnpliktige icke skall behöva känna det särdeles tungt utan jämförelsevis lätt att fullgöra denna skriftliga anmälan. Om herrarna vilja taga del av det kort, som sålunda skall ifyllas och postbefordras till vederbörande rullföringsbefälhavare, är jag viss om, att herrarna skola giva mig rätt i att den börda, varom jag talar, är ytterst ringa. Sedan den värnpliktige insänt sin anmälan, får han från vederbörande rullföringsområdesbefälhavare ett kort, som utgör ett kvitto på fullgjord mönstringsanmälan. När saken är så enkel, förefaller det mig, att vi icke äro i behov av denna reform. Denna mönstrings- och adressanmälningskyldighet har ju tidigare varit något mera betungande, varit så att säga förenad med litet större krav på den värnpliktige. Men sedan man på grund av det flitiga motionerande, som pågått i denna fråga, reformerat denna anmälningskyldighet därhän, att man numera icke avkräver den värnpliktige mera än denna anmälan, som sker i form av att han insänder ett kort eller, om han föredrar det, personligen infinner sig hos rullföringsområdesbefälhavaren, så behövs enligt min uppfattning därutöver inga vidare åtgärder.

Beträffande de olika sätt, varom herr Hage talade och vilka varit uppe under diskussion i andra lagutskottet, så ha de försök, man gjort att utbyta den nu förekommande mönstrings- och adressanmälan mot annan, givit vid handen, att det blir icke bättre utan kanske tvärtom sämre, om man övergår från det nuvarande förfaringsättet till ett annat, ty hur man än förhåller sig till denna fråga, behövs det i varje fall en anmälan om den värnpliktiges adress. Då det sätt, som nu begagnas, enligt min uppfattning är det minst krävande och det enklaste, så kan jag givetvis icke biträda de reformkrav, som här framförts.

Jag vill, herr talman, sluta med att säga, att om en värnpliktig till följd av sin vapenövningsskyldighet icke har större olägenhet, större besvär och icke behöver underkasta sig större uppoffringar än dem, som nu krävas genom den stadgade mönstrings- och adressanmälningskyldigheten, då har man kommit ganska långt. Då alltså den värnpliktige enligt mitt förmenande icke gärna kan anses ha skäl till de klagomål, för vilka motionärerna här gjort sig till målsmän, och då denna lilla offergärning i fråga om att anmäla sin adress, som man avkräver de värnpliktiga, är av beskaffenhet, att den icke bör kännas tung, då kan jag icke annat än yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Andersson i Ovanmyra: Herr talman! Man har ganska svårt att frigöra sig från den tanken, att man här har tillskapat en hel del lagar och förordningar, som äro synnerligen svåra att smälta in i det allmänna folkmedvetandet.

Redan vid 1912 års riksdag hette det i den skrivelse, som riksdagen i denna fråga avlät till Kungl. Maj:t, att antalet värnpliktiga, som försummat sin mönstringsskyldighet, i många delar av landet vore synnerligen stort. Det vore även ett överklagat förhållande, att de skriftliga uppgifter, som av de enskilda värnpliktiga för mönstring avlämnades, i ganska stor omfattning icke vore tillförlitliga. Vidare hette det då, att en vid olika tillfällen konstaterad önskan om borttagande av mönstringsskyldigheten tydde på att dess betydelse för landets försvarskraft icke vore så allmänt erkänd.

Detta var riksdagens uppfattning då. Och jag får verkligen säga, att förhållandena för närvarande äro ungefär enahanda. Enligt några uppgifter, som jag införskaffat från statskontoret, beträffande »mönstringsfemmorna», som man brukar kalla dem, och deras sammanlagda belopp, belöpte sig dessa för budgetåret 1923—1924 till den försvarliga summan av icke mindre än 151,420 kronor. För budgetåret 1924—1925 uppgingo de till 140,570 kronor och för budgetåret 1925—1926 till 144,200 kronor. Dessa siffror vittna noggsamt om,

att i genomsnitt varje år närmare 30,000 värnpliktiga komma i kontakt med lagar, vars efterlevnad anses vara av så vital betydelse för försvarsorganisationen, att de på intet vis låta sig ändras eller mildras. Man nödgas dock med dessa siffror för ögonen konstatera, att den avsedda effektiviteten måtte lämna åtskilligt övrigt att önska.

Och vad beträffar själva värdet av de verkligen inlämnade uppgifterna uttalades redan i 1912 års riksdagsskrivelse, att dessa uppgifter voro i ganska stor omfattning ej tillförlitliga. Samma är förhållandet även för närvarande. De uppgifter, särskilt beträffande adresser, som inlämnats i oktober och november månader, torde nog för stora delar av de värnpliktiga vara helt andra än de uppgivna under andra tider av året. Nu föreskriver visserligen inskrivningsförordningens 133 §, att värnpliktig, som icke är i tjänstgöring, är skyldig meddela befälhavaren för rullföringsområdet sin postadress, därest han vistas under annan adress, än den han uppgivit vid den s. k. höstmönstringen. Javäl, det är ju sant. Men i huru stor utsträckning blir denna lagparagraf egentligen tillämpad? Det vore exempelvis ganska intressant att få reda på, huru många av de riksdagens ärade herrar ledamöter, vilka ännu befinna sig i värnpliktsåren, som fullgjort sin skyldighet att före avresan till riksdagen anmäla sin nya adress. Ja, säger någon, det torde väl vara ganska obehövt, ty nog vet man väl, var riksdagsmännen befinna sig för närvarande, och det kan ju vara sant. Men å andra sidan är detta ju icke alltid så givet. Och för övrigt: var står det skrivet i lagen, att riksdagsmännen äro undantagna från lagens bestämmelser? Då borde där väl stå ett tilläggsmoment av ungefär följande lydelse: »Undantagna från denna lags tillämpning äro herrar riksdagsmän och därmed jämställda höga pampar i samhället» eller något dylikt. Nej, när man skriver lagar och förordningar, så antar jag, att meningen är, att de skola vara gällande för hela folket. Vi ha nog ingen rättighet att vistas här och knäpa ihop lagar, som vi sedan helt enkelt nonchalera beträffande oss själva.

Det har nog sina konsekvenser med dessa lagar, det må jag verkligen säga. Det relaterades i tidningen Socialdemokraten i januari månad i år, hur det gått till exempelvis här i Stockholm. Där hade bland annat massanmälningar om försummad mönstringsplikt inkommit till polisen, och denna försummelse grundade sig enbart på det lilla förhållandet, att man till de värnpliktiga haft anledning skicka ett brev, som sedermera kommit tillbaka såsom obeställbart, emedan adressaten för tillfället var oanträffbar. När man kom till vederbörande, fick man en förvånad min och det beskedet: »Jag har ju i alla händelser skickat in min adressuppgift i november månad, och nu kommer man med efterkrav på detta sätt!» Ja, det behövs icke mer, än att militärmyndigheterna under mellantiderna försöka komma i tillfällig korrespondens med vederbörande, så kan det resultera i något dylikt. Man kan under sådana förhållanden icke komma ifrån, att dessa bestämmelser komma mycken förgärlig åstad bland den stora allmänheten.

När det sedan gäller indrivningen av dessa bötesfemmor, får jag säga, att det blir nog så och så med lämpligheten även härvidlag. Jag vill endast hänvisa till det av kammarens ledamöter törhända kända fallet sedan i somras, när det för indrivningen av en dylik bötesfemman någonstades i Norrland resulterade i, att kostnaderna för denna indrivning i resor och dagtraktamenten belöpte sig till icke mindre än 97 kronor 40 öre.

Med alla dessa exempel för ögonen måste man verkligen fråga sig, om man bör envisas med att upprätthålla en föreskrift, som i realiteten har dylika konsekvenser. Det är ostridigt, att de i mångt och mycket rigorösa lagbestämmelserna på detta område komma många ledsamheter åstad bland allmänheten. De äro knappast försvarbara ens med det, att bötesfemmorna, såsom herr

Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.

(Forts.)

Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.
(Forts.)

Hage antydde, tillfalla ett gott ändamål, beväringsskapets invalid- och pensionsfond. Ty ändamålet bör väl i alla händelser icke helga medlen. Framför allt borde man allvarligt övertänka, vilken nytta det kan innebära för staten att fasthålla vid en förordning, som i så hög grad, som här är fallet, nonchaleras och så föga motsvarar sitt ändamål. När emellertid detta system har sina drabanter både här och där, så att man bland majoriteten i utskottet t. ex. finner även de båda Magnussönerna i Skövde och Kalmar, så kanske man icke har så stora utsikter att rucka på systemet.

Jag tar mig emellertid friheten, herr talman, att yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Det är betecknande för motionärernas uppfattning i denna fråga, att de resonera ungefär som så: då dessa bestämmelser föranleda så betydande bötesbelopp, så böra de borttagas eller mildras. Det vore enligt min mening mera logiskt och riktigt att resonera ungefär så här: då bestämmelserna förefinnas men i rätt stor utsträckning icke efterlevas, måste detta fordra en skärpning av påföljden för att få en bättre efterlevnad. Det går icke att utan vidare resonera så, att då samhället och lagstiftningen kräva vissa uppgifter och förpliktelser av samhällsmedlemmarna, och ett stort antal av samhällsmedlemmarna försumma att fylla dessa förpliktelser, skall man utan vidare säga: ja, då slopa vi alltihop. Jag tror, att det resonemanget är åtskilligt bakvänt.

Jag ber också att få säga, att då herr Andersson i Ovanmyra använde uttrycket »rigorösa bestämmelser» om påföljden för försummad mönstringsanmälan, är detta uttryck väl starkt. Jag tror, att dessa bestämmelser icke äro rigorösa utan ganska mjuka och tillmötesgående. Ty vad det här rör sig om är ju endast att med sitt namn och sin adress underteckna ett brev och stoppa det i närmaste brevlåda. Och den, som icke vill iakttaga en så enkel skyldighet, får böta fem kronor. Jag undrar, om icke detta är en fordran, som samhället kan ha rätt att ställa på den enskilde för att nå det, man här vill nå, nämligen en tillförlitlig personalbokföring av de värnpliktiga.

Herr Andersson säger, att det är en hel del lagar, som ha svårt att sammansmälta med den allmänna uppfattningen. Ja, det är gunås så. Men kan samhället därför släppa sina krav? Vi ha t. ex. andra lagar, som ha svårt att sammansmälta med uppfattningen hos en hel del medborgare, såsom kravet på skatt och en hel mängd andra förpliktelser. Men kan man därför resonera som så: vi skola släppa det hela, vi skola upphäva denna lag därför att den har litet svårt att sammansmälta med den allmänna uppfattningen.

Den förste talaren, herr Hage, erinrade därom, att frågan upprepade gånger varit föremål för riksdagens prövning, och det är riktigt. Det finns få frågor, som riksdagen har så grundligt prövat som den föreliggande. Den har upprepade gånger varit föremål för riksdagens beslut och skrivelser från riksdagen om ändringar. Men det märkliga härvid är — det försummade herr Hage att tala om — att när man sedan verkställt en utredning och riksdagen fått tillfälle att ånyo pröva denna fråga, har riksdagen i stället för att gå in för en lindring gått in för skärpning av mönstringsplikten. Det måste väl ändå däri ligga ett visst fog för att göra det uttalandet, att det visat sig, att denna mönstringsplikt är alldeles nödvändig. Riksdagen har också funnit, att så varit förhållandet, och därför gått med på förslagen om viss utsträckning av mönstringsplikten.

När herr Hage använde ordet militärbyråkrati, borde herr Hage undersökt, vem han träffar med ett sådant uttalande. Han säger, att det finns en militärbyråkrati, som vill ha denna mönstringsskyldighet och som genomfört en

skärpning av mönstringsskyldigheten vid 1918 års riksdag, där visserligen andra kammaren först icke ville gå in för denna skärpning men sedan godkände den vid sammanjämkningen. Men då herr Hage säger, att detta var ett utslag av militärbyråkrati, bör han komma ihåg, att bland dem, som framkommo med detta förslag, fanns icke en enda militär, utan det var herrar Marks von Würtemberg, Ericsson i Vallsta, Thorsson, Nilsson i Skottlandshus och Åkerman, som bildade den dåvarande värnpliktskommissionen. Och herrar Thorsson och Åkerman m. fl. voro väl ändå icke några militärbyråkrater. Denna fråga om mönstringsskyldighet är helt enkelt en nödvändig ordningsfråga för att hålla reda på de värnpliktiga och intet utslag av militärbyråkrati.

När herr Hage säger, att man skulle kunna gå in för att undersöka, om det icke skulle kunna åstadkommas mera billighet och enkelhet i mönstringsförfarandet, så bör det icke vara herr Hage obekant, att vi inom utskottet voro rätt mycket inne på den frågan och även inne på frågan att flytta över denna anmälningsskyldighet att äga rum i samband med mantalsskrivningsförrättningen. Men vi kommo till den uppfattningen, att därmed skulle ingenting vara vunnet i fråga om enkelhet, kostnadsbesparing eller tillförlitlighet. Jag vet icke, men jag antar, att vi här hava många närvarande, som syssla med mantalsskrivningsförrättningar. Jag tror, att dessa skola vara villiga intyga, att om till allt det, som de ha att utföra vid mantalsskrivningsförrättningarna, ytterligare skulle läggas mönstringsanmälan, skulle detta endast vara ägnat att betänkligt betunga mantalsskrivningsförrättningarna och icke tjäna till att fylla något förnuftigt ändamål, d. v. s. åstadkomma någon förenkling eller något förbilligande.

Denna fråga är, som jag nämnde, grundligt undersökt och har så grundligt prövats även av riksdagens kamrar vid upprepade tillfällen, att det förefaller mig, som om det enda riktiga vore, att riksdagen nu även bifaller andra lagutskottets förslag, till vilket jag därför, herr talman, för min del ber att få yrka bifall.

Herr **Bergström** i Bäckland: Herr talman! Jag blev under föregående år i tillfälle att se några uppgifter angående dem, som försummat sin mönstringsskyldighet och därför också hade blivit bötfällda. Uppgifterna i fråga gällde de olika rullföringsområdena inom Västernorrlands län. Av dessa uppgifter framgick, att inom Sollefteå rullföringsområde hade icke mindre än 1,636 värnpliktiga under 1925 försummat att fullgöra sin mönstringsplikt. Den gemensamma bötessumman för dessa försumliga utgjorde kr. 8,180. I en socken, belägen inom nämnda rullföringsområde, steg bötessumman till 1,100 kronor. För Medelpad utgjorde de mönstringsförsumliga 1,282 med en gemensam bötessumma av 6,410 kronor. Inom Örnsköldsviks rullföringsområde, således norra Ångermanland, var antalet 488, och bötessumman steg till 2,440 kronor. I Själevad, för att nu taga en socken såsom exempel, utgjorde bötesbeloppet för de försumliga, som det här är fråga om, 495 kronor. För hela landet utgör bötessumman — såsom vi redan fått höra av herr Andersson i Ovanmyra — omkring 150,000 kronor. Det är sålunda en icke så liten summa — om man nu vill anlägga den synpunkten — som frånhändes de unga, som kanske från ris och rot skola bryta sig en teg till att odla.

Emellertid, när jag såg dessa nämnda uppgifter, föreföll det mig mindre tilltalande, att dessa värnpliktiga, som kanske aldrig på andra områden bryta mot lagbestämmelser, ändock på detta område, det militära, skola bliva lagbrytare. Det gives till och med sådana, som blivit så förbittrade över att ha blivit bötfällda för sin försummelse eller rättare sagt glömska att fullgöra mönstringsskyldigheten, att de låtit bötesbeloppet förvandlas till fängelse-

*Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.
(Forts.)*

Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.

(Forts.)

straff. Jag menade dessutom och gör det fortfarande, att det är förvisso en riksdagens angelägenhet att ändra de bestämmelser, som ha sådana olägenheter med sig som de, vartill denna bestämmelse om mönstring kan leda.

Denna bestämmelse om mönstrings- och adressanmälningskyldighet är enligt mitt förmenande alltför mycket en minnessak. Glömmer en mönstringskyldig att fullgöra detta sitt åliggande inom viss angiven tid, blir han ju bötfälld, och jag tror, att de flesta försummelser på detta område icke ske genom att trotsa denna lagbestämmelse utan av ren glömska. En värnpliktig kan sätta sig före — helst om han fått böta någon gång för uraktlåtenhet att fullgöra denna skyldighet — att han icke skall glömma att fullgöra denna mönstring, men så inträffar något särskilt, han får ett uppdrag eller något liknande. Någon adressanmälan sker därför icke, och bäst det är vinka böter eller fängelsestraff. Dessutom måste man väl ändå vid eftertanke medgiva, att det system, som nu användes för att hålla reda på de värnpliktiga, är, såsom utskottsreservanterna uttryckt det, ett alltför omständligt system, då i detsamma ingå tre anordningar. Först skall, såsom herr Hage påpekade, de värnpliktiga varje höst fullgöra sin mönstring. Därtill skola de insända adressanmälan enligt givna bestämmelser. Utom dessa åtgöranden från de värnpliktigas sida skola också pastorsämbetena lämna de uppgifter, som röra de värnpliktiga.

Det är nu icke meningen att på något sätt äventyra tillförlitligheten av stamrullan för de värnpliktiga, utan vad vi vilja det är, att man skall försöka få fram ett smidigare system än det nuvarande, när det gäller stamrullans kontrollerande.

Det är väl ock denna synpunkt, som gjort sig gällande, när förut motioner i denna fråga blivit väckta här i riksdagen. Den förenkling i förvaltningen, som nu gör sig gällande på skilda områden, bör väl även på det område, det här är fråga om, få äga tillämpning.

Jag tror jag vågar säga, att andra kammaren aldrig har varit riktigt tilltalad av denna bestämmelse om mönstring för de värnpliktiga. När vid 1918 års riksdag — och det har också herr Hage erinrat om — förslag om vissa ändringar i värnpliktslagen förelades riksdagen, så ingick även i dessa ändringar förslag om att mönstrings- och adressanmälningskyldigheten skulle utsträckas till landstormen. Andra kammaren följde en väckt motion om avslag därpå. När dåvarande försvarsministern begärde votering, godkändes motionärens yrkande, även framfört av en reservant inom lagutskottet, med 91 röster mot 70. Denna skyldighet för landstormen blev emellertid vid ett sammanjämningsförslag godkänd av andra kammaren med 2 rösters majoritet.

Med dessa få antydningar vill jag också, herr talman, instämma i yrkandet om bifall till reservationen.

Herr Hage: Herr talman! Efter vad herr Magnusson i Skövde yttrade, måste man komma till den uppfattningen, att alla inom utskottet med undantag av reservanterna kommit till det resultat, att det icke finnes någon möjlighet att göra någon inskränkning eller förändring eller åstadkomma någon billig anordning beträffande mönstringsskyldigheten. Men så mycket är säkert, att inom utskottet vore åtminstone fem representanter av den uppfattningen, att man, med utgångspunkt från den uppfattning, som framförts i motionerna, skulle kunna tänka sig en förenkling på det här området.

Sedan kommer ju därtill, att man kan påvisa, att en mängd av myndigheter, som yttrat sig i den här frågan, vilka ha personlig sakkunskap på området, också ha den uppfattningen, att man kan åstadkomma en förändring och förbättring i riktning mot en förbilligad administration på det här området. Allt-

så tror jag icke man kan säga, att här finnes en allmän uppfattning av att man icke kan göra någonting.

Sedan skall jag för min del säga till herr Magnusson i Skövde, att herr Magnusson observerade kanske, att jag icke så mycket lade mig på den linjen, att jag gick in på motionärernas tankegång, att detta förfarande drog med sig bötespåföljder, vilket ju vore obehagligt för folk o. s. v. Hela denna argumentation berörde jag i mycket ringa grad i mitt resonemang och jag har icke använt det i den reservation, jag avgivit i detta sammanhang.

Jag skulle också vilja säga gentemot herr Öberg, att jag vände mig icke speciellt mot själva *mönstringsförfarandet*. Herr Öberg sade om detta mönstringsförfarande: varför kan man icke ha det kvar, det åstadkommer så ringa besvär. Nej, jag för min del sade, att hela denna anordning med *tre olika sätt* för att kontrollera och vaka över dessa värnpliktiga, hela detta system tillsammans antaget innebär en orimlig administrationsanordning och därmed följande orimliga administrationskostnader. Jag tror nog, att det varit en allmän känsla i kammaren flera gånger, att det är på det sättet, och från den utgångspunkten får man nog se andra kammarens ståndpunktstagande vid flera tillfällen, då det i denna fråga påyrkats en utredning. Vid dessa utredningar har det antagligen suttit en militär eller militärbyråkratiskt inriktad sekreterare, som med hela pondusen av sin sakkunskap så småningom har fått opinionen i annan riktning än från början. Emellertid vill jag också påpeka i detta sammanhang, att flera gånger, när dessa frågor behandlats av riksdagen, har den stora striden stått rörande stora principiella försvarsfrågor, och följden har blivit, att frågor av denna art, som äro av mera periferisk natur, ha slunkit förbi uppmärksamheten. Denna uppmärksamhet har naturligtvis koncentrerat sig på de stora principiella avgörandena i försvarsfrågan, som man då gått in för. Detta torde också, tror jag för min del, vara en av anledningarna till, att man icke — trots att det nog finnes en ganska stark och kompakt uppfattning här angående denna fråga — har kunnat få fram den uppfattningen inom lagstiftningen.

För min del tycker jag, att denna fråga skulle vinna, om den kunde lösgöras från den allmänna försvarsutredning, med vilken den ofta förut har sammankopplats. Den bör tagas upp som en särstående fråga, och får då icke betraktas som en *militärfråga* utan som en allmän *administrativ* fråga.

Från denna utgångspunkt skall jag, herr talman, fortfarande be att få yrka bifall till reservationen.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Ja, jag får verkligen skänka mitt erkännande åt herr Bergström i Bäckland, som denna gång icke motionerat på sådana lösa boliner som det förhållande att då en hängmatta å en ångbåt ramlade ner och den, som vilade däri, kunde ha skadat sig, vilket förhållande på sin tid gav herr Bergström anledning att motionera om inspektion av hängmattorna på ångbåtar, utan nu verkligen hänför sin motion till vissa förhållanden, som tydligen ägt rum i hans egen valkrets. När herr Bergström i Bäckland här läste upp, att så och så många fått böta för försummad mönstring det ena eller andra året, undrade jag, om icke detta snarast borde föra till en uppfattning, motsatt den av honom förfäktade. Man måste inför detta ställa upp spörsmålet, om man icke snarare bör skärpa påföljden och hjälpa upp dessa personers dåliga minne genom att lägga till ytterligare en femma. Då kanske minnet bleve bättre.

Jag medger fortfarande icke, att den utgångspunkt är riktig, från vilken motionärerna utgå, nämligen att då så många försumma mönstringsanmälan detta skulle vara en anledning att taga bort böterna. Den utgångspunkten är

Ang.
värnpliktiges
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.
(Forts.)

Ang.
värnpliktes
mönstrings-
och adress-
anmälnings-
skyldighet.
(Forts.)

enligt min uppfattning fullständigt felaktig. Herr Hage gör sig nu fri från detta motionärernas resonemang, och jag anser detta vara lyckligt för herr Hage, men då han säger att han gått en annan linje, nämligen en sådan, som skulle medge billighet och enkelhet i förfarandet, så ber jag få erinra herr Hage, att vi inom utskottet gingo in på en utförlig och saklig diskussion av de uppslag, som anvisades därutinnan, men mer och mer kommo till den uppfattningen, att dessa icke skulle medföra någon förbättring utan snarare försämring och icke heller något förbilligande.

På den grund tror jag mig kunna säga, att de, som herr Hage räknar som anhängare av reservationen, icke kunna med någon särskild entusiasm kvarstå på denna linje.

Herr Hage säger att den här frågan icke har av riksdagen prövats annat än i sammanhang med andra stora frågor, och att den därför blivit undanskjuten. Jag ber då få erinra om, att då den verkligen ingående prövats, nämligen 1911 och 1918, så var det icke i sammanhang med andra stora frågor, utan i sådant sammanhang, att riksdagen hade all anledning sätta sig in i den, och riksdagen fann då, icke på grund av tillfälliga stämningar utan på grund av ordentliga undersökningar, att man icke kunde gå ifrån de årliga mönstringarna.

Jag ber också få erinra därom, att då den prövades av särskilda utskottet år 1925 i sammanhang med den nya härordningen, hade utskottet ingått på ett utförligt omnämnande av denna fråga och sagt ifrån: vi kunna icke släppa mönstringsskyldigheten.

Under sådana förhållanden tror jag, att man kan säga, att frågan är ingående prövad av riksdagen, och att riksdagen kommit till den uppfattningen, att man icke kan tillmötesgå en sådan framställning, som här gjorts av motionärerna, och icke heller den, som gjorts av herr Hage, ty skall man ånyo göra en sådan utredning, skall man väl ha skäl att antaga, att man kan vinna något med utredningen. Att kasta penningar på en utredning, genom vilken man icke kan vinna någonting, kan väl ändå icke innebära någon sparsamhet eller förnuftig mening.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den vid utlåtandet fogade reservationen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes emellertid av herr Hage, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller andra lagutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 2, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 13.

Härefter föredrogs andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående fortsättningsskolornas centralisering inom de olika skoldistrikten; och yttrade därvid:

*Ang.
fortsättnings-
skolornas
centralisering
inom de olika
skoldistrikten.*

Herr Rydén: Herr talman! Jag vill bara säga några få ord för att det må bliva full klarhet i avseende å den motivering, som utskottet kommer med i sitt utlåtande i mittstycket på sidan 2.

Jag har förvissat mig om att utskottet icke avsett att skriva någonting annat, än som berör den nu förevarande frågan om centralisering av fortsättningsskoleavdelningarna. Emellertid är det ett yttrande här uti detta styckes andra punkt, som lyder så: »Det måste nämligen anses vara olämpligt jämväl ur andra synpunkter än de rent ekonomiska, att en lärare har endast exempelvis 3—5 elever. Dock torde det vara lämpligt att sätta minimum ganska lågt.» Då jag befarar att, om detta yttrande icke blir kompletterat med ett uttalande från utskottet, vilken uppfattning utskottet verkligen haft, det skall utnyttjas i diskussionen i tidningspressen på oriktigt sätt, önskar jag få bekräftat här i kammaren, att utskottet icke med detta uttalande avsett någon rubbning av förutsättningarna för fortsättningsskoleplikten.

Herr Wagnsson: Herr talman! Jag vill gärna med anledning av herr Rydén yttrande bekräfta, att utskottet icke haft en tanke på att rubba grunderna för fortsättningsskoleplikten. Det synes mig dock, som om de farhågor, som herr Rydén uttalade beträffande tolkningen av utskottets utlåtande, skulle sakna varje grund.

Läser man utskottets utlåtande, finner man, att det stycke, som föregår det av herr Rydén citerade, börjar på följande sätt: »Ett sammanförande av fortsättningsskoleavdelningar synes förnämligast kunna ske på två vägar: genom skjutsning samt inackordering av barn.» Så tillägges det i nästa stycke: »För befrämjande av en utveckling i här antydd riktning synes det vara lämpligt att upptaga till prövning, huruvida icke ett visst minimiantal av elever bör krävas i fortsättningsskoleavdelningarna.» Och så kommer det citat, som herr Rydén uppläste.

Under sådana omständigheter saknar en tolkning sådan, som herr Rydén befarar, varje grund; och därför tror jag, att kammaren med största lugn kan godkänna utskottets utlåtande, utan att någon därav skall kunna draga den slutsatsen, att man går in för en rubbning av fortsättningsskoleplikten.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Jämlikt § 63 riksdagsordningen skulle detta beslut genom utdrag av protokollet delgivas första kammaren.

§ 14.

Slutligen upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 7, angående regleringen för budgetåret 1927—1928 av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet.

Punkterna 1—5.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 6.

Lades till handlingarna.

Punkterna 7—10.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 11.

Lades till handlingarna.

Punkterna 12—14.

Vad utskottet hemställts bifölls.

Punkten 15.

Lades till handlingarna.

Punkterna 16—19.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20.

Lades till handlingarna.

Punkterna 21—33.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 34, angående anslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

I det av Kungl. Maj:t framlagda förslaget till riksstat för budgetåret 1927—1928 hade sjunde huvudtitelns reservationsanslag till kommittéer och utredningar genom sakkunniga upptagits med oförändrat belopp, 280,000 kronor.

Emellertid hade herr *Andrén* i en inom andra kammaren väckt motion, nr 31, vilken hänvisats till statsutskottets förberedande behandling, föreslagit, att riksdagen måtte besluta

1) att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att Kungl. Maj:t måtte upplösa socialiseringsnämnden, och

2) att nedsätta det under sjunde huvudtiteln begärda anslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga med 70,000 kronor eller alltså från 280,000 kronor till 210,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med avslag å ovanberörda motion, upptaga det ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga med oförändrat belopp, 280,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Vennersten*, *Widell*, *C. Petrus V. Nilsson*, *Hallin*, *Jeansson*, andre vice talmannen *Nilsson* i Bonarp, *Olsson* i Blädinge, *Holmgren*, *Olofsson* i Digernäs och *Järte*, vilka ansett, att utskottet bort hemställa, att riksdagen med anledning av ovanberörda motion måtte minska det ordinarie reservationsanslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, nu 280,000 kronor, med 20,000 kronor till 260,000 kronor.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Ang.
socialiserings-
nämnden.

Herr Järte: Herr talman! På denna punkt ha andarna skilt sig åt inom statsutskottet. Emot förevarande äskande från herr finansministerns sida skulle säkerligen ingen erinran gjorts, därest icke socialiseringsnämnden blivit inhyt på denna huvudtitel och med betydande belopp årligen belastat dess kommittéanslag. Beträffande socialiseringsnämnden har herr Andrén väckt en motion vid årets riksdag med yrkande om nämndens upplösning under sommarens lopp och med hemställan om en nedsättning av ifrågavarande kommittéanslag med det belopp på 70,000 kr., som nämnden kostat under det sista budgetåret.

Tyvärr är motionären genom sjukdom förhindrad att vara närvarande här i kammaren och själv föra sin talan. Eljest skulle han säkerligen med tillfredsställelse kunnat konstatera, att den sakligt starka och träffande kritik, han riktat emot nämnden, föranlett utskottsmajoriteten att erkänna, att nämndens utredningar erhållit »en väl vid omfattning». Reservanterna ha också kommit till den uppfattningen, att socialiseringsnämndens undersökningar varit för vittsvävande. *I detta klander mot nämnden står sålunda statsutskottet enigt.*

Reservanterna gå emellertid ett steg längre. De framhålla, »att nämndens utredningar i så hög grad sakna bestämd begränsning, att man icke kan bilda sig något omdöme i frågan om eller när inom överskådlig tid arbetet kan beräknas bliva avslutat». Sålunda instämma reservanterna med motionären däruti, att denna nämndens alltför vidlyftiga verksamhet kräver rättelse, och därför anse reservanterna, att i detta fall bör Kungl. Maj:t, liksom när det gäller andra uppdragsinnehavare, vilkas undersökningar te sig alltför strandlösa, ge vederbörande ett föreläggande, som termen lyder, och anmoda dem att inom viss tid avge ett slutbetänkande.

Nu kunna ju meningarna gå isär med avseende å den frist, som bör medgivas socialiseringsnämnden. Motionären ansåg för sin del, att det kunde vara nog med de tilländalupna sju åren. Men reservanterna ha för sin del funnit lämpligare föreslå det tillvägagångssättet, att, som det heter, nämnden »må anmodas att inkomma med en definitiv arbetsplan av beskaffenhet att kunna slutföras under loppet av de närmaste två åren». Härigenom skulle nämnden själv få tillfälle att göra upp en definitiv arbetsplan och själv få välja de metoder, som kunna vara lämpliga för att koncentrera arbetet. Och det kan väl icke anses vara orimligt begärt, att nämnden efter nio års verksamhet, som då skulle bli fallet, skall vara färdig med sitt slutbetänkande? Den får då i varje fall en frist på två år. Det måste anses vara rätt generöst, då man tänker på, att då Thorsson för fem år sedan gjorde rent hus med vissa kommittéer, sattes föreläggandena med avseende å fristen betydligt kortare; och det gällde då åtskilliga kommittéer, vilkas arbete ur statsnyttans synpunkt enligt min uppfattning kunde anses viktigare än den här föreliggande nämndens.

Sålunda, med bifall till reservanternas förslag skulle nämnden anmodas bli färdig inom loppet av två år. Vid det laget torde nämndens sammanlagda kostnader ha närmast sig en miljon kronor. Denna senare omständighet har föranlett reservanterna att beakta just den sidan av socialiseringsnämndens verksamhet. De ha emellertid icke inlåtit sig på spørsmålet, huruvida värdet av nämndens utredningar kan anses ha givit full valuta för de dryga kostnaderna. Det finnes många på detta område, intresserade och sakkunniga personer, som i likhet med motionären, efter studium av socialiseringsnämndens utredningar, kommit till den uppfattningen, att det saknas rimlig proportion mellan utbyte och utgifter i detta fall. Reservanterna ha icke ingått på detta spørsmål, vars besvarande ju alltid beror på ett subjektivt värdeomdöme. De ha i stället uppmärksammat det objektiva faktum, att de arvoden, som utgå

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

till vissa nämndens ledamöter, skulle kunna väsentligen minskas, och föreslå därför, att det anslagsbelopp, som det här rör sig om, skall nedsättas med 20,000 kronor.

Jag vill vädja till kammaren, om det icke finnes goda skäl för en sådan ståndpunkt. I socialiseringsnämnden sitta icke, med all aktning i övrigt för ledamöterna, några så kvalificerade och sakkunniga personer, att de skulle kunna ha skälig fordran på att få *högre* ersättning, än som vanligen beviljas ledamöter av statliga utredningar. Icke heller kan man säga, såsom jag nyss framhöll, att nämndens uppgift ur statsnyttans synpunkt får tillerkännas någon förstarangställning jämförd med andra kommittéers. Visserligen har nämnden hunnit bli en veteran bland våra kommittéer; men några slags ålders-tillägg för kommittéledamöter har man hittills icke hört talas om.

Vid bifall till reservationen skulle det vara möjligt att göra en *besparing*, och det ordet brukar ju ha en magisk klang här i kammaren. Det skall också bli intressant att se, om man *i detta fall* är beredd att gå från ord till handling.

Då kammaren nu finner mig bland reservanterna, ehuru jag instämt i motionens syfte, som gick ut på nämndens omedelbara upplösning, så vill jag lämna den förklaringen, att jag vid förfrågan hos motionären inhämtat, att han i förevarande situation skulle frånfällit motionens yrkande och hemställt om bifall till reservationen. Vid sådant förhållande känner jag mig också oförhindrad att gå med reservanterna.

Nu kommer här naturligtvis gent emot reservationen att riktas invändningar från deras sida, som ansluta sig till majoriteten inom utskottet. Eftersom sagda majoritet består dels av socialdemokrater och dels av vissa borgerliga ledamöter, så föreställer jag mig, att kritiken kommer att gå fram längs *två* linjer.

På socialdemokratiskt håll tänker man nog med en viss olust: varför skall nu icke denna institution få vegetera i fred, varför skall man våldföra sig på den förträffliga mellanlandning, som nämnden utgjort för vissa socialdemokratiska politiker vid deras flykt i höjderna? Och man kommer väl här att öppet fråga: varför denna plötsliga aktion, vad är det som ligger bakom?

Ja, herr talman, det ligger verkligen något bakom: i tiden nämligen. Ty nämnden är så pass gammal, att den hunnit få en historia; och jag vill erinra om en betydelsefull episod från dess första levnadsår.

Den tillkom vid midsommartiden 1920 under den första Brantingska ministären och hade väl till sin förnämsta uppgift, förmodar jag, att växla in socialiseringen på ett för regeringens position bekvämare stickspår, och där har också hela socialiseringsfrågan sedan dess förblivit. Den har icke återfunnits varken i 1924 eller i 1926 års socialdemokratiska valupprop. Den har vilat i frid, vilket också står i god överensstämmelse med socialiseringens minskade aktualitet ute i världen. Glorian, som den fick under revolutionsåren, berodde icke på en inneboende ljuskraft; den var endast återskenet från de röda brandflammorna i Ryssland. Även om nyssnämnda rent partitaktiska syfte föranlett nämndens tillkomst, så innebar ju åtgärden också en vacker gest åt idéprogrammet, vilket väl icke heller den gången förfelade sin verkan på partimedlemmarna.

Jag vill emellertid påminna om att socialiseringsnämnden redan från början mötte kraftiga gensagor från borgerligt håll. Man fann åtgärden principiellt förkastlig såsom privilegierande ett visst partis program. Det var då naturligt, att vid 1921 års riksdag konstitutionsutskottet skulle finna sig föranlåtet att underkasta regeringsbeslutet om socialiseringsnämndens tillsättning en närmare granskning. Det befanns därvid, att Kungl. Maj:t den 30 juni 1920 beslutat att giva nämnden en sådan särställning inom den svenska statsförvaltningen, att den ur administrativ synpunkt måste betecknas som en anomali. Detta gjorde, att konstitutionsutskottets majoritet i sitt decharg-

betänkande riktade en anmärkning mot föredragande departementschefen, statsrådet Thorsson, i *tvenne* avseenden: nämligen dels beträffande den befogenhet på det ekonomiska området, som tillagts nämnden, dels angående bestämmelserna om arvoden åt nämndens ledamöter.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Beträffande befogenheten konstaterade utskottet, att nämnden hade fått vissa prerogativ sig tilldelade, som ställde nämnden förmånligare och friare gentemot Kungl. Maj:t än t. o. m. de fasta ämbetsverken. Dess ledamöter kunde resa vart som helst utan att fråga Kungl. Maj:t om lov, de kunde anställa kansli och betala tjänstemän upp till 800 kronor i månaden, de kunde trycka sina publikationer utan särskilt tillstånd o. s. v. Och vad arvodena beträffar, så anmärkte utskottet, att dessa skilde sig från kommittéarvoden i allmänhet genom beloppens storlek och genom den egenskapen, att de voro fasta arvoden.

Konstitutionsutskottets betänkande blev föremål för långvariga debatter i kamrarna. I första kammaren försvarades den dåvarande regeringens åtgärd av nämndens ordförande, herr Sandler. Han skisserade då nämndens arbetsprogram, sådant det då tedde sig, och det var så vidlyftigt och skulle blivt så dyrbart, att jag tror, att statsverket är att gratulera till att blott en bråkdel därav hittills blivt förverkligad. Jag fäster mig särskilt vid att herr Sandler då nämnde, att det fanns uppgörelse träffad med en i ryska förhållanden initierad person och att man väntade en redogörelse från hans hand om socialiseringsfrågans läge i Ryssland. Det är just den redogörelsen, som skulle varit mest intressant att få del av och som också efterlyses i motionen. Men hittills har den likväl icke kommit, och i socialiseringsnämndens sista årsredogörelse så bara »hoppas nämnden», att den skall kunna utkomma från trycket. Man får ju säga, att det hade väl varit bättre att lägga huvudvikten, när man skall skildra utländska förhållanden, på det land, där verkligen en socialisering på blodigt allvar försökts, i stället för att studera förhållandena i andra länder, där icke socialiseringsfrågans förutsättningar eller läge är på något sätt jämförligt med i Ryssland. Det är bara som exempel på hur planlöst nämndens publikationer tillkommit. Men jag förstår, att nämnden icke gärna tager befattning med Ryssland, ty bränt barn skyr ju elden.

I andra kammaren uppträdde Hjalmar Branting och försvarade nämndens tillkomst med det egendomliga argumentet, att för närvarande — 1921 på våren således — rådde visserligen en reaktionär flodvåg ute i Europa, men tecken skönjdes på, att det snart skulle bli en ny revolution, utgående från de kroppsarbetande egendomslösa massorna i samhället med deras krav på en annan egendomsfördelning, än vad vårt kapitalistiska samhälle nu erbjuder. Då skulle de frågor, som nämnden förbereder, bli aktuella och brännande, och nämnden skulle kunna vara ett organ för att mildra övergångssvårigheterna — så ungefär var hans tankegång. Samma syn på saken framfördes av herr Gustav Möller i första kammaren, nämndens nuvarande ordförande, vilken t. o. m. gjorde gällande, att det borgerliga samhället skulle i viss mån vara tacksamt för det förutsende, som präglade den Brantingska regeringens tillsättande av socialiseringsnämnden, detta därför, att vid nästa revolutionära kris skulle det borgerliga samhället härigenom kantänka ha utsikt att komma lindrigare undan de omvälvningar, som skulle följa!

Emellertid — andra kammaren lade för sin del konstitutionsutskottets anmärkning med *gillande* till handlingarna.

Det var den episoden jag ville erinra om. Sedan dess har nämligen trots denna dechargeanmärkning ingenting åtgjorts från de följande regeringarnas sida i vad angår nämndens befogenhet. Vilket bruk nämnden gjort av dessa extraordinära befogenheter, vet jag icke. Kanhända att i någon mån dess dryga budget bekräftat de farhågor, som då uttalades från konstitutionsutskottets sida,

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

att dessa stora befogenheter skulle föranleda stora kostnader för statsverket. Alltjämt intar nämnden en opåkallad och olämplig särställning i vår statsförvaltning. Beträffande arvodena åter, så ha dessas nominella belopp visserligen tid efter annan sänkts, jämsides med det stegrade penningvärdet, men det förhållandet kvarstår, att de alltjämt äro högre än motsvarande ersättningar på andra håll och fasta till sin natur.

Enligt min uppfattning försummade Kungl. Maj:ts nuvarande regering det tillfälle, som i somras erbjöd sig, då efter Nils Karlebys död en kris inträffade för nämnden. Då fick visserligen nämnden av Kungl. Maj:t en *första varning*, d. v. s. en anmodan att inkomma med ett arbetsprogram, och dessutom nedsattes arvodena något. Men det program, som nämnden då skisserade för Kungl. Maj:t, vittnade om, att det ännu fanns arbete för åtskilliga år framåt, och har detta synnerligen omfattande program, som blott är preludier till principbetänkandet, av Kungl. Maj:t lämnats oanmärkt. Det är på den punkten, som reservanterna nu vilja gripa in. De vilja hävda den ståndpunkt, som konstitutionsutskottets majoritet intog och andra kammaren gillade 1921, och i sparsamhetens intresse begränsa nämndens utredningar, så att man kan skönja ett slut. Så vitt jag förstår måste de medlemmar här i kammaren, som 1921 röstade för konstitutionsutskottets anmärkning, också i år stå kvar på samma ståndpunkt.

Emellertid har, såsom jag förut nämnde, några icke-socialdemokrater gått med på statsutskottsmajoritetens yrkande. Jag förmodar, att de komma att argumentera efter samma linjer, som varit synliga i tidningspressen: »Avbryt för all del icke socialiseringsnämndens verksamhet; dess fortvaro är den bästa propaganda man kan tänka sig *mot* socialiseringen!» Detta kan ju låta bestickande, men är i grunden uttryck för samma illusionspolitik, som då man menade, att en radikal demokratisering av vår författning skulle förvandla socialdemokraterna från ett klasskampsparti till ett vanligt borgerligt parti, eller då man 1918—19 försökte inbilla sig själv och andra, att en forcerad lagstiftning om åttatimmarsdagen skulle medföra arbetsmarknadens pacifiering. Just i dessa dagar har man för övrigt fått ett nytt bevis därpå, hur föga som sakkunniga och enhälliga kommittéutredningar kunna påverka en partiopinion. Jag tänker då på flottkommittén, i vilket avseende man tyvärr måste konstatera, att fastän tvenne framskjutna medlemmar av det socialdemokratiska partiet varit med om att underteckna kommitténs betänkande, detta gör inget intryck på partiet i övrigt. Tror man då, att om det efter många år kommer till en slutlikvid från socialiseringsnämndens sida i form av ett definitivt betänkande, den saken skulle innebära någon slags garanti för en massomvändelse av de organiserade arbetarna i fråga om deras förhållande till socialiseringen? Jag tror det icke.

Det skall visst icke bestridas, att åtskilligt värdefullt framkommit genom socialiseringsnämndens verksamhet. Det kanske bästa var det utomordentligt frikostiga forskarstipendium, som arvodesvis tilldelades kommitténs förste sekreterare, Nils Karleby, och det förtjänstfulla sätt, varpå han använde det-samma för sina studier. Men nämnden är väl ändå en ganska stor apparat för ett dylikt resultat. Jag vill icke heller förneka, att den enda publikation, som nämndens ledamöter samfällt utgivit, eller förslaget till ny organisation av de svenska statsbanorna, erbjuder mycket av intresse. En bekant engelsk national-ekonom, dr. Shadwell, som studerat socialiseringens läge i Europa, har också nyligen beträffande detta utlåtande yttrat, att detsamma vore karakteristiskt för den skepsis mot socialiseringssträvandena, som överallt gör sig gällande i den västerländska världen. Ser man närmare efter, finner man också att ifrågakarande betänkande, som nu dammas ned hos ämbetsverken och som ingen människa numera efterlyser, innebär för dess författares vidkommande en verk-

lig reträtt från socialiseringen enligt den traditionella marxistiska metoden, medan man i stället synes hängiva sig åt förhoppningar om att finna fast mark i skråsocialismen och dess syndikalistiskt influerade åskådningar. Betänkandet åsyftar nämligen en begränsning av statens makt, särskilt i finansiellt hänseende, över statsbanorna och medför i stället en ökning av personalens inflytande. Järnvägarna skulle i själva verket, om betänkandet realiserades, kunna kallas »statsbanepersonalens järnvägar» och icke statens. Det skulle varit mycket intressant, om nämnden fortgått på den vägen, men någon efterföljare till betänkandet, med förslag till omdaning av övriga statens affärsverk, har icke hörts av. Riksdagen fick för övrigt i föl tillfälle att pröva ett dylikt omorganisationsproblem, nämligen angående riksförsäkringsanstalten, men förslaget därom avböjdes av kamrarna. Detta vittnar om att riksdagen troligen icke heller skulle vara villig att ge sin anslutning till den nya modell av de affärsdrivande verken, som det här är fråga om.

Då det nu gäller för kammaren att välja mellan utskottsmajoritetens och reservationens ståndpunkter, kan jag icke finna annat, än att sakskalet tala för reservationen. Denna inrymmer ett klart och konsekvent ställningstagande. Men reservationens anhängare komma att taga ett bifall till majoritetens hemställan med stor ro. Varken socialiseringen eller nämnden komma att ha glädje eller gagn av en sådan utgång! Men tycker icke ändå kammaren, att nämndens utredningar borde ske på vederbörande partis och icke på alla de svenska skatte- dragarnas bekostnad?

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag ber att få säga ett par ord i anledning av den föreliggande reservationen och därvid angiva de skäl, som varit avgörande för utskottets majoritet, då den tagit ståndpunkt i förevarande fråga.

När reservanterna säga, att socialiseringsnämnden är organiserad på ett helt annat sätt än vanliga kungliga utredningskommittéer, är detta givetvis ett riktigt påstående. Men jag skulle vilja fråga herr Järte, om han tror det skulle vara möjligt att organisera en nämnd med de arbetsuppgifter, som socialiseringsnämnden har sig anförtrodda, efter samma linjer som kommittéer i allmänhet. Utskottsmajoriteten har den uppfattningen, att något sådant icke vore tänkbart. Vi få komma ihåg, att inom socialiseringsnämnden förekommer det i stor utsträckning icke blott utrednings- utan även forskningsuppgifter; arbetet är här lagt på ett alldeles särskilt sätt. Därför anse vi, att formen för nämndens organisation är nyttig och nödvändig, om arbetet skall kunna på ett tillfredsställande och effektivt sätt fullföljas. Frågan, i vad mån nämnden fyllt sina uppgifter, skall jag i detta sammanhang icke inlåta mig på.

Reservanterna äro nu generösare än motionären, som ville genast avliva nämnden: man vill lämna densamma en nådatid på två år. Men reservanterna önska tillika, att under denna tid en generell omläggning av nämndens organisation skall komma till stånd. Jag har svårt att förstå, vad detta egentligen skulle tjäna till, om reservanterna nämligen hade en allvarlig mening att nämndens verksamhet skulle fortsätta ytterligare två år. Det förefaller mig, som om ett bifall till reservanternas hemställan skulle innebära detsamma som ett direkt upphävande av socialiseringsnämndens fortbestånd. Herr Järte torde även vara fullt medveten om att så är fallet.

Herr Järte sökte även tolka de socialdemokratiska statsutskottsledamöternas motiv för den ståndpunkt de i detta fall intagit. Han angav detta motiv vara, att det skulle råda oro bland oss socialdemokrater med hänsyn till svårigheten att bereda våra politiker sysselsättning under den tid de icke inne-

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

hade regeringsställning. Jag ber att få säga herr Järte, att den saken har icke det minsta oroat de socialdemokratiska statsutskottsledamöterna. Herr Järte kan därvid vara fullkomligt lugn; vår sinnesnärvaro har icke alls störts av den anledningen.

Vi ha ansett, att om socialiseringsnämnden, såsom reservanterna påstå — och den uppgiften antager jag är riktig — hittills kostat 600,000 kronor, det icke kan vara förenligt med god omtanke, att arbetet skulle avbrytas, innan nämnden hunnit framlägga sina slutresultat och särskilt de förslag, som den i sin framställning till Kungl. Maj:t förra året berörde. Det skulle enligt vår mening vara oklokt att icke låta nämnden framkomma med sitt arbetsresultat — man må sedan ha vilken uppfattning om detsamma som helst.

De socialdemokratiska statsutskottsledamöterna ha också menat, att de arbetsuppgifter, som anförtratts åt socialiseringsnämnden, nämligen att undersöka våra svenska produktionsförhållanden och eventuellt framkomma med förslag till reformer i sådant hänseende, äro av den vikt, att även om utredningen skulle kosta en miljon kronor, vore det värt dessa pengar, om man kunde få fram ett förslag rörande ifrågavarande förhållanden, som ledde i produktionen på andra banor än hittills. Men jag förstår, att de som ha den uppfattningen, att allt är bra som det är, icke vilja vara med om en sådan utgift. Jag för min del tror, att det finns möjlighet att på detta område komma fram till bättre resultat, än förut skett. Nog borde det väl vara tänkbart att ordna våra produktionsförhållanden så, att icke tiotusental i detta land skulle behöva gå arbetslösa, utan att de kunde beredas sysselsättning inom olika yrken. Det är dylika frågor, som nämnden skall undersöka, och utskottet har också i sin motivering särskilt understrukit denna sida av saken. Jag skulle därför mycket beklaga, om riksdagen nu beslöte att avklippa möjligheterna till fullföljande av undersökningen härvidlag. Har staten för ifrågavarande ändamål kunnat komma ut med så mycket pengar som 600,000 kronor, bör man också låta nämnden fortsätta en tid till utan att fastställa en viss tidpunkt för upphörandet med dess arbete. Jag antager, att ledamöterna i nämnden skola låta sig angeläget vara att själva draga försorg om, att deras uppdrag så snart som möjligt må kunna få ett slut. Men nämnden bör få ordna denna sak utan påtryckning från riksdagen.

Den passus i utskottets motivering, där det heter, att nämndens arbete tagit alltför vid omfattning, får icke betraktas som en kritik mot nämnden i och för sig. Vi vilja därmed icke ha sagt, att nämnden skulle ha gått utanför de direktiv, som tidigare meddelats. Vi ha endast gjort den reflexionen, att det skulle vara lyckligt, om nämndens arbetsuppgift i viss mån begränsades.

Jag antager, att efter mig andra talare komma att yttra sig, som äro mera insatta i förevarande spörsmål, rent teoretiskt, än vad fallet är med mig.

Jag kan slutligen i detta sammanhang icke uraktlåta att säga ett ord om den förvåning, som uttalats över att personer med så olika uppfattningar beträffande socialiseringsspörsmålet kunnat i utskottet förena sig om en och samma motivering. Ja, vi ha alla samma mening beträffande att nämndens verksamhet icke bör avbrytas, och att någon viss minimitid för dess verksamhet icke bör fastställas. Men när det gäller motiveringen för denna ståndpunkt, är det självklart, att vi kunnat ha en olika syn på tingen. Jag antager, att herrar ledamöter i kammaren skola bli än mera underkunniga härom genom de anföranden, som väl efter mig komma att hållas i föreliggande fråga.

Med stöd av det sagda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Under detta yttrande hade herr förste vice talmannen övertagit ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr Lindman: Herr förste vice talman! Jag undrar mycket, om det för närmare sju år sedan, då socialiseringsnämnden tillsattes, fanns någon i denna kammare, som skulle kunnat tänka sig, att en så lång tid skulle förgå, innan man från nämndens sida komme att erhålla något förslag om socialiseringens möjlighet eller omöjlighet. Hade man sagt något sådant vid den tiden, skulle man säkerligen blivit utskrattad från socialdemokratiskt håll. Den dåvarande statsministern uttalade också vid nämndens tillsättande, att den skulle driva sitt arbete med skyndsamhet. Och det var väl någon mening med det uttalandet? Att hålla på i sju år och icke ha kommit längre än att man icke på något sätt kan se, när ett slut på arbetet kan väntas, detta är väl ändå icke att arbeta med skyndsamhet.

Ser man nu efter, vad socialiseringsnämnden uträttat under denna långa tid, så finner man, att vi fått i våra händer ett stort antal skrifter, författade av olika författare inom och utom nämnden. Bland den stora samlingen tryckta skrifter, fjorton stycken, finnes nu icke mer än en enda framställning från nämnden som sådan. Allt det övriga är böcker, som äro skrivna i det ena eller andra ämnet, och för allt i världen, herr talman, mycket intressanta sådana; jag har här den sista om Sveriges allmänna skogar, som jag läst med stort nöje. Men hur man egentligen på den vägen kommer fram till att införa socialiseringen, det har jag förfärligt svårt att förstå.

Nu har man visserligen från nämndens sida, i programmet för dess fortsatta arbetsuppgifter, fått vissa förklaringar. Det heter t. ex., att med det som hittills gjorts ha nämndens ledamöter sökt ernå en konkret föreställning om den roll samhällelig äganderätt till råvaror och produktionsmedel samt samhälleliga ekonomiska företag redan spela i den svenska hushållningen samt sökt uppbringa material för ett omdöme om den allmänna företagsverksamhetens effektivitet i jämförelse med produktionen inom liknande områden, bedrivna av enskilda. Detta skulle sålunda vara resultatet av vad nämnden utfört, då den undersökt tobaksmonopolet, statens järnvägar, post och telegraf, svenska skogsbruket o. s. v. Är det icke verkligen bra pretentiöst att komma och säga, att man med dessa utredningar vunnit det som jag nyss läste upp? Jag förstår egentligen icke, hur nämnden kan försvara, att den uttalar sig på detta sätt. För mig är det fullkomligt obegripligt, att man kan påstå sig ha vunnit detta mål, d. v. s. att man erhållit en sådan konkret uppfattning, som nämnden åsyftar.

Nu säger också utskottet — och det är att märka, att till majoriteten hör så rättrogna socialdemokrater som statsutskottets vice ordförande herr Anderson i Råstock och den talare, som nyss hade ordet, herr Jansson i Falun — att det förefaller, som om nämnden lagt sitt arbete i något för vid omfattning. Det är intressant att höra sådant från det hållet. Men ändå vilja herrarna vara med om att låta nämnden lägga upp sitt arbete allt vidare och vidare, låta det sväva ut över en hel mängd nya uppgifter, som den talat om att den skall utföra. Jag tycker, att när reservanterna framhålla, att arbetet i hög grad saknat bestämd begränsning, så ha de därmed gjort ett uttalande, som måste betecknas såsom riktigt.

Nu skall emellertid socialiseringsnämnden ge sig in på nya och ytterligare problem. Man skall t. ex. komma in på en undersökning rörande våra gruvor. Det håller man redan delvis på med för övrigt; här har nu nämnden att yttra sig över gruvsakkunnigas betänkande, vilket för övrigt synes vara den enda gång den fått ett ärende på grund av en kunglig remiss. Sedan skall man undersöka hela frågan om nationalförmögenheten liksom frågan om nationalinkomsten. Så skall man taga upp spörsmålet om bolagsbeskattningen och vad därmed sammanhänger, och därefter skall man ge sig in på att undersöka domänverkets förvaltning och organisation. Det är med andra ord den

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

mest brokiga provkarta på allt vad man kan tänka sig inom svensk förvaltning och svenskt näringsliv över huvud, som socialiseringsnämnden anser sig böra syssla med för att till sist komma fram till ett avgörande i frågan, huruvida det bör bli någon socialisering eller icke.

Om man nu särskilt ser på domänverkets organisation och förvaltning så undrar jag verkligen, om det var deras mening, som tillsatte nämnden, att den skulle taga upp en sådan fråga. Nämnden har icke fått frågan på grund av Kungl. Maj:ts remiss, utan den har upptagit frågan helt och hållet av egen maktfullkomlighet. Det vill förefalla, som om en sådan undersökning icke borde göras av en nämnd sådan som denna. Ty när socialiseringsnämnden sammansattes, gjordes av dåvarande statsministern det uttalandet, att på grund av den allmänna samhällsåskådning, till vilken den dåvarande ministärens ledamöter anslöto sig, skulle nämnden tillsättas på ett olikartat sätt än vanliga sakkunniga. När jag år 1920 läste detta uttalande, förstod jag, att herr Branting resonerade som så: nu skall jag sätta in socialdemokrater, som ha socialisering på sitt program, som ha arbetat och ivrat för socialisering, och jag skall inte göra en vanlig parlamentarisk kommitté. Ty gör jag en vanlig parlamentarisk kommitté, då riskerar jag, att det blir en kompromiss och att det blir varken hackat eller malet av det hela, utan här skall det vara rätttrogna socialdemokrater, som skola ha ledningen av denna socialiseringsnämnd! Men kan det väl vara meningen, att en nämnd, sammansatt på det sättet och med de förutsättningarna, skall taga hand om en sådan fråga som frågan om domänverkets organisation och förvaltning? Har nämnden verkligen förutsättningarna härför? Och är det sedan kanske meningen, att nämnden skall taga hand om andra ämbetsverks organisation och förvaltning? Det är väl, herr talman, efter min uppfattning rentav orimligt, jag säger verkligen rentav orimligt, med ett sådant tillvägagångssätt!

Nu gör man sig naturligtvis den frågan: Kan allt detta arbete, som socialiseringsnämnden redan presterat och som man vidare kan förvänta sig av nämnden, leda till framläggande av ett betänkande, som går ut antingen på att här skall socialiseras i den ena eller andra utsträckningen eller på att någon socialisering icke bör komma till stånd? Äro alla dessa skrifter, som redan sett dagen, och de skrifter, vi ytterligare ha att förvänta, att betrakta som förberedelser till detta betänkande? Finns det ett sådant system, en sådan plan för alltsammans, att man verkligen, när man fått hela denna väldiga samling av skrifter färdig, ur det sålunda samlade materialet kan draga fram ett resultat, som ger klarhet om, huruvida socialisering är en riktig åtgärd eller icke? Hur skall man sammanfatta allt vad som skrivits? Hur skall man bygga upp ett resultat? För mig står det hela ytterligt oklart, och jag föreställer mig, att det står ganska oklart även för nämnden själv. Ty det må jag verkligen säga, att jag tycker, att nämnden arbetat med ganska stor avsaknad av plan. Jag tycker dessutom, att man får den föreställningen, att nämnden nu efter de sju årens förlopp är sysselsatt med att genom att ösa på med skrifter göra en slags molnbildning för att liksom gömma undan någonting eller skjuta upp någonting, som man icke vill eller icke kan komma fram med. Det är väl ganska uppenbart, att ettdera av de två alternativen måste föreligga: antingen vill man icke, vågar icke kanske, eller också kan man icke.

Den siste talaren på dalabänken, herr Jansson i Falun, tror emellertid alltjämt, att det är möjligt att komma fram på denna väg. Men, herr Jansson, vore det inte skäl i att vi finge se ett, låt vara preliminärt, resultat av nämndens arbete, utvisande, att nämnden tror sig om att kunna komma med några förslag i ena eller andra riktningen? Herr Jansson vill genom socialisering avskaffa arbetslösheten i landet! Ja, det är en originell idé, det må jag då

uppriktigt säga, att man skulle kunna avskaffa arbetslösheten genom socialisering! I så fall vore det väl skäl i att den arbetslöshetsundersökning, som man begärt av Kungl. Maj:t, överlämnades till socialiseringsnämnden, den också, och att nämnden toge hand även om detta spörsmål, eftersom ju nämnden är kompetent att taga hand om allting annat. Annars läste jag i en tidning, jag tror det var i går, att man i Stockholms stad, där man haft en stort organiserad historia med kommunala svingårdar, nu skall lägga ned dem, därför att socialisering på det området inte går för sig. Det har nämligen visat sig, att de löner, kommunalarbetarna på grund av sitt avtal åtnjuta, äro så höga, att Stockholms stad icke kan sköta sina svingårdar utan måste lägga ned dem. — Jag tror således, att herr Jansson i Falun tar alldeles fel i detta stycke. Jag tror, att det kommer att gå alldeles tvärtom mot vad herr Jansson föreställer sig.

Nu kommer man, herr talman — och jag tror förresten, att redan den förste talaren var inne på det — att säga och har sagt: låt nämnden sitta kvar, låt nämnden slutföra sitt arbete, så att dess ledamöter tydligt och klart själva få erkänna, att hela deras tankegång varit omöjlig. Jag vill ju erkänna, att det naturligtvis ligger ett visst förnuft i att resonera på det sättet. Jag får sannolikt inte leva så länge, att jag får uppleva den dagen, men jag skulle ju kunna avstå från det nöjet. Jag tror dock icke, att det är alldeles riktigt att resonera på detta sätt heller. Ty min tro är den, att långt innan socialiseringsnämnden tillsattes, hade socialiseringen så körts fram, att de socialdemokratiska ledarna för sina stora väljarmassors skull icke komma att kunna släppa den. Upplöses socialiseringsnämnden nu eller om ett eller annat år, så komma socialisterna naturligtvis att säga: ja, se det blev inget resultat, ty vi fick inte hålla på! Slutar däremot nämnden sitt arbete och upplöses av sig själv efter ytterligare några år, så komma socialdemokraterna icke att släppa socialiseringen i alla fall. De kunna helt enkelt inte släppa den, ty så är det socialdemokratiska programmet i socialiseringsfrågan upplagt. För den som är intresserad av, hur detta program år 1919 eller däromkring tillkom, kan jag rekommendera att genomläsa vad som då skrevs och särskilt de förslag till allmän motivering, som framlades av herr Sandler och herr Möller och herr Engberg, och som sedermera lades till grund för det program, som då tillkom, och på vars enskildheter jag rakt icke, herr talman, här skall ingå. Man hade då, på socialdemokratiskt håll, alldeles klart för sig, huru alltsammans slutligen skulle tillgå. Tror man nu, att socialiseringen släppes i brådkastet, så misstar man sig! Därför, menar jag, att man ingenting förlorar på att säga ifrån till nämnden, att det någon gång får bli ett slut på detta.

Ett ord, herr talman, om den ekonomiska synpunkten. Den förste talaren i debatten sade, att denna kammare brukar vara känslig för sparsamhetssynpunkterna, och det äro vi ju också gudskelov här i kammaren, men i detta fallet ha allt herrar socialdemokrater och de som följa socialdemokraterna — ett par frisinna och en bondeförbundare — bestämt tappat bort sina vanliga synpunkter på sparsamheten! Har möjligen någon av de här närvarande gjort sig mödan att räkna ut vad alla dessa tryckta skrifter kostat? Jag tog i morse som allra hastigast och gjorde ett överslag av kostnaderna. Jag kan naturligtvis icke komma med några fullt exakta siffror, men min beräkning gav i alla fall till resultat, att skrifterna torde ha kostat icke mindre än omkring 200 kronor sidan. Och mäter jag böckerna med centimetermått och beräknar kostnaden för varje centimeter av deras tjocklek, tror jag, att det går ungefär till 24,000 kronor per cm. Jag frågar: är det rimligt att hantera statens pengar på det sättet? Alla dessa böcker, skrivna av professor Gunnar Andersson, jägmästare Schager, herr Marcus, herr Lindholm

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

o. s. v., kunde ju ha skrivits av samma personer, utan att hela denna stora apparat behövs, och då hade de kostat tiondelen eller mindre, mot vad de nu ha kostat.

Nu tycker jag verkligen, herr talman, att när man nu har hållit på och arbetat i sju år, så borde man väl kunna vara nöjd, om man finge hålla på i ytterligare två år. Då bleve det ju tillsammans nio år. Kungl. Maj:t har ju anbefallt nedläggande av den ena utredningen efter den andra, och herr Thorsson på sin tid gjorde ju på samma sätt. Varför skall man då hålla på så här och icke ha mod att säga ifrån, att här får väl ändå någon gång bli ett slut? Om statsutskottet hade sagt: »Två år, som reservanterna föreslagit, är för litet, men låt dem få tre år!», hade det ju alltid varit något, men statsutskottet har ju lämnat nämnden obegränsad tid; och utskottsmajoriteten tror naturligtvis, att om nämnden, som nu hållit på i sju år, får hålla på i sju år till, vinner den kanske sin åtrådda Rakel. Jag tror icke, att nämnden får henne, om nämnden håller på i sju år till!

Jag undrar, herr talman, för att komma till slutet av mitt anförande, om något som detta skulle kunnat äga rum i något annat land än vårt! Här har ett parti haft socialiseringen på sitt program och därigenom i flera år dragit valmän till sig. Socialiseringen har varit en av huvudpunkterna på socialdemokraternas program. Så komma socialdemokraterna en vacker dag i regeringsställning och ha möjlighet att tillsätta kommittéer och anbefalla utredningar, och då tillsätta de en socialiseringsnämnd med mycket vid befogenhet, en nämnd, som kan införskaffa upplysningar från hela statsförvaltningen, som kan kalla inför sig och höra snart sagt vem som helst. Nämnden har sålunda haft en utomordentligt stor befogenhet. Allting har ställts till dess förfogande: pengar, sakkunniga, ämbetsverk, myndigheter. Så börjar nämnden att skriva en hel mängd skrifter, som ges ut i tryck och som sannolikt blott ett fåtal personer läser. Det håller nämnden sedan på med i sju år, och när man säger, var snäll och sluta detta arbetet nu om ytterligare två år, d. v. s. efter sammanlagt bortåt nio år, då får man det svaret från herrarna av statsutskottsmajoriteten, att det går inte för sig att göra på det sättet.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

I detta anförande, under vilket herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna, instämde herrar *Magnusson* i Tumhult, *Olsson* i Blädinge, *Persson* i Fritorp, *Jönsson* i Boa, *Wirsell*, *Fjellman*, *Svedman*, *Fager*, *Henrikson*, *Olsson* i Berg, *Olsson* i Broberg, *Wallerius*, *Leffler*, *Petersson* i Lerbäckaby, *Bengtsson* i Kullen, *Magnusson* i Skövde, *Gustafson* i Kasenberg, *Anderson* i Storegården, *Ros*, *Hedin*, *Ernfors*, *Holmström* i Gävle, *Brännström*, *Öberg*, *Rudén*, *Wiklund*, *Lindmark*, *Hedström*, *Nilsson* i Antnäs, *Forssell*, *Christenson* i Södertälje, *Olsson* i Kalmar, *Göranson*, *Johanson* i Huskvarna och *Lindskog* samt fröken *Wellin*.

Herr **Hansson** i Stockholm: De massinstämmanden, som beledsagade den siste ärade talarens anförande, ge ju tydligt vid handen, att högern tillmäter den aktion, som här göres mot socialiseringsnämnden, en stor betydelse, åtminstone som demonstration. Det kan under sådana förhållanden vara skäl att gå närmare in på de anmärkningar, från vilka kritiken mot socialiseringsnämnden utgår.

Det skulle icke vara vår svenska höger likt, om den icke även i detta fall försökte misstänkliggöra motiven för andra partiers ståndpunkter och handlingar. När herr Järte i sitt anförande skulle söka en förklaring till socialiseringsnämndens tillkomst, så kunde han icke finna någon annan än den, att den socialde-

mokratiska regeringen hade ett behov av att växla in socialiseringsfrågan på ett sidospår för att få den bort från den aktuella politiken. Herr Järte borde emellertid kunna förstå, att en regering, som tillkommer i mars, icke har någon möjlighet att taga upp större problem till omedelbart föreläggande inför samma års riksdag. Det naturliga måste ju vara, att en regering, som har sin arbetstid så starkt begränsad, väljer formen att anordna en utredning för att framdeles få möjlighet att framlägga förslag. När det gäller ett så stort problem som socialiseringsproblemet, kan man heller icke begära, att utredningen skall kunna göras undan på den tid, som man i allmänhet anser sig kunna medgiva för officiella utredningar. När den socialdemokratiska regeringen år 1920 tillsatte socialiseringsnämnden, så var det ingalunda för att avföra frågan från dagordningen, utan avsikten var den motsatta. Det var för att få fram socialiseringsproblemet främst i linjen, aktualisera det och skapa möjligheter till ett bättre bedömande av utvägarna för en lösning.

Den nuvarande samhällsordningen, som herr Järte sedan några år älskar, är ju ändå icke så god, att man icke kan och bör sträva efter att göra den bättre. Även motionären medger på tal om det nuvarande produktionssättet, att det finns missförhållanden, och han säger t. o. m., att dessa äro »otvivelaktiga». Det har redan av en talare här konstaterats, att vi ha att dragas med en mycket stor arbetslöshet. Denna arbetslöshet är ingen tillfällighet, denna arbetslöshet är ingenting, som uppträder enbart under ett eller annat mindre normalt år såsom följd av en eller annan akut kris. Arbetslösheten är något konstant i det nuvarande samhället. Det är ingen oriktig slutsats, om man säger, att en av huvudgrunderna till denna konstanta arbetslöshet måste vara vissa brister i produktionssättet. Om man därför går till en undersökning av detta produktionssätt för att finna utvägar att avlägsna ett mycket allvarligt samhällsont, så förefaller det, som om man icke borde för en sådan undersökning mottaga klander av dem, som påstå sig ömma så djupt för samhällets allmänna intressen. Här föreligger alltså redan ett skäl att ingå på en prövning av det nuvarande produktionssättet och dess enda alternativ, socialiseringen.

Det finns ett annat skäl, och det är, att det otvivelaktigt uppstår en allt starkare motsättning mellan å ena sidan ett politiskt fullmyndigt folks rättigheter, när det gäller den allmänna förvaltningen av statens angelägenheter, och å andra sidan samma folks rättslöshet på det ekonomiska området, mellan å ena sidan den politiska demokratien och å andra sidan det faktiskt existerande ekonomiska fåväldet. I längden kommer icke ett folk, som är politiskt fullmyndigt, att finna sig i att de viktigaste medlen för dess existens kontrolleras av och ligga i händerna på ett fåtal rikemän. I längden kommer ett folk, som är fullmyndigt i politiskt hänseende, att kräva kontroll också över de produktionsmedel varav dess välfärd är beroende. Det kan icke vara nyttigt, att, när dessa motsättningar nå sin kulmen, man står famlande och ovetande. Det måste vara ett bevis på förutseende att i god tid undersöka, huru motsättningarna skola lösas, vilka vägar man skall välja för att möjliggöra en folklig kontroll över de viktigare produktionsmedlen, för att bringa ett sammanhang mellan vårt ekonomiska liv och vår politiska demokrati.

Jag sade nyss, att socialiseringen var det enda alternativet till den nuvarande kapitalistiska produktionsordningen. Det säges visserligen i motionen, att socialiseringstanken icke längre är aktuell. Även herr Järte var inne på det kapitlet. Man roar sig ju ibland också med att förkunna, att vi socialdemokrater numera ha föga intresse för socialiseringen, och att vi icke skulle se någonting hellre, än att vi befriades från detta besvärliga problem. Sanningen är emellertid den, att socialiseringstanken tränger igenom även på sådana områden och inom sådana lager av befolkningen, där man skulle slå ifrån sig med båda händerna, om man bleve kallad socialist. Det växer inom samhället fram

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

en allt starkare känsla för de allmänna intressena. Det växer upp ett allt beständigare motstånd mot det fria initiativ, som har plundringen som sin förnämsta ledstjärna. Det växer upp ett allt starkare krav på att samhällets bebyggare skola vara skyddade mot exploatering, och allt eftersom detta krav tillväxer i styrka, tränger också allt starkare igenom den tanken, att samhället på det ekonomiska området måste utöva kontroll och i vissa avseenden självt också utöva produktiv verksamhet.

Vi ha ju redan ganska stora områden av vårt ekonomiska liv socialiserade. Våra kommunikationsmedel äro i huvudsak redan socialiserade institutioner, och utvecklingen går ingalunda i den riktningen, att man vill utlämna vad som nu ligger under samhällelig kontroll och ägo åt enskild drift. Utvecklingen går ju i stället i den riktningen på kommunikationsväsendets område, att man försöker samla in i allt större utsträckning de allmänna kommunikationerna under det allmänna kontroll. Naturrikedomarna, i stor utsträckning förslösade under en regim, som visade varken framsynthet eller stark känsla för de allmänna intressena, börja också röna allt större omvårdnad från det allmännas sida och från alla olika grupper inom samhället. Icke bara från socialisternas sida erkänner man det berättigade i kravet på att dessa allmänna rikedomar, våra skogar, våra malmfält, våra vattenfall, icke skola få bli objekt för enskild exploatering. Man inser att de representera sådana samhällsvärden, som böra stå under allmän kontroll och i fråga om vilka staten icke kan underlåta att genom sina organ utöva tillsyn och, där så kräves, göra ingripanden. Allt detta vittnar om, att socialiseringen redan i stor utsträckning uppträder som konkurrent till den privatkapitalistiska ordningen.

Ett annat område, där socialiseringstanken går segrande fram, är kooperativens. Kooperationen är ett direkt utslag av stora folklagers behov att skydda sig mot exploatering. Den har sin största utbredning inom handelsområde, men växer ut alltmera även på produktionens område. Man får därigenom en av konsumenterna själva kontrollerad produktion, man får en av konsumenterna själva kontrollerad distribution, man får raka motsatsen till den ordning, där den privata företagsamheten ansågs vara det enda möjliga.

Men om man nu står inför en sådan utveckling och om man kan räkna med att dessa tankar alltmera skola breda ut sig i landet och driva fram krav på socialisering efter större mått, är det då inte klokt att mycket noga undersöka, under vilka former man skall kunna utvidga den samhällelige kontrollen och eventuellt det samhällelige ägandet av produktionsmedlen? Ingen kan ju ha något intresse därutav, att när en gång en sådan ordning tränger igenom, samhället är oförberett eller misslyckanden uppstå, som vålla befolkningen svårigheter och lidanden. Alla måste ju, om de ha något samhällsintresse, vara intresserade av att om det med en naturkrafts nödvändighet tränger sig fram andra produktionsformer, man är så förberedd som möjligt på dessa och kan i så hög grad som möjligt anpassa sig efter desamma.

Det finns en synpunkt, som också talar för en undersökning av socialiseringsproblemet och som borde kunna göra t. o. m. motståndarna intresserade för en sådan undersökning. Om det skulle vara på det sättet, att socialiseringstanken är ett hugskott, att socialiseringen är en idé, som icke kan få sin praktiska omsättning i större utsträckning på det produktiva området, så böra ju motståndarna till denna socialiseringstanke vara minst lika inresserade som vi därav, att detta i god tid klagöres. Det är ju ändock ett faktum, att det socialdemokratiska partiet i vårt land är landets största, representerar den största procenten av landets väljare. Det är ju också ett faktum, att dessa, som bära upp det socialdemokratiska partiet, äro besjälade av den övertygelsen, att socialiseringen är den riktiga formen för den samhällelige produktionen, den riktiga principen, och att dessa stora delar av vårt svenska folk sträva efter

att bana väg för en socialistisk ordning, i vilken socialiseringen ingår såsom det mest betydande. Skulle alla dessa leva på en villfarelse? I så fall är det väl av största vikt att en undersökning sker. Visar det sig under denna undersökning, att man inte kan finna praktiska utvägar för socialiseringen, då ha ju motståndarna vunnit slaget. Visar det sig återigen av denna undersökning, att man kan finna praktiska utvägar, som skapa en bättre ekonomisk ordning, som gör folket lyckligt, då har samhället vunnit, och de, som säga sig vara samhälleligt intresserade, kunna ju icke hava någonting att däremot invända.

Det påstås gång efter annan, att vi själva äro på väg bort ifrån de socialistiska tankarna. Så länge det icke framlägges några bevis för ett sådant påstående, finnes det ju egentligen icke någon anledning att gå in på ett bemötande. Därför vill jag nöja mig med att som exempel på den lättvindighet, varmed man behandlar dessa saker, taga fram en detalj i herr Järtes yttrande. Herr Järte har själv varit min gode partivän, herr Järte har själv varit en mycket intresserad socialist, herr Järte torde vara en av dem, som studerat urkunderna med det största intresset. Han bör därför ha speciella förutsättningar att förstå socialistiska ting, och han bör också på grund av sitt föregående ha speciell anledning att icke tillgripa agitatoriska vantolkningar. Han talar här i dag om att vi äro stadda på en utveckling från marxism till skråsocialism och — han sköt in några ord därom — till en syndikalistisk organisation. Herr Järte vet att detta icke är sant. Det råder på detta område mellan oss och syndikalisterna en alldeles bestämd motsättning. Vi sträva ingalunda efter en produktionsordning, som skulle lägga kontrollen och förvaltningen uteslutande i händerna på dem, som arbeta inom en viss produktionsgren. Alla förslag från socialdemokratiskt håll till en ny produktionsordning gå ut från att *alla* i produktionen engagerade intressen skola vara företrädde i förvaltningen. Och när herr Järte som exempel på vår utveckling till »skråsocialism» tog socialiseringsnämndens förslag rörande statens järnvägar, så gav han själv samtidigt ett av de bästa exempel på, hur oriktigt hans påstående är. Herr Järte ville skapa det intrycket, att vi eftersträva en produktionsorganisation, kontrollerad helt av personalen, och att det förslag, som socialiseringsnämnden hade avgivit om statens järnvägar, skulle vara ett bevis härpå; det skulle icke längre bli *statens* järnvägar, det skulle bli *statsbanepersonalens* järnvägar. Hur förhåller det sig nu med detta förslag? Jo, i den s. k. statsbanestämman — alltså icke i själva styrelsen, utan i den större krets, som skulle vara, låt oss säga, statens järnvägars riksdag — skulle riksdagen och Kungl. Maj:t tillsätta 16 ledamöter + en ordförande, personalen skulle tillsätta 6 representanter och de olika trafikintressena skulle få 6 representanter. Vi förstå av stämmans sammansättning, hur fullkomligt falskt herr Järte framlägger saken. Men samtidigt ha vi däri ett exempel på en riktig socialistisk tanke: arbetarna i verksamheten, personalen i verksamheten skola vara vederbörligen representerade i dess förvaltning, i dess styrelse, ha möjlighet att göra sina intressen, sina synpunkter och sin erfarenhet gällande, men de skola icke vara de avgörande, de få icke tränga undan de allmänna intressena eller andra intressen, som icke kunna sägas vara allmänna, men som vid sidan av arbetarnas också ha sitt berättigande. Man sätter in lika många representanter för trafikanterna, som ha minst lika stort intresse som personalen av järnvägsdriften, men man behåller majoriteten åt det allmännas representanter, tillsatta av Kungl. Maj:t och riksdagen, och därmed tryggas man sig för att icke specialintressena göra sig breda på de allmänna intressenas bekostnad. De allmänna intressena sättas i högsätet men taga specialintressena i sin tjänst för att få den mest mångsidiga kunnigheten inom förvaltningen representerad. Jag tror, jag vågar säga, att detta förslag till förvaltningsform för statens järnvägar, som socialiseringsnämnden avgivit, rätt väl sammanfaller med våra allmänna synpunkter på en

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

organisation av produktion och distribution, kontrollerad av det allmänna, men icke lagd under de politiska statsmakternas direkta välde, utan fritt organiserad och med alla de möjligheter till en rationell skötsel, som denna fria organisation kan lämna:

En utveckling efter sådana socialistiska linjer är vad som alltjämt eftersträvas av socialdemokraterna. Jag tror således inte, att man, huru mycket man än domderar, någonsin skall få rätt däri, att socialiseringstanken släpper sitt grepp om oss, att vi skola övergiva den. Så långt hittills socialiserings-tanken har hos oss blivit prövad, så långt hittills förslag föreligga till dess realiserande, ha vi endast stärkts i den uppfattningen, att socialiseringen är det naturliga alternativet till en kapitalistisk produktionsordning, som icke kan, lika litet som andra produktionsordningar, vara evig och som en gång får sin naturliga avlösning av den socialiserade ordningen, där medborgarna såsom ett helt skapa sig inflytande även på det ekonomiska området.

Jag har ansett det påkallat att i en debatt som denna göra en deklaration, som kanske ligger litet vid sidan om diskussionen, sådan den förts från herr Lindmans sida om nämndens arbetsmetoder och om sparsamhetssynpunkterna. Jag skulle efter denna principiella motivering för en undersökning av socialiseringsproblemet, som för mig framstår som ett medel att i god tid förbereda en ofrånkomlig utveckling, ett medel att förekomma misslyckanden, ett medel att förekomma samhällsförluster, ett medel att förekomma onödiga slitningar, ett medel att hjälpa utvecklingen, den naturliga utvecklingen i sin gång, jag skulle, säger jag, efter denna principiella motivering för en sådan utredning vilja säga några ord om nämndens arbetsmetoder.

Herr Lindman älskar ju alltid att vara smålustig, och det är klart att en framställning, som egentligen går ut på att man icke kan skapa en produktionsordning genom att skriva böcker, att en sådan framställning kan vara ägnad att breda ett visst löje över en arbetsmetod. Socialiseringsnämnden har ju emellertid ingalunda inskränkt sig till att skriva böcker eller låta böcker skrivas. Socialiseringsnämnden har gripit sig an med ett vittomfattande undersökningsarbete, en vittomfattande materialinsamling, och det måste väl anses vara nödvändigt att, om man skall framlägga förslag, man också samlar in allt det material som erfordras för bedömandet av en viss ordning, för bedömandet av de förändringar man önskar beträffande denna ordning. Detta anses vara nödvändiga betingelser, då det gäller att avgiva förslag till en ny ordning på vida mindre viktiga områden. Och det är uppenbart, att när man griper sig an med det stora samhällsproblemet om hela vår produktion, så måste denna materialinsamling bli mera omfattande, än den kan bli i något annat fall, där det offentliga anordnar undersökningar och utredningar. Det synes mig sålunda alldeles riktigt, att socialiseringsnämnden gjort även utländska studier; och trots de uttalanden, som göras även av utskottsmajoriteten, hoppas jag man icke släpper taget, utan fullbordar dessa undersökningar. Jag vill gärna för min del särskilt ha uttalat, att jag hoppas, att den undersökning, som ställts i utsikt beträffande Ryssland, också skall komma att göras. Man behöver detta material beträffande praktiska försök i andra länder, och man behöver detta material rörande diskussionerna i andra länder för att kunna bedöma vår egen socialiseringsfråga. Sedan är det ju helt naturligt, att nämndens huvuduppgift alltid är att syssla med det svenska samhällslivet och dess förhållanden. Och så vitt jag förstår, har nämnden hela tiden också betraktat detta som sin huvuduppgift.

Jag skall icke dröja vid detaljer, det blir kanske talare senare, som ha anledning att närmare gå in på sådant; jag vill endast ytterligare säga ett par ord om sparsamhetssynpunkterna. I onsdags hade vi en diskussion rörande socialdemokraternas förslag, att man skulle spara 1 1/2 miljon kronor på vissa militära

utgifter. Herr Järte, herr Lindman, hela den borgerliga samlingen i denna kammare röstade mot förslaget. Det är nu fråga om en besparing på ett kommittéanslag av 20,000 kronor, en besparing, som skall utgöra det stora beviset på hur otåligt vissa herrar drivs av sin trängtan att hålla statsutgifterna nere. Mina herrar! Kan det ej vara måtta i humbugen?

Jag skall icke försöka att utfundera den innersta grunden till högerns attacker mot socialiseringsnämnden; att den föreliggande motionen, att den här förda diskussionen lagts upp som ett agitationsnummer, är tämligen uppenbart. Jag vill bara säga, att vi skola gärna möta herrarna varenda gång ni komma och vilja ha sådana nummer. Och det kan hända, att de agitationsmöten ni söka här anordna till slut kunna vändas till framgångar för den socialistiska tanke, som herrarna vilja komma till livs.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Det har ju också under remissdebatten varit tal om socialiseringsnämndens verksamhet, men då var man just icke på något håll intresserad av att gå närmare in på denna fråga, och det är ju så mycket att tala om i en remissdebatt, att tillfället kanske icke var lägligt just då att särskilt taga upp denna sak. Nu tycks man emellertid ha tagit upp den här riktigt på allvar och vill dryfta den ingående, och detta tycker jag är synnerligen intressant och värdefullt. Naturligtvis har socialiseringsnämnden i detta ögonblick blivit till en besvikelse för många, jag vågar i varje fall säga, att den här blivit det för mig. Ty jag trodde verkligen, att den skulle kunna ha utträttat något mera, än den hittilldags har visat sig kunna göra. Och jag skulle synnerligen misstaga mig, om det icke varit betydligt större utsikter till positiva resultat av nämndens verksamhet, om den sista ärade talaren med sin utomordentliga trosvisshet — han yttrade något om att man här kunde tala om en naturlags nödvändighet — varit motorn i denna nämnd, ty då hade han väl ändå kommit med något, det kan jag nästan säkert våga förutsätta.

Här har nu talats om att man skulle taga reservationen, att man skulle vara sparsam och många andra ting. Den förste ärade talaren gav sig t. o. m. in på att försöka klara upp, vad utskottsmajoritetens ledamöter hade tänkt. Jag visste inte förut, att han var tankeläsare, men vad den här tankeläsningen angår, så får jag säga, att den lyckades då inte riktigt bra, åtminstone vad beträffar de ledamöter, som icke äro socialdemokrater; huruvida det lyckades med dessa senare, må ju bli deras sak att själva avgöra.

Jag har fäst mig särskilt vid denna reservation, ty den går ju i åtskilliga delar alldeles parallellt med vad utskottet skrivit i sin motivering. Jag förmodar, att jag icke röjer någon hemlighet, när jag säger att utskottsavdelningen låg på ärendet i fjorton dagar, blott för att vi skulle få se på detta förslag, men vi fingo inte se det, och inte heller, då ärendet kom före i utskottsplenium, utan först 24 timmar efteråt. Under sådana förhållanden är det tydligt, att om förslaget framlagts tidigare, så kunde man måhända ha enats på hela avdelningen om åtskilligt av vad som förekommer i reservationen, och kanske hade vi kunnat jämka oss ihop, men då det icke föreligger något förslag, så kan man naturligtvis icke heller göra någon sammanjämkning.

Ett av reservationens företräden, som herrarna särskilt inlätit sig på och som reservanterna synas ha fäst största avseende vid, det är att man skall spara. Man skall spara in de 20,000 kronor, varmed herrarna vilja, att anslaget till kommittéer skall minskas för nästa budgetår. Jag har verkligen sökt få reda på, hur det skulle kunna gå till med det där sparandet, under förutsättning att socialiseringsnämnden skulle fungera de två år, som herrar reservanter vilja giva den till nådatid. Såvitt jag kan se av de officiella handlingar jag har fått, så uppgår arvodet till socialiseringsnämndens ledamöter till 40,200

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

kronor om året. Då reservanterna vilja sätta ned anslaget med 20,000 kronor, så skulle man alltså spara precis hälften av de nuvarande årliga kostnaderna. När nu Kungl. Maj:t i ett annat ärende har framlagt en proposition, där det heter, att man överhuvud är renskrapad på dessa kommittéanslag under alla de andra huvudtitlarna, då lär det väl icke kunna sparas på något annat än på arvudet till socialiseringsnämnden, vilket då skulle sättas ned med hälften. De av socialiseringsnämndens ledamöter, som ha 350 kronor i månaden, skulle således få 175 kronor, vilket med vanligt kommittéarvode skulle motsvara 9 à 10 dagars sammanträdesarbete i månaden. Men på samma gång begär man, att socialiseringsnämnden skall forcera sitt arbete, så att man kan få fram förslag, ty det antar jag är meningen även bland reservanterna. Jag tycker rent ut sagt, att den delen av reservationen icke går ihop. Då förstår jag motionen mycket bättre, och jag tycker verkligen, att de talare, som här uppträtt till förmån för reservationen, egentligen motiverat yrkandet i motionen. Ty där är saken klar, och ett bifall till motionen skulle betyda mycket mer ur sparsamhetssynpunkt, än om man skulle taga reservationen. Och det får jag säga herrarna, att skall jag tvingas att rösta för endera motionen eller reservationen, så röstar jag obetingat för motionen, ty den är klar och går icke en sådan omväg, som reservationen har valt, för att ändock komma fram till samma mål. Jag kan icke se, hur man skall kunna spara 20,000 kronor av arvudet till socialiseringsnämndens ledamöter, om nämnden överhuvud skall kunna arbeta, och nu kräver man t. o. m., att den skall forcera fram sina betänkanden.

Nu är det i åtskilliga hänseenden så, att ytterligheterna stå hårt mot varandra, och det kan vara synnerligen betänkligt för dem, som komma i skottlinjen från båda sidor. Å ena sidan säger man: ja, den där saken är ju rama omöjligheten, å andra sidan hörde vi den siste talaren med en trosvisshet, som icke lämnade något övrigt att önska, förklara, att det var en naturnödvändighet att få fram denna sak, folket kunde överhuvud icke tåla sig, om man icke snart komme till ett resultat i fråga om denna socialisering. Jag ber dock att få göra herrarna uppmärksamma på en motsägelse, som låg i den siste ärade talarens yttrande. Han sade nämligen, att det även kunde vara av intresse för dem, som voro motståndare till socialiseringen, att få se ett resultat av nämndens arbete, ty då skulle vi få fram skälen, som visade, att saken var omöjlig. Men sedan hörde jag på hans uttalande, att vilka skäl som än komme, så ville han icke erkänna, att saken var omöjlig. Här finnas ju både de, som a priori äro övertygade om socialiseringens genomförbarhet, och de, som äro lika bestämt övertygade om motsatsen, men jag hör icke till någon av dessa kategorier, absolut icke, utan jag både vill taga skäl och giva skäl. Jag tror mig icke vara ofelbar, såsom herrarna på båda sidor synas vara, men vad jag djupt intresserar mig för, det är att denna dogm — om den är riktig eller felaktig lämnar jag därhän — att staten eller det allmänna skall driva produktionen, d. v. s. att vi skola få en socialiserad produktion, det är, säger jag, att denna dogm tas ned ifrån det blå, ned från de höga himlasfärens i verklighetens ljus. Men då kan socialiseringsnämnden icke heller undgå, utan blir tvärtom tvungen att komma fram med förslag, vare sig i ena eller andra riktningen. Jag undrar därför, om det från borgerlig uppfattning sett verkligen kan vara skäl i att man bara hänvisar till att denna utredning blivit så dyr, att vi nu icke kunna fortsätta med densamma. Jag tror det skulle vara att driva en mycket oklok politik. Jag för min del har hört denna socialiseringsdogm framställas och utvecklas i fyrtio år från en massa talarstolar och naturligtvis också sett den i skrift ännu mycket mer; och då en dogm eller ett slagord vunnit en sådan utbredning, är det tydligt, att man måste inrätta sig på ett annat sätt gentemot densamma, än vad reservanterna synas vilja göra. Jag säger därför helt enkelt: Visa, mina herrar, på vad sätt det skall gå till att genomföra denna

socialisering! Vilka metoder anser ni böra tillämpas? Tänker ni använda Kajsa Vargs metod eller vad för en skall ni ha?

Vi få ju också erkänna, att i Ryssland har man ju verkligen haft socialisering i nio år, men skall man döma efter uppgifterna om de ryska förhållandena, så blir man onekligen litet villrådig. Talar man med kommunisterna, så förmena de, att allt är väl beställt, men vänder jag mig exempelvis till herr Engberg, så förklarar han, att det är rena, blanka galenskapen, såsom det är ordnat i Ryssland. Kanske socialiseringsnämnden kan klara upp saken för oss, så att vi slippa dessa fäktningar om de ryska förhållandena, som pågått här i kammaren i fem, sex år till föga uppbyggelse för oss andra? Men naturligtvis vill jag icke uppmana socialiseringsnämnden att fara till Ryssland för att taga reda på hur det står till där, ty det är betydligt viktigare, att nämnden kommer fram med utredning och förslag i enlighet med det program, varpå den tillsattes. Men ännu har icke socialiseringsnämnden givit det allra minsta ifrån sig, ty utredningen om statens järnvägar har ingen betydelse för frågan om socialiseringen. Statens järnvägar äro ju redan socialiserade; och nämndens utredning gällde ju bara ett sätt, varpå man skulle sköta en redan socialiserad verksamhetsgren. Nej, det är själva övergången till ett socialistiskt system det gäller, och detta blev icke föremål för behandling i nämndens utredning om järnvägarna.

Den senaste ärade talaren var inne på Kooperationen. Ja, jag bytte ord om den saken i fjol under remissdebatten med dåvarande statsministern, men då jag hade fått ordet först sedan klockan slagit 12 på natten, kunde vi icke fortsätta diskussionen då. Det är dock påfallande, att när herrarna på den sidan tala om Kooperationen, så tänka de aldrig på annat än konsumentkooperationen. Men det finnes också något, som heter produktionskooperationen, och ingen kan väl tro, att tillsättandet av denna nämnd haft det ringaste att betyda eller har inverkat det allra minsta på oss, som varit produktionskooperatörer över ett kvarts sekel, innan denna nämnd tillsattes. Vi ha bedrivit vår verksamhet, precis som om denna nämnd icke funnits. Ingen kan väl heller påstå, att nämnden blivit tillsatt bara för Kooperationens skull och för att utreda den saken.

Jag tillät mig säga i statsutskottet, att det syntes mig, som om socialiseringsnämnden, när den var ute på upptäcktsfärd, hade nödlandat på Kooperationen, och jag kan tyvärr icke betrakta saken annorlunda nu. Ty såvitt jag kunnat läsa ut ur handlingarna, så var det, när socialiseringsnämnden tillsattes och den dåvarande statsministern gjorde sin diktamen till statsrådsprotokollet, i stället fråga om att undersöka vilka nya verksamhetsområden, som egentligen borde socialiseras.

Det förekommer en liten passus i beslutet om nämndens tillsättande, och när denna passus skrevs, antar jag, att min avlidne vän Thorsson hade hållit litet i pennan. Det heter nämligen, att »produktionen skulle hållas uppe». Jag fattade detta så, att meningen härmed var, att avkastningen av näringarna och överhuvud produktionens räntabilitet, om jag får använda ett sådant ord, icke skulle bli lidande genom socialiseringen. Nu ha vi ju haft socialisering här i landet både före och efter nämndens tillsättande; jag vill bara nämna ett exempel, tobaksmonopolet.

När man talar om att socialiseringsnämndens sammansättning borde varit en annan, än den är, så kan jag icke gilla den uppfattningen. Jag anser tvärtom det vara riktigt, att verkliga socialister blevo utslagsgivande i nämnden, ty den erfarenheten har jag fått, att de borgerliga, även om de äro högermän, socialisera utomordentligt uselt. Jag tror knappt, att socialisterna skulle göra det sämre, det är absolut min mening. Det straffar sig alltid, när man skall låta utomstående klåpare göra ett arbete. Nej, låt socialisterna socialisera, det

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.

(Forts.)

kan måhända visa sig förnuftigt; nämnden har ju ännu icke fått visa något prov på vad den förmår.

En föregående ärad talare talade om att tjäna för Rakel. Ja, nu äro sju år gångna, och jag får verkligen säga, att hans liknelse var bra. Vi ha visserligen inte fått mer än Lea på dessa sju år, men jag hoppas dock och tror, att den tid, som socialiseringsnämnden ännu kan ha att tjäna för att få sin Rakel, hur hon nu kommer att se ut, icke måtte bli så dryg som de nu gångna sju åren, efter vilkas förlopp vi bara fått Lea.

Vad nu sparsamheten angår, så kan man naturligtvis tvista om den saken. Till följd av att jag brukar så starkt prononcera sparsamheten, har jag naturligtvis råkat ut för den olyckan, att de andra partierna tycka, att om jag icke går så långt som de, när de ha sin sparsamhetsvecka — ty den ambulerar i regel — så är jag en sämre person. Det är dock alldeles omöjligt för mig att följa herrarna nu, ty det måste vara litet eftertanke i sparsamheten. Jag kan icke följa reservanterna just på den grund, att man vill spara ända därhän, att jag icke ser någon möjlighet för socialiseringsnämnden att fortsätta. Däremot hade jag icke varit så absolut omöjlig, om herrarna hade sagt, att vi skola taga herr Andréns motion, i synnerhet om jag hade hört herr Hanssons anförande omedelbart dessförinnan, ty det visar ju onekligen, att för honom ha utredningar och skäl ingenting att betyda. Är socialiseringskravet någonting, som verkar som en naturkraft, då kan icke gärna vare sig socialiseringsnämnden eller någon annan stå emot.

Men så uppfattar jag icke saken. Jag tror ändå, att det finnes, t. o. m. i det socialdemokratiska partiet, folk, som verkligen reflekterar över skäl och som värderar skäl och som också väntar på ett förslag, som vi kunna taga på och diskutera. Jag såg i en tidning, att man ansåg, att utskottets motivering innebar ett tillmötesgående mot oss tre borgerliga ledamöter i majoriteten inom utskottet. Jag ber då få nämna, att det visst icke förhåller sig så. Vi ha icke skrivit ett enda ord av den motivering, som förebragtes på avdelningen, utan den skrevs av en socialdemokrat. Om han är rättroende i fråga om socialiseringen, vet jag icke, och det bekymrar mig också föga. Jag vill även säga, att ursprungligen var ett ord tillagt i motiveringen, men det skulle man förstås fingra på i plenum. I utlåtandet står det, att utskottet kan »icke förorda, att socialiseringsnämndens verksamhet, såsom motionären yrkat, avbrytes». Där stod det ursprungligen »omedelbart avbrytes», men ordet »omedelbart» blev struket, ty det intresserade visst inte högern att det stod där. Men även utskottets motivering är skriven av en socialdemokrat. Nåväl, detta visar ju tydligt, att åtminstone avdelningens tålmod beträffande socialiseringsnämnden icke var obegränsat. Däremot kunde vi, när frågan behandlades på avdelningen, aldrig få någon klarhet om hur lång tid vi skulle beräkna för utredningen. Vad vi ytterst sökte fingo vi icke, men eljest tror jag nog, att vi skulle kunnat överbrygga de skilda meningarna i fråga om tiden för utredningen. Någon möjlighet att slå bryggor över det som skilde utskottsmajoriteten och reservanterna åt i fråga om arvodets nedbringande till hälften, har dock aldrig varit för handen.

Ja, det är väl egentligen överflödigt, att jag står här och förklarar, att min hittills orubbade grunduppfattning alltjämt är den, att jag icke tror, att socialiseringsnämnden går i land med sin uppgift, försä vitt man icke tänker tillgripa Leninska metoder, men det tror jag icke, att befolkningen i detta land är riktigt upplagd för. Jag tror icke, man kan få upp ångan tillräckligt högt i vårt land för att kunna utföra vad som gjordes i Ryssland. Och så länge den bestämelsen står kvar, att man icke skall socialisera längre, än att produktionen hålles uppe, ja, så länge är jag tämligen lugn för saken.

Då den siste ärade talaren sade, att man socialiserar oupphörligt än här och

än där, så skulle jag vilja säga honom, att man avsocialiserar också än här och än där, så att det kan taga ut vartannat. Men det var icke den saken socialiseringsnämnden hade och har till uppgift, utan dess uppgift är att socialisera en gros, i parti, om jag så får säga, men icke i minut, det skall icke den senaste ärade talaren söka inbilla oss. Det är just detta socialiserande en gros, som jag vill se förslag till, och ha vi kastat bort på dessa förberedande övningar över 600,000 kronor, så får jag säga nu, som jag en gång förut sagt i statsutskottet, att då är jag såsom skattedragare också beredd att offra åtskilliga skillingar till, så att icke socialiseringsnämnden skall kunna krypa ifrån utredningen, utan att giva oss ett svar på de spørsmål, den fått sig ålagd att reda upp. Nämnden har tagit på sig denna uppgift, som blivit den pålagd av den dåvarande regeringen, och äro ledamöterna karlar, som jag hoppas de äro, så skola de också fullfölja sitt uppdrag. Men jag vill icke skänka dem den fördelen, att de skola få en förevändning att avbryta arbetet, genom att vi sätta ned deras arvoden ytterligare, då man redan nedsatt dem till nära hälften av vad de voro, när nämnden började sin verksamhet. Dessa nedsättningar ha gjorts av olika ministärer, den senaste skedde, om jag icke missminner mig, den 18 juni i fjol, d. v. s. när den nuvarande ministären nyss hade kommit till. Denna nedsättning bevisar, att ministären ville spara, men också — jag kan icke se annat — att den nu sittande regeringen ansåg, att socialiseringsnämnden borde fortfara, tills den lämnat det där svaret, som den hade till uppgift att lämna, naturligtvis om detta skedde inom någorlunda rimlig tid.

Jag utgår ifrån den uppfattningen, ty av statsverkspropositionen ser man, att regeringen till anslag åt kommittéer under sjunde huvudtiteln begärt precis samma summor, som förut varit vanliga. Om regeringen nu skulle hava den uppfattningen, att socialiseringsnämnden icke borde fortfara med sin verksamhet, skulle det väl bero på att det sedan statsverkspropositionen skrivits, inträffat någonting, som varit ägnat att bibringa regeringen en annan uppfattning. Därom vet jag emellertid ingenting.

Jag tror, att denna fråga är så pass viktig, att man kunde ha skäl att förvänta ett uttalande från statsrådsbänken om vad man å regeringens sida anser visavi socialiseringsnämnden. Nog har man från statsrådsplatserna hört uttalanden rörande mindre viktiga frågor än denna. När nu Kungl. Maj:t själv haft detta ärende om hand så sent som den 18 juni, är det tydligt, att den skärskådade frågan från alla sidor. Det är emellertid icke utan, att jag tycker, att herrar reservanter uppträda på ett sätt, som vore det fråga om att åstadkomma ett misstroendevotum mot den nu sittande regeringen. Jag kan icke se annat. Säkert är dock, att om reservanterna segrat i ett land, som hade varit någorlunda parlamentariskt styrt, t. ex. England — här hava vi ju en sorts svensk parlamentarism, men den förstår jag mig icke på — då hade ministären strukit med på kuppen, men något sådant skulle jag icke önska, att den nuvarande ministären råkade ut för, allra minst på en fråga som denna.

Hur jag än ser denna sak, hade nog ordföranden på statsutskottets tredje avdelning så rätt, när han sade, att var och en av de fem ledamöter, som bildade majoritet i avdelningen, hade olika skäl för sin ståndpunkt, mycket olika till och med. Vi stodo dock alla såsom undertecknare på det aktstycke, som innefattade avdelningens utlåtande. Vi tyckte var för sig, att övervägande skäl talade för att socialiseringsnämnden skulle fortfara med sin verksamhet tills vidare. För envar av oss var, som sagt, detta skäl övervägande.

Nu har jag här sökt klargöra för herrarna, varför jag ansett, att övervägande skäl tala för att nämnden sitter kvar för att fullborda det uppdrag, som den erhållit. Det är icke småsaker utan stora ting, som det här gäller, och då vill jag under inga omständigheter, att denna nämnd kryper ifrån sin uppgift, utan jag vill, att den i allt ger oss ett svar, som är så klart och koncist uttalat.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

att var och en kan förstå det. Ser man på de kungl. kommittéutredningar, som sett dagen på senare tiden, tycker jag, att det i det fallet sett liksom litet bättre ut. Vi ha t. ex. fått flottkommitténs betänkande. Man må ha vilken mening som helst om innehållet i detsamma, men det utmärker sig dock för skarpa, åtmejslade uttalanden och korta, klara och skarpa satser. Där finner man icke den förskräckliga, juridiska, tillkrånglade stilen, som skall spänna över hela fältet och som är sådan, att man, när man kommit till punkt, måste stanna och fråga sig, vad var det. Kunde socialiseringsnämnden i sina yttranden åstadkomma någon smula klarhet, och kunde den undfly den orakelmässiga stilen, skulle jag nästan vara villig att giva den en dusör, naturligtvis dock först, sedan den slutat sitt arbete, icke förr.

Majoriteten inom utskottet var sams om, att nämndens arbete icke skulle läggas så brett, som hittills. Det är den första allvarliga appellen: kom med någonting. Jag förväntar alltså, att herrarna komma med någonting, som är så klart, att allt folket kan begripa, vad nämnden egentligen har att meddela. Så snål jag är både med egna och statens medel, vill jag vara med om att offra dessa 65,000 kronor ett eller annat år till, men icke alltför länge. Jag är, liksom herr Lindman, gammal, jag är till och med äldre än herr Lindman, men herrarna i socialiseringsnämnden få icke sitta så länge, att icke åtminstone mina barn få klart för sig vad herrarna vilja.

Ja, det är på dessa skäl och naturligtvis på de allmänna synpunkter, som utskottets majoritet här har framlagt, som jag, i den situation, som nu föreligger i denna fråga, funnit bäst överensstämma med landets fördel att låta det här anslaget tills vidare utgå, som hittills.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr andre vice talmannen Nilsson: Herr talman! Efter de två sista stora anförandena får man väl antaga, att socialiseringsnämndens fortbestånd är tryggt. Skälen för och emot ha skickligt framförts och fältet är nu så avjagat, att det icke återstår mycket för mig att taga sikte på.

Herr Hansson i Stockholm har hållit ett längre anförande rörande socialiseringsproblemets innebörd, och har därvid gjort gällande att socialiseringstanken allt mer och mer tränger igenom och i senare tid omfattats med allt större och större intresse. Det må lämnas därhän, huruvida detta uttalande kan vara riktigt. Jag har tyckt mig finna, att det snarare gives belägg för en motsatt uppfattning. Ty förhållandet är väl ändå det, att även i den socialdemokratiska agitationen har socialiseringstanken under de senare åren intagit en mycket undanskymd plats i motsats till vad tidigare var fallet. Varken i 1924 eller 1926 års socialdemokratiska valupprop nämnes ett ord om socialisering. Hur den ärade talaren likväl kan säga, att socialiseringstanken vinner mer och mer beaktande, förefaller mig vara tämligen ofattligt. Såvitt man kan draga några slutsatser av våra inre förhållanden här i landet, synes det knappast finnas belägg för en sådan uppfattning, som den herr Hansson här gjort sig till tolk för. Och se vi hur förhållandena härutinnan gestaltat sig i andra länder, vill det heller icke synas, som om socialiseringstanken där skulle ha vunnit ökad styrka; en motsatt slutsats synes mig riktigare. Det har ju gjorts försök med socialisering i än det ena och än det andra landet, utan att det har lett till något avsett resultat. Jag finner sålunda, att det uttalande, som herr Hansson i denna del gjort, i själva verket saknar hållbar grund.

Den ärade talaren på dalabänken, herr Jansson, förklarade för sin del, att han icke kunde fatta reservanternas ståndpunkt, eftersom de endast ville gå in för en omorganisation av socialiseringsnämnden. Detta är att vantolka reservanternas uttalande. Vi reserveranter ha i likhet med utskottet ansett, att en begränsning av socialiseringsnämndens arbetsuppgifter bör ske. Därjämte hava

vi föreslagit en nedsättning av anslaget till socialiseringsnämnden. Detta är vad vi vilja. Hade vi nöjt oss med ett uttalande, sådant som statsutskottets majoritet avgivit, skulle det kommit att bliva av rent platonisk art. Ty om ett dylikt uttalande göres, utan att det förknippas med en minskning av anslaget, blir det bra litet värt. Det är från den synpunkten, som vi hava ansett, att arvodena borde nedsättas, så att de mera komme att närma sig de ersättningar, som utgått eller utgå för kommittéutredningar i allmänhet, så att icke socialiseringsnämnden fortfarande i avseende på honorar skulle åtnjuta den alldeles särskilt gynnade ställning, som hittills varit fallet. Det kan ju dock tänkas, att arbetet måste fortsättas någon tid framåt.

Nu sade herr Olsson i Kullenbergstorp, om jag uppfattat honom rätt, att han icke kunnat taga ståndpunkt till reservationen, eftersom dess innebörd icke blivit klarlagd vid överläggningen inom utskottet. Denna uppfattning måste grunda sig på något missförstånd, ty yrkande gjordes om nedsättning av anslaget, och om herr Olsson hade velat ansluta sig till detta, hade ju möjlighet därtill stått honom öppen, och det hade naturligtvis varit synnerligen önskvärt, om så kunnat ske. Det vill emellertid synas, som om herr Olsson i Kullenbergstorp vid denna punkt tappat bort sin vanliga syn på sparsamhetsproblemet.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Statsutskottets uttalande i motiveringen göres i syfte att ernå begränsning i socialiseringsnämndens uppgifter. Reservanterna hålla emellertid före, att syftet icke vinnes genom att blott och bart göra ett sådant uttalande och att låta detsamma stå i motiveringen. Effekten därav blir ringa eller ingen. såvida icke också en nedsättning i anslaget göres, och det är den egentliga skillnaden mellan reservationen och utskottets utlåtande.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Då det här under diskussionen fällts ett omdöme om regeringens åtgärder sistlidne sommar i den nu föreliggande frågan, och då jag vid det tillfället var finansminister och sålunda närmast ansvarig för vad som då förekom, och det yrkande, som reservanterna gjort, dessutom innebär en nedsättning av det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet till kommittéer och utredningar genom sakkunniga, torde tillräcklig anledning vara för handen, att det säges några ord i denna frågan också från regeringsbänken.

Herr Järte yttrade, att regeringen i somras, när den till protokollet dikterade den anmodan, som då framställdes till socialiseringsnämnden, medan samtidigt utnämning av ny sekreterare skedde och uppdrag lämnades åt vissa personer i fråga om ordförandeskap och ledamotskap, försunmat ett tillfälle att taga frågan om socialiseringsnämndens verksamhet under förnyat övervägande. Jag kan icke se saken på detta sätt. Det förefaller mig vara att betrakta frågan just ur stipendie- och försörjningssynpunkt om den omständigheten, att nämndens sekreterare avlidit, skulle utgöra anledning för regeringen att intaga en ny position till spörsmålet, sett ur statens synpunkt. Om också vissa erinringar gjorts från riksdagens sida beträffande det sätt, varpå denna sak löstes, när nämnden tillsattes, har det ju dock varit så, att sedermera olika regeringar funnit sig i, att socialiseringsnämnden fortsatt sin verksamhet. Man har från riksdagens sida också varit förtrogen med de ungefärliga kostnader, som åtgått för nämndens verksamhet. Varken jag eller någon annan i regeringen kunde därför anse, att den omständigheten, att den förutvarande sekreteraren icke kunde tjänstgöra, i väsentligt avseende medförde någon förändring, utan det föreföll oss naturligt, att nämnden fick giva anvisning på en annan sekreterare, med uppdrag att fortsätta det avbrutna arbetet. Emellertid, under känslan av den otålighet, som gjorde sig gällande och i betraktande av önskvärdheten av att

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

nödig koncentration i nämndens arbete kunde åstadkommas, uttalade regeringen då den hemställan till nämnden, att nämnden skulle framlägga en plan, så att det skulle bli möjligt att se på vilka områden, nämnden i fortsättningen avsåge att inrikta sin verksamhet. Jag tycker, att det förfaringssättet var starkare motiverat, än om man skulle begagnat den utvägen, som det föreföll mig herr Järte ville giva anvisning på, nämligen att låta den omständigheten att sekreteraren avlidit utgöra anledning till krav på avslutning på nämndens verksamhet.

Här har uttalats, att huvudskälet för dem, som tillstyrkt nämndens fortsatta verksamhet skulle vara, att man så att säga velat spekulera i ett misslyckande från nämndens sida, men att detta dock vore, vad man betecknar med »illusionspolitik»; och oberoende av vilka resultat, som nämnden skulle komma till, skulle socialiseringstanken, har man vidare sagt, stå kvar i folkfantasi och i folkets uppfattning ungefär som hittills. Jag kan icke yttra mig om vad andra hava för meningar rörande nämndens fortsatta verksamhet. För egen och för regeringens del vill jag uttala att vi, sedan nämnden en gång blivit tillsatt och arbetet blivit påbörjat, anse det vara av största intresse, att socialiseringsstankens främsta bärare få tillfälle att utveckla sin mening om, på vilket sätt och på vilka vägar deras framtidsprogram lämpligen bör genomföras. Och detta alldeles oberoende av till vilket resultat socialiseringsnämnden kommer i avstyrkande eller tillstyrkande riktning. Jag tror nämligen att detta av en mångårig agitation aktualiserade samhällsprogram förtjänar observation, vare sig nämnden skulle komma till, vad man från borgerligt håll betraktar såsom motsatsen till ett misslyckande eller om den skulle uppnå ett ur socialdemokraternas egna synpunkter lyckligt resultat. Ur samhällets synpunkt kan det icke vara annat än önskligt och lämpligt, att socialdemokraternas mening, om hur deras idéer böra förverkligas blir, under det ansvar, som åvilar en kungl. kommitté, framfört på bästa och vederhäftigaste sätt. Även för den, som redan från början ställt sig kritisk till den samhällsuppfattning, nämnden företräder, måste det hava sin betydelse, att från sistnämnda håll få en på ett vederhäftigt sätt framställd programavfattning att hålla sig till. Det förefaller mig också, som om en sådan framställning i den mån den kommer till stånd, icke, på sätt som här gjorts gällande från stockholmsbanken, kan värderas efter ett visst belopp per sida, utan uppenbarligen måste den, förefaller det mig, representera en insats, som får värderas på ett helt annat sätt.

När jag alltså från nu angivna ståndpunkt uttalar den meningen, att det vore önskligt och lämpligt att kommittén får fortsätta sitt arbete, utgår jag ifrån, att det tryck, som så starkt gör sig gällande såväl inom som utom riksdagen för åstadkommande av koncentration och för begränsning av nämndens arbete till svenska ämnesområden för att på så vis minska statens utgifter, detta självfallet kommer att utöva vederbörlig verkan.

I fråga om detaljerna har det sagts, att de belopp, som för närvarande utgå till nämnden, äro för höga, trots de nedsättningar, som flera gånger skett sedan nämndens tillkomst. Jag måste dock säga, att jag icke kan finna, att så är händelsen. Vad sekreteraren beträffar har han erhållit 800 kronor per månad. Om man för en kommitté i allmänhet använder en byråchef för sekreteraruppdraget — och det är ofta som så sker — innebär det ju en utgift per månad för ett fortlöpande kommittéuppdrag av omkring 1,000 kronor plus i vissa fall den extra dagersättning, som tillerkännes en sådan sekreterare. Då man ju måste säga sig, att det inom socialiseringsnämnden är fråga om en uppgift, som med avseende på betydelse och krav på förutsättningar väl mäter sig med dylikt sekreterararbete i allmänhet, kan jag icke inse att det nämndens sekreterare tillerkända beloppet får betraktas som för högt. Vad

ordförandeskapet gäller, så är det ju så i allmänhet, att en ordförande, som sitter i en fortlöpande kommitté, vars arbete är förlagt till ordförandens hemort, som regel har 12 kronor om dagen. Det är ju ett belopp, som närmar sig vad som nu utgår till nämndens ordförande. För dem, som anse det lämpligt och riktigt att arbetet får fortsätta och bedrivas så skyndsamt som möjligt och på bästa sätt, finnes alltså ingen särskild anledning att göra några erinringar mot det belopp, som utgår i anslag till nämnden. Jag vill även tillägga att jämväl ur den synpunkten ett övervägande skedde inom regeringen sistlidna sommar, och vi funno därvid, att de nu utgående beloppen syntes väl försvarbara.

Nu föreligger i reservationen en hemställan om, att kommittén skall anmodas att inkomma med yttrande inom en viss tid. Jag tror icke, att det skulle vara lyckligt att åstadkomma ett dylikt beslut, även om kommittén har sysslat länge med sina uppgifter hittills. Om förberedelsearbetena krävt viss tidsutdräkt, måste man dock säga sig, att det alltjämt kvarstår problem, beträffande vilka det måste vara svårt att kräva, att de skola vara belysta, tankegångarna utvecklade och motiveringar för de intagna ståndpunkterna givna inom den och den tiden.

Det förefaller mig även, som om ifrån den allmänna utgångspunkt, riksdagen — om den också, på sätt herr Järte sade, gjorde vissa erinringar mot själva sättet för och innebörden av beslutet vid kommitténs tillkomst — sedermera får anses hava anlagt, det icke vore konsekvent att nu besluta, att yttrandet skulle föreligga inom viss angiven tid. Dylik begränsning av uppgiften brukar man knyta till ett uppdrag, där man väntar på ett kommittébetänkande för framläggande av förslag eller där i övrigt utredningens tid kan inverka på behandlingen av ett eller annat ärende. Det förefaller mig som en sådan mera direkt anledning till en dylik tidsbegränsning i detta fall icke skulle föreligga.

Herr Lindman gjorde den erinran, att det, som nu sker hos oss ej skulle kunna tänkas ske i ett annat land. Jag vill inte uttala mig om, huruvida det omdömet är riktigt eller icke. Men jag vill säga, att, om jag har att välja för vårt lands vidkommande mellan å ena sidan den metod, som tillämpas här, där anhängarna av den tanke, det gäller, själva önska få teoretiskt och så långt som möjligt är ingående utveckla sitt reformprogram, och å andra sidan tillgripandet av den metod, man i vissa andra länder använt, att utan varje dylik utredning och utan att vara förtrogen med problemet handla, så fort idéens anhängare komma till majoritet, så föredrager jag av dessa båda framgångslinjer utan tvekan den linje, som följes här i landet. Jag tror att det blir ostridigt billigare och lämpligare att följa den än att behöva befara motsatsen.

Utän att alls ingå på den fråga, som i detta sammanhang upptagits, nämligen frågan om den socialdemokratiska uppfattningens styrka i sig själv, vill jag, särskilt med anledning av vad herr Hansson i det avseendet utvecklade, säga, att jag är övertygad om, att brottningen med dessa problem helt säkert kommer att påverka de däri deltagandes uppfattning i många avseenden. När jag hörde herr Hansson framställa dels den enskildes önskan att vara tryggad mot exploatering, dels hans önskan om att kontroll skall utövas från samhället över naturtillgångarnas användning, dels ock slutligen Kooperationens utveckling såsom uttryck för socialism, så får jag säga, att dylikt kanske kan uttalas. Men nog är det en socialdemokratisk uppfattning, som väsentligt skiljer sig från, ja står i strid mot mycket, som annars framträtt med krav på att vara det sanna uttrycket för socialism. Jag tror, i varje fall som sagt, att denna brottning med problemen som åtskilliga av de mera framträdande representanterna för denna åskådning få underkasta sig i det här berörda utredningsarbetet, har sitt värde i fortsättningen.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Dessutom vill jag ur budgetssynpunkt säga, att det sätt, varpå reservanterna här utföra sin ståndpunkt, då de yrka 20,000 kronors nedsättning i kommittéanslaget förefaller mig icke vara så särskilt lyckligt. Om socialiseringsnämnden skall enligt reservanternas uppfattning fortsätta under de närmaste båda åren på samma sätt som hittills, så skulle det innebära, att kommittéarbetet i övrigt skulle försvåras, därigenom att man minskade för andra ändamål tillgängliga kommittémedel med motsvarande belopp. Jag skulle ha förstått saken bättre, om man velat stryka hela den del av anslaget som gäller nämnden. Men om man på detta sätt sänker med ett mindre belopp men likväl förutsätter, att nämnden skall fortsätta arbetet i ungefär samma omfattning som hittills, förefaller det mig fullständigt sakna gott sammanhang mellan nedsättningsyrkandet och reservanternas allmänna ståndpunkt.

Av vad jag anfört framgår, att det förefaller mig, som de bättre skälen talade för att kammaren följer utskottsmajoritetens hemställan.

Herr Leo: Herr talman! Jag har begärt ordet endast för att göra ett par sakliga anmärkningar till denna debatt.

Det har under diskussionen framställts två sakliga anmärkningar mot socialiseringsnämnden. Man har ansett, dels att den lagt sitt arbete och sin verksamhetsplan för vidlyftigt, dels att det hittills har syntts för litet resultat av nämndens verksamhet. Beträffande den första frågan påstod herr Järte till och med, att utskottet och reservanterna voro eniga därom, att nämndens verksamhet hade fått en alldeles för vidlyftig omfattning. Jag skall inte alls gå in på frågan, huruvida här föreligger någon enighet på den punkten mellan utskottsmajoriteten och reservanterna, men jag vill säga, att varje uppfattning, som gör gällande, att nämnden lagt sitt arbete för vidlyftigt, strider bestämt, enligt min mening, mot den uppfattning, som kom till uttryck vid det tillfälle, då nämnden tillsattes. Jag ber att få anföra några rader ur diktamen till statsrådsprotokollet vid det tillfälle då nämnden tillsattes. Nämnden fick i uppdrag att »själv verkställa samt låta verkställa utredning angående lämpligheten av betingelserna för ett överförande i samhällets ägo eller under samhällelig kontroll av naturtillgångar och produktionsmedel, som äro för landets ekonomi och befolkningens välförstånd av större vikt eller eljest prövas böra omhänderhavas av samhälleliga organ». Till ledning för nämnden finner man i statsrådsprotokollet vissa uttalanden. Sålunda säges det »vara uppenbart», att socialiseringsproblemet »icke låter lösa sig efter någon en gång för alla uppdragen schablon», att utredningen »måste vara i det hänseendet obunden, att den fritt bör upptaga till prövning både frågan om de områden, för vilka en socialisering är påkallad, och frågan om de former, under vilka den bör komma till utförande» samt att »som en ledstjärna vid utredningen må framhållas synpunkten, att produktionen icke får sjunka vid den överflyttning i allmän ägo av viktigare naturtillgångar och större produktionsmedel, som nationens påtagliga intresse befinnes anbefalla».

Jag vill påstå, att om man betraktar nämndens planläggning av sin verksamhet mot bakgrunden av dessa uttalanden till statsrådsprotokollet, i vilka de flesta av tidens stora sociala och ekonomiska problem rullas upp, så är det omöjligt att vidhålla den anmärkningen, att nämnden har lagt sin verksamhet för omfattande eller att den omfattat några för nämndens uppgifter ovidkommande ting. Beträffande själva planläggningen vid utförandet av sina arbetsuppgifter har nämnden i en skrivelse till finansministern i slutet av förra året, en skrivelse som finnes intagen i berättelsen om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdagens sammanträde sig tilldragit, närmare redogjort för, hur den stod och vägde mellan två huvudvägar, två arbetslinjer, som den hade att välja emellan, då den gick att fullgöra uppdraget. Den ena utvägen var,

att inom nämnden upptaga en allmän idédiskussion om de problem, som hän-
skjutits till nämnden, och sedan på grundvalen av denna diskussion utarbeta
ett principbetänkande med mer eller mindre allmänt hållna förslag, hurudana
de nu än hade kommit att bli, i vilken riktning de än hade kommit att gå. Det
är klart, att om nämnden hade anlitat den arbetsmetoden, så hade jämförelsevis
snabbt kunnat framkomma ett resultat av nämndens verksamhet, men detta
resultat hade icke varit någonting annat än en skrift, med ett allmänt hållet
förslag i den ena eller andra riktningen, byggt på allmänna teoretiska utgångs-
punkter, åsikter och funderingar. Sådana där litterära verk ha vi, skulle jag
tro, tillräckligt av, i varje fall ett mycket stort antal, även om värdet av dem
inte alltid står i överensstämmelse med antalet. Däremot saknas det på detta
område framläggandet av förslag om nydaningar på vissa speciella områden,
förslag som grunda sig på verkligheten och som äro avsedda för verkligheten.
Den arbetsmetoden har man hittills, när man har behandlat sådana ting, inte
gärna velat slå in på. Att nämnden för sin del, trots de uppenbara svårigheter,
som möta vid användandet av denna arbetslinje, ändock slog in på den, tror jag
inte man bör klandra nämnden för. Men naturligtvis måste man vara beredd
på, att man inte kan lika snabbt få fram ett arbetsresultat på denna väg som
på den andra.

Det har sagts, särskilt från herr Lindmans sida, att det icke föreligger mer
än egentligen ett betänkande såsom resultat av nämndens verksamhet; övriga
skrifter, som tryckts och utgivits av nämnden, äro författade i allmänhet av
personer utom nämnden, och enligt herr Lindmans mening hade de icke mycket
att göra med nämndens arbetsuppgifter. Det var särskilt en fråga, herr Lindman
tog upp, och som jag gärna skulle vilja svara på, därför att jag beträffande
densamma bär ett direkt medansvar. Herr Lindman klandrade, att nämnden
hade tagit upp på eget initiativ frågan om domänverkets omorganisation, och
menade, att detta var en sak, som inte hörde till nämndens verksamhet, och
att nämnden i varje fall icke var kompetent för den uppgiften. Det sista
skall jag naturligtvis icke yttra mig om, men beträffande det första må jag
bestämt bestrida, att inte den frågan, frågan om domänverkets omorganisation,
skulle höra till nämndens arbetsuppgift. Det är nämligen inte så, som herr
Olsson i Kullenbergstorp tycks tro, att de statliga institutioner vi ha i vårt land,
de »socialiserade institutioner», som herr Olsson sade, vilka redan finnas, att
icke också de böra bli föremål för nämndens undersökningar och arbete. De
äro redan socialiserade, sade han, och det är intet att göra vid dem. Men i
verkligheten förhåller det sig så, att i statsrådsprotokollet rörande nämndens
tillsättande finner man just såsom en av nämndens uppgifter, att undersöka
formerna för den statliga affärsverksamheten och se efter, huruvida de former,
som finnas, äro bra och lämpliga eller huruvida det kan finnas ut några bättre.
Det är därför statens järnvägar kommit upp till behandling, och det är på
samma grund domänverket har blivit föremål för behandling. Nämnden har
i båda fallen endast fullföljt sitt uppdrag.

Herr Lindman tog i sin hand den nyss utkomna boken av professor Gunnar
Andersson om Sveriges allmänna skogar, utarbetad på nämndens uppdrag, och
han frågade, om ett sådant arbete kunde vara, som det står i nämndens skrivelse
till finansministern i följd beträffande dylika utredningar, av synnerlig vikt
för att få en fast hållpunkt för ett omdöme därom, huruvida ett fortgående på
den statliga affärsverksamhetens väg kan väntas motsvara den fordran näm-
ndens instruktion ställde, att produktionen icke får sjunka genom eventuell över-
flyttning i allmän ägo av viktigare naturtillgångar och produktionsmedel.
Hur kan man, sade herr Lindman, ifrån nämndens sida försvara utgivandet av
ett arbete som det nyss nämnda därmed, att det giver en hållpunkt bland andra
för ett omdöme om, huruvida man bör fortsätta med statlig skogsdrift? Jo,

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

det är just vad man enligt nämndens mening kan försvara, och inte bara försvara — det är just den väg man enligt nämndens mening bör gå för att skaffa sig hållpunkter för omdömet. Man bör se till hur pass effektiv den statliga affärsverksamheten är på detta område, hur pass effektiv den är i jämförelse med enskilt skogsbruk. Först därigenom kan man få en hållpunkt för omdömet huruvida man bör utvidga den statliga affärsverksamheten på ifrågavarande område. Om herr Lindman verkligen har läst professor Gunnar Anderssons bok, skall han i den ha funnit många värdefulla uppgifter, för så vitt han vill bilda sig ett omdöme på denna punkt.

Jag skall till slut, herr talman, be att få säga blott ett par ord om de undersökningar rörande utländska förhållanden, som nämnden låtit föranstalta om och varpå det i någon mån blivit anmärkt under debatten. Man tycks på sina håll mena, att undersökningar rörande de utländska förhållandena på dessa områden ingen egentlig betydelse hava för oss, och att det har varit överflödigt att offra tid och pengar på dem. För min del har jag en motsatt uppfattning. Jag kan knappast tänka mig, att vi skulle gå till en undersökning av socialiseringsproblemet beträffande vårt eget land, utan att hålla kontakt med och skaffa oss kännedom om, hur läget och strömningarna te sig på motsvarande områden i andra länder. Jag tror därför, att nämnden handlat riktigt, då den föranstaltat om och utgivit ifrågavarande undersökningar.

Samma herrar, vilka hava klandrat nämnden för att den slagit in på att låta verkställa dessa utredningar rörande utländska förhållanden, fråga emellertid mycket längtansfullt efter en liknande redogörelse för förhållandena i Ryssland, där man, som bl. a. herr Järte sade, håller på att »socialisera på blodigt allvar». Att en del andra personer i tidningspressen och annorstädes kalla det ryska tillståndet för ett socialiseringstillstånd, det kan man ju förstå, men att också herr Järte, som ändå, åtminstone tidigare, hade litet kännedom om socialistisk åskådning och socialistisk teori, vill göra gällande, att det är någon socialisering i egentlig mening som pågår där inne, förvånar mig. Det må emellertid vara hur som helst med den saken; nämnden har redan på ett mycket tidigt stadium gjort energiska försök att få till stånd en undersökning om och en redogörelse för de ryska förhållandena. Den har vänt sig till ett flertal personer redan för ett par år sedan, men det stötte på motstånd att få kompetenta personer att fullgöra uppdraget. Emellertid har under de senaste månaderna gjorts nya försök i den riktningen, och nu vill det synas, som om det funnes utsikt till att få en redogörelse för de ryska förhållandena. Jag vill för min personliga del säga, att nog kan det vara intressant att få en redogörelse för förhållandena där, men jag undrar, om det hela inte än så länge blir bara ett tillfredsställande av vanlig nyfikenhet, om man, så länge allting befinner sig i det flytande tillstånd, som det gör där inne, nu skulle skaffa sig en redogörelse för förhållandena. Dessa skifta oupphörligt, dag från dag, och det är omöjligt att få en fast samlad bild av tillståndet och förhållandena i Ryssland. Naturligtvis kan det dock ha sitt stora intresse för många att en redogörelse blir lämnad.

Med dessa ord har jag, herr talman, bara velat försöka i någon mån tillrättalägga ett par sakförhållanden, som varit uppe under diskussionen.

Herr **Anderson** i Råstock: Herr talman! Jag har begärt ordet, emedan jag anser att i någon mån bör läggas till rätta såväl innehållet i utskottsmajoritetens motivering som innehållet i reservanternas motivering. Det förhåller sig på det sättet, som kammarens ledamöter behagade finna, att en mening i statsutskottets majoritets motivering genom »omständigheternas makt» helt och hållet kommit bort i reservanternas. Jag säger med flit »kommit bort», emedan jag tror, att det aldrig varit meningen, att den skulle vara med. Den

har emellertid kommit bort i debatten också, och det finner jag ännu mer anmärkningsvärt. Vid statsutskottets plenum underströks just detta: »Utskottet ifrågasätter därför, om icke nämndens verksamhet i fortsättningen bör väsentligen inriktas på utredningar rörande det svenska samhället och dess produktionsförhållanden.» Om kammarens ledamöter observera innehållet i dessa rader och sammanställa det därmed, att om den saken har man inte velat tala något alls i dag från reservanternas sida, så torde herrarna medgiva, att man kan ha rättighet att draga en del slutsatser av det sakförhållandet.

Jag får sedan säga, att då man här går in för att klandra, att det har blivit en alltför vid ram för socialiseringsnämndens utredningar, så torde det framgå av utskottsmajoritetens motivering, att man nu tycker, att den kan inskränkas en smula. Vi ha, som jag nyss påpekade, emellertid velat ge vissa direktiv rörande vad vi ville ha upp i främsta rummet, medan däremot reservanterna, som sagt, helt och hållet gått förbi det och väsentligen inriktat sig på att åstadkomma en besparing på 20,000 kronor, en besparing, som, om man vill vara rättvis och vill rättvist bedöma de siffror hans excellens herr statsministern lade fram, svårligen kan göra anspråk på epitetet berättigad.

Emellertid ber jag, då nu förekommit resonemang, tack vare herr Järte om F-båtar och tack vare herr Lindman om Stockholms svingård, att få anse det tillåtet för mig att säga ett par ord åtminstone om svinggården. Jag skall emellertid tala ett par ord även om statens järnvägar, eftersom de varit på tal också. Först vill jag då göra den lilla anmärkningen, att jag i utskottet tillät mig säga, att de som stodo på reservanternas sida hade målat upp en viss potentat på väggen för nöjet att få piska honom. Så har man gjort här också. Jag ber att i det sammanhanget få erinra herr Lindman och hans kamrater i kammaren om en sak, som jag tror mig känna, den nämligen, att socialiseringen av driften av svinggården icke verkställdes av några socialister. Den hade beslutats, innan socialisterna fingo till övervägande del säte och stämma i Stockholms stadsfullmäktige och kunde bestämma, när det gällde att avgöra hur den ifrågavarande saken skulle ordnas. Så är det också med organisationen av statens järnvägar. Därvidlag har man av allt att döma från början inte haft någon annan utväg än att taga en rent militär organisation som mönster. Som gammal järnvägsman nödgas jag säga, att till en början hade man gått så långt, att det tycktes vara huvudsaken att få fram allting efter en så militär form som möjligt. När man efteråt finner, att detta är ett stelt och omöjligt system, kommer man och säger i den allmänna agitationen: Ja, beträffande socialisternas krav på socialisering se vi hur det går; titta bara på statens järnvägar!

När man kan vara till hands någon gång och bemöta sådant, då tages det fram ett annat argument. Då heter det: vi ha haft gudi nog av socialisering under kristiden; vi vill inte ha mer kommissionsväsende. Ja, herrarna och damerna få ursäktas, att jag här från andra kammarens talarstol tar upp en del av dessa saker, men det är så, att det har spritts så ofantligt mycket lögn i detta land om sådana ting, så att det är hög tid, att man reagerar en liten smula mot alla de vansinnigheter, som på detta område spridas med anspråk på att vara tillförlitliga.

Beträffande statens järnvägar skulle jag vilja säga, att jag för min del inte kan anse detta vårt största affärsdrivande verks organisationsformer vara tillfredsställande. Ty hur är det? Ett affärsverk bör ju, skulle jag tro, ha största möjliga rörelsefrihet. Det bör ha möjlighet att på ett affärsmässigt sätt driva sin rörelse. Men nu är det i stället så ordnat beträffande statens järnvägar, att lönerna för den övervägande delen av personalen bestämmas av riksdagen, under det att taxorna bestämmas av Kungl. Maj:t. Resultatet får järnvägsstyrelsen bestämma, i den mån någon möjlighet till rörelsefrihet finnes mellan dessa båda poler. Kan detta kallas en tillfredsställande organi-

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

sation? Jag bara frågar. Kan det vara rättvist att klandra statens järnvägar för bristande affärsmässighet, då man själv medverkar till att göra organisationsformerna så snäva och hårt åtdragna, att det helt enkelt inte går att åstadkomma en affärsmässig skötsel. Det är, som jag förut sade, att måla en viss potentat på väggen för nöjet att piska honom.

För övrigt är det på det sättet, att vi för vår del, åtminstone en ringa man i ledet som jag, inte ha något övermått av teoretisk belastning. Vi se sakerna praktiskt. Jag vågar säga, att jag tror, att man måste söka anpassa organisationsformerna för olika företag efter vad som kräves för den generation, som lever vid tillfället i fråga. Jag stödes i denna min uppfattning av det förhållandet, att det i detta land liksom i alla andra länder har varit en ständig utveckling undan för undan, en anpassning efter nya tiders sätt att se på tingen. Och den anpassningen, mina damer och herrar, komma vi inte ifrån i framtiden heller. Vi måste försöka få tidsenliga och moderna organisationsformer för våra affärsverk och de företag i övrigt, som eventuellt kunna komma att tagas om hand av staten. Redan nu ha vi ju för det första de rent statliga verken. Vidare ha vi en annan typ, monopoltypen. Och för det tredje ha vi bolagstypen, där staten i företagen satt in större eller mindre kapital. I fråga om alla dessa olika företag finns det enligt mitt sätt att se ingen som helst möjlighet att säga, att de skulle varit bättre skötta eller affärsintressena bättre tillvaratagna av det enskilda initiativet, i fall de inte som nu vore i statens hand. Ty, mina damer och herrar, vad är det för skillnad mellan å ena sidan chefen i ett stort enskilt bolag och å andra sidan en verkchef i ett företag, där staten äger antingen hela eller det väsentliga av den egendom, som det gäller att förvalta och utveckla? Är inte kapitalet, som ligger bakom, precis detsamma, vare sig det är trusten A eller trusten B eller bolaget A eller bolaget B eller staten, som står bakom såsom ägare och som har att tillsätta arbetsledare, tekniska ledare, affärschef och slutligen högste chefen för företaget i fråga? Kan någon säga mig, vad det skall ligga för skillnad i intresset hos den ena chefen eller den andra, så skulle jag vara mycket tacksam. Jag kan för min del inte finna någon sådan skillnad, ty vederbörande äro i båda fallen löntagare och ha, skulle jag tro, samma lätthet att utnyttja de initiativ, som de eller deras medhjälpare kunna komma med, och även samma möjlighet att försitta ett gynnsamt tillfälle.

Det är en sak som jag skulle vilja tillägga, då man ju har en viss frihet att tala om litet av varje i denna debatt — jag är inte den förste därvidlag i dag. Jag skulle då vilja be herrarna och damerna att skaffa sig en utgångspunkt, belägen exempelvis 30 år tillbaka i tiden, och se efter vilken omvandling samhället sedan dess undergått på, låt oss säga, det sociala området, på sjukvårdsområdet, för att taga ett nära till hands liggande exempel. Se efter sedan, om inte samhället rent ekonomiskt förändrats ofantligt under dessa 30 år. Men fråga er själva på samma gång: skulle det vara möjligt att den dag som i dag är tillämplig de mera patriarkaliska förhållanden, som rådde för 30 år sedan, på olika områden inom affärslivet, inom samhällets ekonomiska liv? Jag tror att ni alla äro överens med mig om att det ginge inte. Vi ha genomgått en utveckling, och vi gå mot ytterligare utveckling. Vi få nog också taga socialiseringsproblemet i övervägande den dag, då betingelserna därför äro givna. Det har sagts i dag förut, att det just ur den synpunkten är nödvändigt att utreda detta spörsmål, och det tror jag, att vi inte kunna komma ifrån. Vi måste se till att vi göra någorlunda klart för oss, vilka företag som i så fall först kunde komma i fråga och på vilket sätt det skulle ordnas. Men vi äro därvidlag absolut icke bundna att taga den gamla patenterade, enbart byråkratiska organisationen för affärsdriften, det vill jag för min ringa del hava sagt ifrån.

Det har framhållits, först i motionen och sedan i åtskilliga av huvudstadstidningarna, senast i Svenska Dagbladet i dag, att socialdemokraterna icke haft socialiseringstanken uppe på sina program. Ja är det så förskräckligt märkvärdigt? Lever inte den tanken i alla fall? Inte har exempelvis herr Lindman ansett nödvändigt att i alla valprogram av olika slag gå ut och säga till valmännen: vi vilja ha så stora och höga tullar som möjligt. Nej visst inte, det har han visligen aktat sig för, utan det har varit omskrivningar, som man skulle kunna beteckna därmed att »i många former trivs det sköna».

Herr Lindman framhöll särskilt, att socialiseringsnämnden hållit på i 7 år, och han sade, att om utskottsmajoriteten åtminstone föreslagit någon tidsbegränsning, även om fristen satts litet längre än i reservationen, så skulle man kunnat resonera med utskottsmajoriteten. Ja, är inte detta i alla fall ett litet för lättfunnet skäl, herr Lindman? Beträffande en enda liten gren av statsförvaltningen, nämligen löneregleringen för statens verk, tillsattes 1902 en kommitté, vilken slutade sitt arbete någon gång 1925, om jag inte minns galet. Och då sysslade den kommittén under alla dessa år med bara en enda sida av förhållandena vid statens verk. Och dessutom var det på det sättet, att alldeles oavsett kommitténs fortvaro tillsattes särskilda specialutredningar på området. När denna kommitté hade att göra från 1902 till 1925 med att utreda frågan om lönereglering för statens verk, så tycker jag sannnerligen, att det är väl snävt tillmätt, när man kommer och yrkar att socialiseringsproblemet skall vara klart på 7 år plus 2 år enligt herr Järtes m. fl. reservation. Jag tror, att denna jämförelse icke utfaller alltför gynnsamt till deras förmån, som vilja begränsa socialiseringsnämndens livslängd.

Herr Lindman passade på att ge herr Jansson i Falun och mig betyget rättrogna socialdemokrater, och i det sammanhanget gav han herr Jansson i Falun en vink om att det inte skulle gå att komma till rätta med arbetslösheten genom socialisering. Ja, herr Lindman, herr Jansson har, med åberopande för övrigt av motionärens egna ord, framhållit, att det finns stora missförhållanden i samhället. Herr Jansson i Falun och jag vilja vara med om att försöka åvägabringa en förnuftigare produktionsordning. Vi ha emellertid inte väntat att finna herr Lindman och hans parti på deras sida, som vilja verksamt medverka till att avskaffa arbetslösheten. Ty därtill spelar nog den stora armén av arbetslösa en allt för stor roll i våra dagars lönesättning. Jag tar mig friheten att säga detta, ty det ter sig på det sättet för en, som fått vara med åtskilliga år och vid varje tillfälle från det hållet mött ett hårdnackat motstånd, då det gällt att föra fram arbetareklassens positioner en liten smula. Om man i stället kunde få uppleva den dagen, då herr Lindman et consorters ville vara med om att samla ihop allt av intresse, som finns i vårt land, för att främja och utveckla vår produktion och inte bara skjuta undan det undre skiktet, inte bara säga direkt eller indirekt, att detta begriper ni inte, ni måste hålla er på sidan, det är vi som skola bestämma var skåpet skall stå, om vi, säger jag, kunde få uppleva, att herr Lindman och hans parti ville vara med om att knyta till allt det intresse, som finns för att nå en förbättrad produktion, ökad lycka för alla i vårt land, då tror jag, att den svenska nationen skulle vara att gratulera. Då behövde vi inte stå och käbbla om 20,000 kronor mer eller mindre skola utgå till en utredning, om vilken vi alla innerst inne äro övertygade, att den en dag måste komma på bordet.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen **Hamilton**: Herr talman! Efter det anförande, som nyss hölls från statsrådsbänken, behöver jag icke säga många ord, ty jag kan i huvudsak ansluta mig till vad hans excellens statsministern yttrade.

Även om man beklagar, att socialiseringsnämndens arbete hittills krävt 7

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

är utan något vidare resultat samt kostat staten rätt stora belopp, så synes det mig likväl, att det vore synnerligen oklokt att nu stoppa dess verksamhet eller begränsa tiden för densamma. Vi ha under de senare åren lyckligt och i rätt tid löst stora sociala frågor. Men ännu vänta många sådana på sin lösning och ej minst dem, som handläggas av socialiseringsnämnden. Jag tror, att det skulle vara av synnerligen stor vikt att få dessa frågor utredda, innan vi möjligtvis stå inför tvånget att lösa dem. Det är mycket möjligt, att socialiseringstanken inte kan leda till några praktiska resultat, men även om arbetet i nämnden bleve negativt, kan det vara av vikt för oss att få veta till vilka resultat den kommit. Kan socialiseringsnämnden framkomma med förslag, som kunna bli föremål för vår prövning i riksdagen och lända till resultat, som bli gagneliga för vårt folk, då må vi väl hälsa ett sådant arbete med tillfredsställelse, vilket parti vi än tillhöra.

Det är av dessa skäl, herr talman, som jag ber att för min del få ansluta mig till utskottets förslag, vilket är liktydligt med regeringens.

Herr Herou: Man kan inför vad som nu sker, inför denna debatt fråga sig, vad som inträffat sedan 1920. Vad är det då för förändrade förhållanden som råda nu i jämförelse med då. Ty ingen skall inbilla mig, att det är enbart av det skälet, att socialiseringsnämnden arbetat i 7 år, som högern i dag går till attack. Förhållandet är, att åren 1919—1920 hade vi en revolutionär vågrörelse på toppunkten i världen. Då förstod högern, då förstodo de reaktionära, att de måste göra vissa eftergifter. De gingo med på en rösträttsreform, och när massorna i vårt land ändå inte lugnade sig, trots vidgad rätt att välja riksdagsmän, utan begärde socialisering, då framkom den dåvarande socialdemokratiska statsministern med förslag om att tillsätta en socialiseringsnämnd. Högern har hållit sig rätt avvaktande under dessa år. Man kan säga, att den rent av varit en smula välvillig. Nu går den emellertid till attack, och, som sagt, ingen skall inbilla mig, att det beror endast därpå, att hela 7 år har förflutit. Det beror inte på årens antal. Men det beror därpå, att vi nu befinna oss i en annan situation. *Högern är nämligen nu på det klara med att den efter de arbeten, som bedrivits, efter den avvikelse från klasskampens väg, som skett under dessa år från socialdemokratiskt håll, inte längre behöver frukta för socialdemokratiens socialiseringstendenser och inte heller för farten i dess socialiseringsarbete.* Men det är inte bara detta, som blivit klart. Det börjar bli klart för folket ute i landet, att även om det är sant, vad som sagts, att det går rätt bra för herrar med olika uppfattningar i socialiseringsnämnden att resonera förnuftigt om ekonomiska ting och komma till samma slutsatser, så upphäver det inte alls, inte på minsta vis den intressekamp, den klasskamp, som rasat i samhället, så länge klasser existerat. Därför kunna vi också säga i dag, att vilket resultat socialiseringsnämnden än kommer till, så kommer det inte att ha något som helst nämnvärt inflytande på svensk praktisk politik. Jag erinrar i det fallet om en annan stor och viktig utredning, vilken igångsattes såsom en följd av den socialdemokratiska oppositionsrörelsen 1910, 1911, 1912 o. s. v. Det tillsattes för att möta den oppositionen en tull- och traktatkommitté, vilken också efter åtskilliga år avgav sitt betänkande. Det är inte utan, att i det betänkandet finnas mycket värdefulla fakta för bedömande av tullfrågan och tullpolitiken i vårt land. Men det har det oaktat till dags dato inte på minsta vis färgat svensk praktisk politik. Varför? Därför att man inte bedriver objektiv politik ovanför partierna, även om man talar därom vid högtidliga tillfällen. *Nej, partierna bedriva intresspolitik, klasskampen rasar, och därför få dessa utredningsluntor ligga och mögla i arkiven utan att man tar någon hänsyn till dem.* Så kommer det också att gå med socialiseringsnämndens utredningar. Man väntar

sig icke heller längre bland det svenska folket, att socialiseringen skall genomföras på det sättet, att vi skola få se socialiseringen såsom en mogen frukt av socialiseringsnämndens utredningsarbete, av en nämnd där också socialiseringens motståndare tagit säte och stämma.

Det sades av herr Järte och bekräftades av herr Leo, att man borde med stort intresse motse den del av socialiseringsnämndens arbete, som skulle komma att röra experimentet i Ryssland. Om jag rätt uppfattade herr Leo, socialiseringsnämndens sekreterare, så gav han i dag i sin replik till herr Järte till känna en sorts förhandsuppfattning om socialiseringsexperimentet i Ryssland. Jag hemställer huruvida det icke för socialiseringsnämndens sekreterare, därest det förebådas en sådan där »objektiv utredning» om Ryssland, vore lämpligt att avvakta denna utrednings resultat i stället för att såsom sekreterare i en sådan opartisk nämnd komma med förhandsuttalanden.

Jag är övertygad, att herr Järte och hans meningsfränder med stort intresse emotse en undersökning av socialiseringsexperimentet i Ryssland. Jag tror mig hava rätt att göra det förhandsomdömet, att ett sådant arbete, en sådan utredning, bedriven av en oförstående nämnd eller person, icke har något som helst värde. Vad värde kan nämligen ett studium av en person, som icke förstår »vad som sker i det som sker» där ute, vad värde kan det hava? Vad värde kan det hava, om man skickar en person med borgerlig uppfattning till Ryssland och denne sedan skriver en bok om vad där sker? Men oberoende av hurudan den svenska socialiseringsnämndens utredning om socialiseringsexperimentet i Ryssland kan komma att bliva, så kunna vi säga, att vad där sker nu, det experimentet — vi kommunister kunna vara så blygsamma, att vi kalla det experiment — det experimentet har sitt utomordentliga värde, och det bör hava det även för den, som ännu icke tror, att experimentet skall lyckas. Vårt folk bryr sig i dag synnerligen litet om vad den svenska socialiseringsnämnden har utrett i sina digra luntor. Det frågar icke ett dugg efter den eller den personens utredningsarbete om det eller det förmålet här i Sverige, som har undersökts. De fråga sig mera ivrigt runt om i världen, de förtryckta proletärererna och de utsugna bondemassorna, vad det är, som sker i Ryssland. Kommer det att lyckas? Det fråga de mer efter än alla dylika tjocka utredningsluntor. Där hava vi då förklaringen till varför de socialismens motståndare, som hava förstått betydelsen för socialiseringstanken av experimenten där borta, varför de varit så angelägna om att misstänkliggöra, att beljuga vad där sker. Då förstå vi också, varför en borgarklass har all anledning att med största oro motse, att det experimentet skulle lyckas där borta. Ty lyckas detta där, kommer det att revolutionera massorna hastigare än alla propaganda kan göra det i de andra länderna. Då förstå vi, säger jag, att burgeoasien runt om i världen börjar bli medveten om att det ändå går framåt i Ryssland, att denna burgeoasi därför vill slå ned sovjet-unionen, vill förgöra dem, som fullfölja experimentet där ute.

Som sagt, det har skett mycket sedan 1920 den socialdemokratiska statsministern tillsatte socialiseringsnämnden. Det har åtminstone skett, att socialdemokratien har förlorat mycket av sin gamla revolutionsromantik, sin röda romantik från åren 1918 och 1919. I statsministerns motivering för tillsättande av en socialiseringsnämnd säges det och det kan vara belysande för vad man drömde om den tiden från det hållet — bland annat följande: »Från ett annat område må här slutligen nämnas, att den senaste bankkommittén övervägde ett förslag om inrättandet av en statens affärsbank, ett förslag, som visserligen av kommitténs majoritet avstyrktes men uppenbarligen torde i en eller annan form återkomma.» En statens affärsbank kunde man tala om 1920. Den har varit mera aktuell senare, men om det var detta som förebådades från socialdemokratiskt håll 1920 så hava vi något år senare endast

Ang.
socialiserings-
nämnden.

(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

fått bevittna, att det i praktisk svensk politik icke tagit sig annat uttryck än att man under socialdemokratisk påverkan givit etthundra miljoners kredit till *jobbände enskilda banker*.

Vi kommunister kunna från våra utgångspunkter med största lugn emotse den attack, som högern i dag gör mot socialiseringsnämnden. Vi hava ingen anledning att hjälpa dem i deras arbete. Vi hava ingen anledning att vältra stenar i vägen för socialdemokraternas utredning om socialismen. Den må gärna fortsätta ur flera synpunkter. Vi skola ju bara hoppas, att icke kommittéledamöterna skola utreda frågan så länge — man må hoppas det för ledamöternas egen skull — att de överraskas av en ny revolutionsvåg, som kommer att draga ett brett streck över vad de skrivit i sina betänkanden.

Då jag alltså, herr talman, anser det vara av ett visst värde att denna kommitté får fortsätta ännu en tid och skingra vissa illusioner, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Olofsson i Digernäs: Herr talman! Jag har ju lyckligtvis eller olyckligtvis kommit med som reservant vid denna punkt, i lag med endast högermän. Det kunde ju se ut, som om jag kommit på galen väg, när jag går fram i bredd med sådana ultrahögermän som herr Järte med flera. Jag vill bara kort och gott säga, att jag från början, när den s. k. socialiseringstanken kom upp, var av den bestämda meningen, att detta vore ett foster, som vore dödfött. Nu har man haft en dyrbar nämnd, som i sju år försökt att få liv i detta foster, men efter min mening har detta misslyckats, och jag misstänker att det i fortsättningen också kommer att misslyckas. Det är min enkla ståndpunkt. Jag anser, att det är ett kapitel av denna utredning, som sannerligen aldrig kommer till slut utan i fortsättningen bara kommer att kosta pengar. Jag är viss om att de borgerliga ute i landet äro av ungefär samma uppfattning som jag i denna punkt. Här i riksdagen söker man emellertid driva fram socialiseringstanken med all iver, herr Anderson i Råstock stod ju nyss i talarstolen och pläderade för den och drog fram alla möjliga skäl. Jag har också förvånat mig över herr Olsson i Kullenbergstorp, som tillhör de borgerliga, men som ändå kan stå på socialdemokraternas sida i denna fråga. Han brukar ju visa ganska sunt omdöme i åtskilliga frågor; men här tycker jag, att hans sunda förstånd har kommit på galen väg. Jag vill icke säga, att han begagnat sitt goda förstånd i denna fråga utan i stället skulle jag vilja säga, att han i denna fråga liknar en fågel, som vi brukar kalla för spefågel. Det framgick av hela hans yttrande, när han bestämt sade ifrån, att han icke trodde på socialiseringsnämndens utredning; han trodde icke, att den skulle lända till något verkligt gagn för landet men i alla fall är han med på, att den skall fortsätta. Man vet sannerligen icke när det skall sluta; men jag tror, att reservanternas mening är riktig, som förutsätter, att det skall bliva slut en gång på denna utredning och detta inom två års tid.

Jag skall icke upptaga tiden längre. Det är många talare kvar. Jag vill bara kort och gott säga min mening. Jag står fortfarande kvar vid den uppfattningen, att ett fortsättande på denna punkt är bara att kasta bort pengar.

Herr Strindlund: Herr talman! Av detta utskottsutlåtande och den debatt, som i denna fråga förts i kammaren, framgår, att så olika uppfattningar samlats kring utskottsutlåtandet och dess motivering, att det kan vara skäl att stanna vid densamma några ögonblick.

Jag vill då först och främst understryka en sak, som av en annan talare i dag påpekats, nämligen den ändring, som i statsutskottet vidtogs med det ursprungliga förslag till utskottets motivering, vilket kom från avdelningen.

Enligt det ursprungliga förslaget kunde utskottet icke förorda, »att socialiseringsnämndens verksamhet såsom motionären yrkat, omedelbart avbrytes», men detta ändrades, så att ordet »omedelbart» utgick. Det ströks. Klart är, att denna justering av förslaget till utskottets motivering icke skett utan att det varit någon avsikt därmed; och så vitt jag kan förstå saken rätt, har i och med denna strykning utskottets motivering fått en sådan innebörd, att man ingalunda kan ifrågasätta, att denna nämnds arbete skall avbrytas, åtminstone icke inom rimlig tid. Detta ger mig anledning påpeka, att man vid detta tillfälle icke alls vill, såsom vanligen brukar ske, lägga några som helst sparsamhetssynpunkter på denna fråga.

Då efter denna justering i allt fall denna motivering kunde samla så pass många namn, som den gjort, kan jag icke undgå att erinra mig ordspråket, som börjar »ju flere kockar», etc. Jag är av den uppfattningen, att även då det gäller en debatt om denna nämnd, böra vi anlägga sparsamhetssynpunkter. Det har sagts från flera håll, att detta icke går. Jag vill, för att kunna motivera min ståndpunkt, först erinra om att i berättelsen över vad i riket sig tillragit, å sidan 60 står det bl. a.: »Nämnden hoppas, att den även skall lyckas åstadkomma en redogörelse för socialiseringsproblemet i Ryssland.» Jag kan icke läsa utskottets motivering annat än såsom ett direkt svar på detta uttalande, då utskottet ifrågasätter, om icke nämndens verksamhet i fortsättningen bör väsentligen inriktas på utredning rörande det svenska samhället och dess produktionsförhållanden. Härmed anser jag det vara fastslaget, att Ryssland och dess förhållanden äro undantagna från närmare studium av denna nämnd och att nämndens verksamhetsområde begränsats och inskränkts. Därav borde väl även logiskt följa, att omkostnaderna för nämnden skulle nedsättas. Jag vill vidare i detta sammanhang påpeka en annan sak, som jag anser även kunna åberopas såsom ett skäl av dem, som gå på en nedsättning av omkostnaderna för socialiseringsnämnden. Det står nämligen på sidan 58 i samma berättelse, som jag förut åberopat, att antalet plenisammanträden under år 1926 utgjort — märk väl — *omkring* 28. Jag anser, att man verkligen kan ifrågasätta, om icke det antalet — ehuru man icke vet bestämt, huru många det varit — kan giva skäl för någon nedprutning även av arvodena. Nu kan det mycket väl göras den invändningen, att riksdagen ingalunda har något att säga till om vid bestämmandet av dessa arvoden. Detta kan jag medgiva vara riktigt. Men samtidigt som man ger detta erkännande, måste man hava klart för sig, att den enda väg, vi hava att gå, om vi vilja komma till något resultat, är att icke bara giva uttryck för en uppfattning, såsom utskottets majoritet gjort, utan för att nå det resultatet måste vi i utskottets kläm yrka på direkt nedsättning av anslaget till kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Jag anser, att frågan på sätt och vis drivits upp till att bli något större än den rätteligen bort vara. I synnerhet fäste jag mig vid vad herr Hansson på stockholmsbänken sade. Han förde in debatten på frågan: Socialisering eller icke? Han androg skäl för och emot; och dylika hava framförts även från andra håll. Jag kan emellertid icke finna, att den fråga, som vi nu behandla, rör sig om socialiseringen; utan den fråga, vi diskutera, rör sig om tiden för och arvodena till den kommitté, som skall utreda densamma. Jag fäste mig vid den motivering, herr Hansson hade, att socialdemokraterna såsom det härskande partiet i riksdagen och såsom det med det största antalet röstande hade rätt att kräva en sådan sak. Jag kan icke förstå annat än att med en sådan motivering bör vilket parti som helst hava rätt att begära nya utredningar, verkställda såsom partiet skulle önska. Jag har aldrig förrän nu hört från socialdemokratiskt håll, att socialdemokraterna framför allt skulle vilja stödja sig på den starkares rätt.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Jag anser följaktligen, att det går att sakligt försvara reservationen och jag yrkar därför bifall till densamma.

Men även om man söker motivera en motsatt ståndpunkt med att man genom denna utredning vill slå sönder den bland folket spridda tron på att socialiseringen skulle vara ett: »Sesam, öppna dig», beredande tillträde till något drömt lyckorike, vars port fortfarande vaktades av någon borgerlig och kapitalistisk drake, då måste jag för min del säga, att denna uppfattning nog torde hava blivit litet för gammal. Jag tror, att den passar bättre för det socialdemokratiska partiets barndomstid med dess svulstiga agitation, ty man måste medgiva, att under senare år har den socialdemokratiska agitationen ute i bygderna förts upp på ett något högre plan. Den är numera icke fullt så ovederhäftig som den varit förut. Man måste medgiva, att under det tiden gått hava kantigheterna i viss mån avtrubbats och avnötts. Jag skulle vilja tillägga, att jag tror icke, att agitationen tar sig skarpare uttryck numera mellan industriarbetare och andra näringars män än vad den stundom kan göra mellan skilda partigrupperingar av olika borgerlig uppfattning.

Jag anser mig kunna säga detta desto hellre som herrarna, som stå för utskottets utlåtande, icke tyckas räkna med den uppfattning, som finnes allra längst ute på vänstra flygeln, ty hade de det gjort, borde det hava varit av intresse att närmare belysa förhållandena i Ryssland, där man försökt att praktiskt lösa socialiseringsproblemet.

Kort och gott, om jag sålunda sammanfattar vad jag ville säga, så är min uppfattning den, att de övervägande sakliga skälen ligga för reservationen, och jag ber, herr talman, alltså att få yrka bifall till densamma.

Herr **Månsson** i Furuvik: Herr talman! Om herr Strindlund väcker en motion om en speciell utredning för sitt parti om kapitalismens verkningar, skall i varje fall icke min röst saknas, om det gäller att bidra till och anslå medel för en sådan utredning. Herr Strindlund kan vara alldeles säker på sin speciella utredning rörande kapitalismen och dess verkningar.

Jag antar emellertid, att trots de höga toner, som anslagits här från flera håll mot socialiseringen och socialiseringskommittén, så är man icke fullt så säker på verkningarna av kapitalismen, de goda verkningarna av den för samhället och för individen, att man ens vill begära anslag av riksdagen till en utredning för att visa verkningarna.

Jag skall nämligen påminna herrar Lindman och Järte med flera — ja, även hos hans excellens herr statsministern märkte man en viss liten krökning på läppen, när han berörde det där socialiseringsprogrammet och socialiserings-tanken — jag skall erinra dem om, att det är ingen fjärran liggande tanke. Det är en fjärran liggande tanke tills vidare för arbetarklassen och de för samhället mest främmande bland bondeklassen; men det är ingalunda någon främmande tanke för överklassen, ty överklassen har redan socialiserat, som ni vet. Vad är järnkartellen, vad är cementkartellen, vad är nickelkartellen, vad är aluminiumkartellen? Herr Järte kan icke beskyllas för okunnighet, men nog skulle han, om han toge den där tidskriften om kartellväsendet, som ligger där ute i biblioteket, och studerade den, kunna ha åtskilligt att inhämta där om den pågående socialiseringen. Det är icke fråga om annat. Det ligger till så med detta som det låg till en gång förr i världen, att det är en viss liten klick, som vill socialisera bara för sin egen räkning, med uteslutande av alla de andra. Det är på den punkten, som striden står. Vi hade en gång ett utomordentligt rikt bondesamhälle. Fråga är, om det icke gick under på grund av en rikedom, som lurade folket in på en fruktansvärd konsumtionsperiod på 1200-talet. Under den tiden blev bondeklassen besegrad av det uppväxande frälset. Detta hade ingenting emot kom-

munismen, det plockade av den kommunistiske bonden både kavaj och skjorta och alltsammans, och det sydde sig av trasorna en kappa själv.

Om herr Järte, som icke är främmande för dessa saker, ville läsa Lamprecht: Deutsches Wirtschaftsleben im Mittelalter och dylika saker, skulle herr Järte och för övrigt även herr Lindman nog finna, att allt vad ridderskapet under medeltiden hade var stulet. Deras bästa saker voro icke deras egna. Dem hade de plockat av det gamla kommunistisamhället. Och på samma sätt ligger det nu till. Liksom den gamle frälsemannen ingalunda var rädd för kommunismen — han ville bara ha den för sig själv, och bönderna skulle icke få vara med om härligheten — på samma sätt äro nu ingalunda herrar Lindman och Järte rädda för socialismen. Den ha de nog prövat i sina färg-handlareföreningar och cementkarteller och apotekareföreningar, men de vilja bara ha den ensamma, förstås. Det är där det sitter. Bönderna och arbetarna skola icke få vara med, utan de skola ha den för sig privat. Det är på den linjen den här striden och alla de sociala striderna nu står, icke för eller emot socialismen, för den godtaga kapitalisterna nog, utan för eller emot frågan, om de skola få vara socialister ensamma, eller vi skola få vara med också.

För övrigt vill jag bara i förbigående säga såväl till hans excellens herr statsministern som till de andra, att de visserligen icke så förfärligt positivt våga uppträda till förmån för det kapitalistiska samhället, men i alla fall på omvägar låta påskina, att de ha något till övers för tro på detsamma. Ty så dumma äro de ju icke, att de icke förstå, att man bör tala mycket tyst om misslyckanden; om någonting i denna värld har misslyckats, så är det väl fåtalets ekonomiska samhälle och sammanslutning. Feodalsamhället kunde på 300 år äta upp, vad det kommunistiska bondesamhället samlat ihop under 1,000 år, och det gjorde de sannerligen samvetsgrant. Kapitalismen har sedermera på en 70—80 år kunnat äta upp allt, som samlats upp i skogarna och allt, som var kvar i bergen. Bergen äta de upp, skogarna äta de upp, och plantera icke igen dem, och ber man dem plantera igen dem, är det ett djävulens påhitt med socialism. Vi skola nu icke ens gå in på affärerna under världskriget. Om någonting är misslyckat, är det väl kapitalismens och feodaladelns samhälle. Det kan jag bara säga.

Herr Järte: Herr talman! Jag skall icke dröja vid den föregående ärade talarens bengaliska belysning av den ekonomiska historien. Jag skulle bara önska, att socialiseringsnämnden måtte förläna sina skrifter litet mera fantasi och flykt genom att till en av sina talrika medarbetare förvärva herr Fabian Månsson, som representerar den röda och romantiska delen av det socialistiska spektrum, varav vi i dag sett åtskilliga färgprov här i kammaren.

Socialiseringsnämnden kunde ha fog för sig, om den vore en partisak. Det finns ju i England en sammanslutning, som för c:a 40 år sedan kom till stånd med liknande syfte. Den heter Fabian Society, men är icke uppkallad efter herr Fabian Månsson, utan efter Fabius Cunctator, den romerske diktator, som med en dilatorisk taktik — liknande de svenska kommittéernas i allmänhet och socialiseringsnämndens i synnerhet — sökte smånigom vinna sitt mål gentemot Hannibal. En sådan socialistisk akademi som fortsättning av Brunnsviks folkhögskola, vore kanske att rekommendera för arbetarrörelsen, — men på bekostnad av de mäktiga, kapitalkraftiga institutioner, som finnas på detta fält, nämligen det socialdemokratiska partiet, fackföreningsrörelsen och kooperativen. Det vore i sin ordning. Men, jag upprepar det, det är principiellt förkastligt, att det nu skall ske på de svenska skattedragarnas bekostnad.

Herr Hansson motiverade detta med att socialdemokratien utgjorde det *största* partiet. Ja, men är det en hållbar motivering? Det är väl icke numerären, som

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

skall avgöra, vad som härvidlag kan vara riktigt eller icke? I likhet med herr Strindlund föreställer jag mig t. ex., att det kommer en ny socialdemokratisk regering och att kommunisterna då säga till denna: vi vilja ha en bolscheviseringsnämnd; det fingo ni för ert partis räkning! Vad skola herrarna då säga? Eller om syndikalisterna här i landet, som för närvarande äro en rent facklig företeelse, slå sig på politik och bilda parti, komma och begära en syndikaliseringsnämnd, och det med fullt samma fog, såvitt jag kan förstå. Det är den svaga punkten i det resonemang, som föres från andra sidan.

Gentemot hans excellens herr statsministern vill jag vördsamt genmäla, att han missuppfattade mig i mitt första anförande, då jag förmenade, att Kungl. Maj:ts nuvarande regering borde begagnat tillfället i somras att en liten smula städa om i socialiseringsnämnden. Jag åsyftade därvid icke nämndens upplösning, utan menade, att tillfället då var inne att äntligen beakta, vad andra kammaren velat genom sitt gillande av dechargeanmärkningen 1921, nämligen att arvodena borde bringas i bättre överensstämmelse med gängse normer, och vidare att man, med hänsyn till de sju feta arvodesärens magra arbetsresultat, en liten smula bort strama åt tyglarna för nämnden och icke låta sig imponeras av det vittsvävande arbetsprogram, som nämnden framlade i somras. Jag var erkännsam för statsministerns påstötning, såsom första varningen, och jag instämmer med herr Olsson i Kullenbergstorp, att den debatt, som i dag ägt rum, är den andra varningen. Det faktum, som jag i mitt första anförande framhöll, nämligen att i fråga om klandret emot nämndens alltför vidlyftiga utredningar stå såväl majoriteten som reservanterna inom statsutskottet *eniga*, detta faktum kan icke anfäktas, och om nämnden icke tager denna anmaning ad notam, bör det åtminstone vara regeringens omsorg att beakta den i fortsättningen.

Vad den nye sekreteraren i socialiseringsnämnden, vår ärade kamrat här i kammaren, herr Leo, beträffar, så kan jag försäkra både honom och herr statsministern, som uttalat sig om sekreterarevalet, att jag för min del hälsat hans val med odelad tillfredsställelse. Mätte han efter gamla Karleby bliva nya Karleby! Då han tillkallades trodde jag dock, att nu voro nämndens socialiseringsplaner så långt komna, att det skulle göras lagtext och skrivas paragrafer, ty det vore väl för den uppgiften, som herr Leos juridiska naturbegåvning bäst lämpade sig. Men det visade sig vara en illusion. Nämnden var ingalunda färdig; det skulle alltjämt utredas i den gamla takten.

På tal om den nye sekreterarens tillsättning i somras framhöll vidare hans excellens, att nämnden just utpekade herr Leo. Men ett sådant val får väl dock icke ur principiell synpunkt betraktas som vederbörandes ensak. Det är dock icke nämnden och dess majoritet, som skall komplettera sig själv. Någon mätta får det dock vara med de privilegier, som beviljas denna undantagskommitté, och som därigenom också komma ett enstaka politiskt parti till godo.

Som jag förmodade i mitt första anförande, har herr Olsson i Kullenbergstorp argumenterat, att det är bäst att låta nämndens utredning pågå. Därav lär man hämta den större vinningen, när det gäller socialismens upplösning och bekämpande. Jag kan icke hjälpa, att jag tycker, att herr Olsson i Kullenbergstorp härvidlag påminner om apotekare Riis, som levde och verkade här i landet för hundra år sedan, och som enligt egen utsago besegrade Napoleon — genom att låta honom hållas! Det är samma metod, som här förordas gentemot socialiseringsnämnden.

Herr Hansson i Stockholm förvånade mig verkligen i sitt långa anförande. Det finns sålunda ännu en så stark tro i Israel! Man hade eljest fått för sig, att de sista årens erfarenheter världen runt borde ha kommit en så framstående representant för socialdemokratien som herr Hansson att i likhet med socialiseringsnämnden stå en smula tveksam inför problemen. Men här mötte vi en

sådan massiv övertygelse, att jag skulle önska, att herr Hanssons anförande måtte införlivas med Arbetarrörelsens Arkiv som bevis för huru man — kanske mindre tänkte — men dock talade i andra kammaren i februari månad under nådens år 1927.

Men det slår mig, att då det finnes en sådan stark tro likväl *gärningarna utebliva*, ty det heter ju, att tron utan gärningar är död. Det har framhållits flera gånger i dag, att i de sista årens valupprop från arbetarpartiets sida icke har funnits något av denna tro på socialismens nutidsvärde och framtidskraft. Detta har totalt förtigits. Har man kanske icke velat störa de nya valmän, man velat vinna, med en så impopulär förkunnelse? Eller ville man genom sin tystnad på denna punkt fånga in folk, som stod främmande eller fientliga mot socialismen, för att sedan efteråt enrullera dem som »socialister» i en eventuell majoritet för arbetarpartiet? En tredje tolkning synes mig omöjlig.

Det var också rätt svårt att få något riktigt grepp på herr Hanssons uppfattning av socialismen. Herr Hansson anförde *dels*, att det icke i längden går an att i en demokrati ha ett politiskt fullmyndigt folk vid sidan av ett ekonomiskt fåvälde. Det gamla talet går här igen att man måste genombryta den mur, som skiljer massan från kapitalet, vilket är en naivt naturrättslig, en revolutionärt-kommunistisk argumentering. Ja, den »muren» genombrots nyss i Ryssland, med påföljd, att massan finnes kvar, fattigare än någonsin. men kapitalet — det är borta! *Dels* sade herr Hansson, att socialismen är en levande verklighet. Vi ha, Gud bättre det, statliga företag och kontroll i olika former över nationens naturtillgångar och näringsliv. Men detta är ju väsentligen *fiskaliska* och icke socialistiska åtgärder, åvägabragta genom politisk makt, och det säger icke ett dugg om det, som dock i socialiseringsnämndens tillkomstakt — Brantings diktamen till statsrådsprotokollet — framhölls såsom det väsentliga för utredningen, nämligen att man skulle undersöka, *om man genom en socialistisk ordning kunde åstadkomma ökad produktivitet*. Och just häri har man på senare tid, även inom socialisternas eget läger, funnit själva kriteriet på socialismens ändamålsenlighet.

Detta förtegg herr Hansson. Men lägger man *denna* synpunkt på problemet, så vill jag erinra därom, att de sista hundra årens i världshistorien hittills enastående ekonomiska utveckling visat, vilken oerhörd rikedomsskapande kraft, som innebor i det nutida produktionssättet. Det har visat sig, att om detta får utveckla sin fulla kraft, med ekonomisk frihet och enskild äganderätt, kan på den vägen fattigdomen effektivt bekämpas. Och det är ju fattigdomens utrotande och det materiella väståndets höjande, som är det ekonomiska samfundslivets mening och mål, till vilket även moderna socialister ansluta sig.

Men finnes då någon, som i djupet av sitt medvetande kan betvivla, och är det icke, kan man säga, en numera allmänt vedertagen västerländsk maxim bland bildat och förnuftigt folk, att den enskilda företagsamheten, just då det gäller ökad produktion, har ett bestämt övertag gentemot kollektivismen i alla dess skiftande former. Där ha vi den avgörande punkten, och det är där, som vägskälet går mellan socialistisk och borgerlig åskådning. Men då har den borgerliga åskådningen ett hundraårigt glänsande vittnesbörd till sin förmån. Men vad har socialismen — utöver det ruinerade Sovjet-Ryssland?

Jag gjorde också i mitt första anförande gällande, att för mig tedde sig socialiseringsnämndens enda hittillsvarande samfällda utredning av större intresse, nämligen dess betänkande om statsbanornas omorganisation som ett symptom på att man var på väg från den gamla marxismen och in på de väst-europeiska syndikalistiska och skråsocialistiska tankegångarna, vilket, bland åtskilliga andra, är ett bevis därpå, att det icke bara är handeln, som följer den segrande flaggan, utan också de socialistiska åskådningarna. Med Tysklands sammanbrott föll marxismen och med västmakternas seger kommer deras

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

speciella socialism mera på modet, såsom fallet var före 1870—71 års tysk-franska krig.

Nu ville herr Hansson dräpa mig med, att i den statsbanestämman, som socialiseringsnämnden föreslog, personalen bara skulle ha 6 representanter men Kungl. Maj:t och riksdagen 16. Jag tror siffrorna voro så. Men dessa 16, som statsmakterna utse, äro till sin partifärg beroende på Kungl. Maj:ts politiska natur vid valtillfället. Kanske det blir en majoritet av socialdemokrater i stämman. Tror då herr Hansson, med tanke på i vilken hög grad, som socialdemokratien är ett fackföreningsparti, att man icke kan göra gällande, att dessa socialdemokrater i statsbanestämman äro redo att i alla väder föra personalens talan, och att just därför mitt påstående har fullt fog för sig.

Nu prisar herr Hansson också socialiseringsnämndens statsbaneförslag såsom ett fullödigt uttryck för sitt partis uppfattning av huru de offentliga affärsverken skola organiseras. Jag tillåter mig fortfarande att fråga: Varför framlades då icke detta förslag som proposition under den Sänderska ministärens tid? Varför lät man det ligga hos ämbetsverken, där det betraktades som oaktuellt? Jag förstår icke, varför man utan vidare lät det passera. Det är denna nyss påtalade inkongruens mellan bekännelse och praxis, som här åter visar sig.

Till sist dristade sig herr Hansson bestrida reservanternas rätt att här tala om besparingar, därför att förra lördagen samma reservanter röstade emot nedsättningarna på försvarsanslagen. Jag förmodar, att envar representant här i riksdagen har rätt att ha sin egen personliga värdeskala beträffande statsutgifterna och efter denna taga ståndpunkt till framkomna besparingsförslag. Detta kallade herr Hansson humbug. När det ordet *humbug* användes av herr Hansson som ett efter vanligheten personligt tillhygge i hans plaidoyer för socialiseringsnämndens fortsatta obeskurna tillvaro, sannerligen, herr talman, då ångrade jag mig, att jag icke hemställt om bifall till den Andrénska motionens yrkande om nämndens omedelbara upplösning, i stället för till reservationen, vilket senare yrkande jag nu dock nödgas vidhålla.

Herr Månsson i Furuviik: Herr talman! Jag ville bara inlägga en gensaga mot herr Järte. Han anser, att det vore utom varje tvivel — och därför kan man framlägga bevis från hans gamla litterära produktion — att det enskilda initiativets företråde skulle vara en i västerlandet allmänt antagen och erkänd dogm så att säga. Det skulle vara en fastslagen dogm, att det enskilda initiativet är mera värdeframbringande än den kollektiva företagsamheten. Detta är ju mot all historisk sanning. Överallt, där vi haft kollektivism, där ha vi haft rikedomar, bottenlösa rikedomar. Men hur har det gått, där det enskilda initiativet avlöst kollektivismen. Jag skall bara be eder studera Smålands skogar och mossar. Där det förr i världen var väldiga ek- och bokskogar, där är nu utplundrat och förstört. Där det enskilda initiativet får fritt spelrum, där ägnar det sig icke åt någon produktion för produktivitetens egen skull, utan för att för tillfället kunna komma åt att röva och klå åt sig, utan hänsyn till någon produktivitet. Det är typiskt för alla tider. Däröfver bära Grekland, Syrien, Spanien och Nordafrika vittne. Däröfver bära våra skogar och bergverk vittne. Det är icke hänsyn för ett öre annat än till den tillfälliga vinsten. Det ligger ju i människornas natur.

Vad är feodaladelns produktion? Vad är feodaladelns verksamhet? Jo, ett uppåtående och bortslarvande av bondesamhällets samlade rikedomar. Vad är kapitalismens samhällsverksamhet, om icke ett uppåtående av de naturtillgångar, berg och skogar och allt annat, som vi ha? Vi ha tagit ut för 35 miljarder skog på 55 å 60 år. Herr Järte, var finnas dessa 35 miljarder? Ligga de i

järnvägarna? Nej, de äro byggda med bidrag från stat, kommuner och städer och enskilda. Ligga de i telefon och telegraf! Nej, de äro byggda på samma sätt. Ligga de i Göta kanal? Nej, den fanns till, innan man började exploatera på allvar. Var äro de 35 miljarderna? Behöver jag säga herr Järte, som är hemma i dessa saker, att om det kollektivistiska samhället hade haft dessa 35 miljarder att röra sig med, skulle, det medger jag, den faran ha legat snubblande nära till hands, som låg till hands på 1200-talet, att man hade ätit ihjäl sig. Jag erkänner, att varje samhällsform har sina faror. Vad är faran för tusen, hundratusen och miljoner av människor i de stora staterna med en absolut utvecklad individualistisk produktion? Jo, faran är, att de hålla på att frysa ihjäl, att svälta ihjäl och att gå under av sjukdomar. Varje samhällsform har sina faror, såsom faran att äta ihjäl sig och dö i förväg. I varje fall, säger jag, icke kan man säga, att det blir mindre produktion i det kollektivistiska samhället.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Vad hänger nu detta resonemang på som herr Järte för utan att klara upp saken. Jo, herr Järte menar det, att de under en längre individualistisk period levande arbetar- och bondeskarorna, som ha sett, att konsumtion och röveri varit i högsätet och att produktion varit föraktad, så småningom ha blivit avställda från produktiv verksamhet, ha blivit håglösa och inställda på icke-produktiv verksamhet. Det är det, han menar. Nu menar han vidare, att dessa andligen förgiftade miljoner människor kan en enskild person eller ett bolag, som har möjlighet att driva ut dem i bostadslöshet och hunger och elände, tvinga till större ansträngningar än vad ett kollektivistiskt samhälle skulle kunna göra. Ja, är det sant det? Tror icke herr Järte, att det gamla bondesamhället kunde lära sina medlemmar att producera? Tror herr Järte, att till exempel den gamla schweiziska bondehären på kollektivistisk grund var sämre disciplinerad än den individualistiska hären var i de tyska fänikorna? Nej, tror någon verkligen, att det var mindre slagkraft i de kommunistiska härarna, där man tog nattvarden på att slå ihjäl varandra, när man sjuknade, tröttnade eller gav upp, där man under inga förhållanden släppte en bonde levande i fiendens händer, än det var i de lösa individualistiska skaror, där var och en vägde mellan att slås ihjäl eller springa sin väg? Om vi se på det militära området eller på det rent produktiva, har, såvitt jag läst historien rätt, kollektivismen i alla tider visat sin överlägsenhet.

Vad det beträffar, herr Järte, att ett kollektivistiskt samhälle icke skulle få makt med eller kunna styra de nu förvildade och utsvultna skaror, som äro avställda från produktiv verksamhet och inställda på samma sätt, som varit överklassens nu i ett par hundra år, lär oss all kollektivistisk historia ett annat. Kollektivismen behöver icke betyda svaghet, och det enskilda initiativet betyder, som vi veta, ingalunda alltid styrka. Det kan betyda styrka på ett visst sätt men betyder mest bluff.

Herr **Hansson** i Stockholm: Herr talman, endast några ord! Jag skall icke uppehålla mig nämnvärt vid herr Järtens bedrövliga framförande av de sämsta argumenten i högerpressen mot socialdemokraterna. När jag hörde honom här tala om motsättningen mellan massan och kapitalet och sjunga en lovsång till det fria initiativet, väntade jag faktiskt, att han också skulle tala om socialdemokraternas lust att dela allt lika. Då hade vi haft precis den gamla typen av en antisocialist, precis en sådan typ, som särskilt skulle kläda herr Järte.

Han anförde mot mig i början av sitt tal, att jag skulle hävdad, att socialiseringsnämndens tillvaro motiverades därav att det socialdemokratiska partiet vore det starkaste, och han ville tydligen göra gällande, att jag skulle ha sagt,

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

att eftersom det socialdemokratiska partiet är det starkaste skall samhället ombesörja utgifterna för de teoretiska och andra undersökningar, som det önskar få utförda. Jag har aldrig yttrat mig på ett så dumt sätt. Jag har visserligen bland annat anfört såsom bevis på nödvändigheten av att samhället ägnade intresse åt socialiseringsspörsmålen, att det socialdemokratiska partiet är det största och att alltså en mycket betydande del av det svenska folket tror, att socialiseringen är ett medel att skapa en bättre produktionsordning och en bättre samfundsordning över huvud. Men jag anförde detta som ett bevis på att socialiseringsproblemet är ett samhällsintresse. Det är icke partisynpunkter utan samhällssynpunkter, som motivera en sådan undersökning som den vilken anförtrotts åt socialiseringsnämnden. Vi stå här inför ett av de stora problem, som om de icke i tid omhändertagas och undersökas kunna vid sin lösning leda till misslyckanden. Därav kan möjligen ett parti bli lidande, men det spelar ingen roll. Men samhället får icke bli lidande. Detta är framförallt ett samhällsintresse, och då är det också rimligt, att samhället ägnar det sin omsorg.

Det har gjorts ett stort nummer här i dag av att man icke i de senaste socialdemokratiska valuppropen sysslat med socialiseringsspörsmålet. Man skall verkligen vara mycket fattig på argument, när man i debatten i dag åter kör fram med detta, som herr Lindman körde fram med redan under valrörelsen till landstingsmannavalen. Den, som uppmäksammat och följt med den diskussion, som knutits till de olika valen, har icke kunnat undgå att konstatera vilken roll även socialiseringsspörsmålet spelat under dessa valrörelser, och den villighet varmed man från socialdemokratiskt håll ställt sig till förfogande i den debatten. 1924 års valrörelse gjordes faktiskt till en valrörelse mot socialdemokratien från den då sittande regeringens sida, och detta besvarades naturligtvis från socialdemokratiskt håll med en agitation för socialdemokratien, varunder just socialiseringstanken spelade en utomordentligt stor roll. Den dominerande frågan i vår valagitation år 1924 blev icke, såsom naturligt varit, försvarsfrågan utan socialiseringsfrågan och det socialistiska problemet över huvud. Man kan verkligen icke med skäl göra gällande, att vi ängsligt sticka oss undan när det gäller socialiseringsproblemen, och jag upprepar vad jag förut sagt, att närhelst herrarna äro hågade att diskutera om dessa ting skola ni alltid finna oss mycket villiga och beredda.

Jag skall icke uppehålla mig vid vissa andra punkter i herr Järtes anförande. Men när herr Järte kommer och förebrår den föregående regeringen för att den icke hann komma in till riksdagen med propositionen om statens järnvägars förvaltning, måste jag säga, att anspråken icke äro måttliga från herr Järtes sida. En så stor fråga som denna kan icke bli föremål för ett hastigt avgörande, och jag tycker, att det är ganska rimligt, att proposition icke avlåtes, förrän järnvägsstyrelsen haft tillfälle att yttra sig — detta har den ännu icke gjort! Det fanns alltså mycket goda skäl för att den socialdemokratiska regeringen icke tog upp förslaget inför riksdagen.

Det var ännu en sak, som man knappast bör lämna utan kommentarer. Herr Järte försökte i sitt första anförande framställa saken på det sättet, som om socialiseringsnämndens förslag skulle innebära, att man skulle få en majoritet av personalrepresentanter i statsbanestämman. Han försökte nu klara sig ur den knipa, vari han satt sig själv, genom att säga ungefär så här: Det är visserligen sant, att personalrepresentanterna skola bli endast sex, men om det siter en socialdemokratisk regering blir det naturligtvis sexton socialdemokrater såsom statens representanter, och då ha vi ju en majoritet av personalombud. Jag undanber mig mycket bestämt dessa försök att ställa socialdemokraterna i en klass för sig, som när de ha att handla å samhällets vägnar icke kunna iakttaga samhällsintressena. Det är mycket möjligt, att herr Järte har kvar

några gamla erinringar från högerväldets tid, då det fävälde, som då existerade, gärna utnyttjade alla möjligheter för att sätta sina privatintressen i samhällsintressenas ställe. Socialdemokraterna ha visat i regering och riksdag att de vilja och kunna hävda samhällsintressena. Hela denna jargong om vårt beroende av fackföreningsrörelsen, hela denna jargong om vår klavbundenhet är, om jag skall använda det rätta uttrycket, mycket dum. Det kan icke med skäl sägas, att socialdemokraterna i ansvarsställning underlåtit att bevaka samhällsintressena. En socialdemokratisk regering skall alltid känna det såsom sin skyldighet att iakttaga samhällets intressen mot de privat- och gruppintressen, som icke kunna förenas med samhällsintressena. Vår gärning hittills gör oss berättigade att göra ett sådant påstående. Huru en högerregering skulle förfara med herr Järte i spetsen i en liknande situation, därom vågar jag icke yttra mig. Det låge ju nära till hands, att ur hans misstro mot andra draga den slutsatsen, att han själv skulle komma att missbruka makten. Den slutsatsen vill jag emellertid icke draga. Man borde i gengäld inom herr Järtens kretsar kunna lägga bort dessa dumma fasoner och försök att sätta representanterna för landets största parti i en särställning, som om de stode mot eller utanför samhället.

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Hans excellens herr statsministern **Ekman**: Herr talman! Endast ett par ord med anledning av herr Järtens anförande.

Jag hörde till min tillfredsställelse, att herr Järte med sitt uttryck »försummat tillfället» icke avsåg att göra gällande, att regeringen bort vid denna frågas behandling sistlidna sommar upplösa nämnden, men att däremot regeringen bort för det första ha retuscherat lönerna, för det andra betonat nödvändigheten av koncentration i arbetet och för det tredje också ägnat sekreterarevalet närmare uppmärksamhet.

I fråga om ersättningarna må det erinras att vid tillfället i fråga sänktes ordförandens lön, som ursprungligen varit 1,200 kronor och senare uppgick till 900 kronor, till 600 kronor. Och sekreterarens arvode, som ursprungligen hade utgått med 1,500 kronor, senare var 1,200 kronor och därefter 1,000 kronor, minskades till 800 kronor. Sålunda skedde en sådan prövning av lönerna, som herr Järte ansåg önskvärd.

I fråga om koncentrationen i arbetet erkände ju herr Järte själv, att en erinran i det avseendet gavs. Det är ju rätt ovanligt, att så förfares. Att det gjordes här, sammanfaller emellertid, förefaller det, med starka önskningsar på olika håll, att man skulle fästa uppmärksamheten därpå.

Vad sekreterarevalet beträffar, vill jag säga, att det visst icke är ovanligt utan tvärtom i regel nog är fallet, att när man tillsätter en kommitté, man också fäster största möjliga hänsyn vid ledamöternas önskningsar med avseende å valet av sekreterare. Om det sker vid kommittétillsättningar i allmänhet, att ordförandens och andra medlemmars mening i det avseendet beaktas, bör det väl i alldeles särskilt hög grad ske, när det gäller en utredning av den art, som det här var fråga om. Jag tror, att det skulle varit oklokt att i strid mot önskningsar inom nämnden göra ett annat sekreterareval.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Votering begärdes emellertid av herr Järte, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

Den, som vill, att kammaren bifaller statsutskottets hemställan i punkten 34 av utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Herr talmannen meddelade, att herr Järte jämte 25 av kammarens ledamöter framställt skriftlig begäran om voteringsverkställande medelst namnupprop, vadan, sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, omröstning medelst namnupprop nu omedelbart företogs. Därvid avgåvos 115 ja och 66 nej, varjämte 5 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Kammaren hade alltså bifallit utskottets hemställan i förevarande punkt.

Över omröstningen fördes anteckningar å voteringslista, som här nedan intages:

	Ja	Nej	Av- står
Herr Förste Vice Talmannen	1		
» Andre Vice Talmannen		1	
<i>Stockholms stad.</i>			
Herr Lindman		1	
» Löfgren i Stockholm	1		
» Hagman	1		
» Eriksson i Stockholm	1		
» Hansson i Stockholm	1		
» Nylander		1	
» Johanson i Stockholm	1		
» Holmström i Stockholm	1		
Fru Östlund	1		
Fröken Wellin			
Herr Forssell		1	
» Carlsson i Stockholm	1		
» Holmdahl		1	
» Järte		1	
Fru Wessman	1		
<i>Stockholms län.</i>			
Herr Söderberg	1		
» Karlsson i Vätö	1		
» Andersson i Igelboda	1		
» Andersson i Tungelsta	1		
» Bernström		1	
» Christenson i Södertälje		1	
» Laurin		1	
» Mosesson			
» Ahl	1		
Fru Ekberg	1		

	Ja	Nej	Av- står
<i>Uppsala län.</i>			
Herr Borg	1		
» Sjölander			
» Olsson i Golvvasta		1	
» Björnberg	1		
» Andren			
<i>Södermanlands län.</i>			
Herr Johansson i Uppmälby	1		
» Olsson i Ramsta	1		
» Schill			
» Laurén		1	
» Andersson i Katrineholm	1		
» Jonsson	1		
» Lundkvist	1		
<i>Östergötlands län.</i>			
Herr af Ekenstam			
» Pettersson i Bjälbo		1	
» Sjögren	1		
» Johansson i Arkösund			
» Westman			
» Karlsson i Vadstena	1		
» Olsson i Rimforsa	1		
» Björkman		1	
» Ericson i Boxholm	1		
» Ward	1		
» Holmberg	1		
» Anderson i Linköping			
<i>Jönköpings län.</i>			
Herr Johanson i Huskvarna			1
» Hamrin	1		
» Carlström		1	
» Fast			
» Petersson i Broaryd			1
» Svensson i Högsjöhult			1
» Lilliecreutz			
» Andersson i Löbbo	1		
» Göranson			
<i>Kronobergs län.</i>			
Herr Magnusson i Tumhult			1
» Olsson i Blädinge			1
» Svensson i Betingetorp			1
» Leo	1		
» Blomquist	1		
» Svensson i Grönvik			1

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Kalmar län.</i>			
Herr Magnusson i Kalmar	1		
» Olsson i Kalmar		1	
» Werner	1		
» Gustafson i Vimmerby	1		
» Johansson i Krogstorp		1	
» Wagnsson	1		
» Olsson i Högby		1	
» Heiding		1	
» Wirsell		1	
<i>Gotlands län.</i>			
Herr Gardell i Gans		1	
» Svedman		1	
» Gardell i Stenstu		1	
<i>Blekinge län.</i>			
Herr Jönsson i Boa		1	
» Törnkvist i Karlskrona			
» Kloo	1		
» Jeppsson	1		
» Holmgren			
» Adler			
<i>Kristianstads län.</i>			
Herr Bengtsson i Norup	1		
» Borggren	1		
» Persson i Fritorp		1	
» Björklund	1		
» Björk	1		
» Isacsson	1		
» Hammarlund		1	
<i>Malmö m. fl. städer.</i>			
Herr Rydén	1		
» Winkler		1	
» Lovén	1		
» Jensen	1		
» Engberg	1		
» Lindskog		1	
» Weibull			
» Bergström i Hälsingborg			
<i>Malmöhus län.</i>			
Herr Jönsson i Revinge			
» Nilsson i Tånga	1		
» Olsson i Kullenbergstorp	1		
» Sköld	1		
» Andersson i Höör	1		

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Törnkvist i Bjuv	1		
» Paulsen	1		
» Fjellman		1	
» Månsson i Erlandsro		1	
» Nilsson i Hörby	1		
Fru Nordgren	1		
<i>Hallands län.</i>			
Herr Henrikson			1
» Lindqvist i Halmstad	1		
» Johansson i Brånalt	1		
» Andersson i Falkenberg			
» Larson i Tönnersa		1	
» Fager		1	
<i>Göteborgs stad.</i>			
Herr Röing			
» Kristensson i Göteborg			
» Sjöström	1		
» Thore		1	
» Pehrsson i Göteborg		1	
» Hedvall	1		
» Höglund	1		
Fru Thüring	1		
Herr Almquist			
<i>Göteborgs och Bohus län.</i>			
Herr Andersson i Grimbo			
» Olsson i Broberg		1	
» Olsson i Berg		1	
» Osberg	1		
» Carlsson i Mölndal	1		
» Wallerius		1	
» Brännberg	1		
» Mårtenson	1		
<i>Alvsborgs län.</i>			
Herr Hallén	1		
» Danielsson			
» Gustafson i Kasenberg		1	
» Lindgren		1	
» Hansson i Trollhättan			1
» Olsson i Mellerud	1		
» Alströmer			
» Ryberg			
» Leffler		1	
» Johansson i Väby		1	
» Petersson i Lerbäcksbym		1	
» Weijne	1		

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
<i>Skaraborgs län.</i>			
Herr Bengtsson i Kullen		1	
» Magnusson i Skövde		1	
» Bäcklund	1		
» Johanson i Hallagården		1	
» Vahlstedt	1		
» Lundén	1		
» Anderson i Storegården		1	
» Bodén			
» Hedin		1	
<i>Värmlands län.</i>			
Herr Jansson i Edsbäcken			
» Carlsson-Frosterud			
» Andersson i Prästbol	1		
» Ros		1	
» Norling	1		
» Norsell	1		
» Spångberg	1		
» Björling	1		
» Eriksson i Västbro			
» Morfeldt	1		
<i>Örebro län.</i>			
Herr Uddenberg	1		
» Anderson i Råstock	1		
» Nilsson i Örebro	1		
» Ödström	1		
» Ljunggren			
» Öhman			
» Lundgren	1		
» Persson i Falla			
» Mogård	1		
<i>Västmanlands län.</i>			
Herr Larsson i Västerås	1		
» Lorichs		1	
» Pettersson i Köping	1		
» Eklund	1		
» Olovson i Västerås	1		
» Olsson i Broddbo	1		
<i>Kopparbergs län.</i>			
Herr Eriksson i Grängesberg	1		
» Jansson i Falun	1		
» Olsson i Mora	1		
» Ernfors		1	
» Andersson i Rasjön	1		

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Pettersson i Hällbacken	1		
» Andersson i Ovanmyra		1	
» Englund	1		
» Sundström	1		
» Smedh	1		
<i>Gävleborgs län.</i>			
Herr Månsson i Furuvik	1		
» Sävström	1		
» Lindley	1		
» Olsson i Hov	1		
» Johansson i Kälkebo			
» Granath	1		
» Johansson i Edsbyn	1		
» Olsson i Gävle	1		
» Holmström i Gävle		1	
» Herou	1		
» Högström	1		
<i>Västernorrlands län.</i>			
Herr Öberg			1
» Johansson i Sollefteå			
» Vennerström	1		
» Bergström i Bäckland	1		
» Lagerkwist	1		
» Strindlund		1	
» Västberg			
» Molander			
» Rudén		1	
» Frost			
<i>Jämtlands län.</i>			
Herr Olofsson i Digernäs		1	
» Hedlund i Östersund	1		
» Hedlund i Häste		1	
» Persson i Trängen			1
» Olsson i Rödningsberg			
<i>Västerbottens län.</i>			
Herr Wiklund		1	
» Bäckström			
» Wikström	1		
» Brännström		1	
» Lindmark			1
» Lindberg	1		
» Sandberg			
<i>Norrbottens län.</i>			
Herr Hage	1		
» Nilsson i Antnäs		1	

Ang.
socialiserings-
nämnden.
(Forts.)

	Ja	Nej	Av- står
Herr Lövgren i Nyborg	1		
» Dahlén			
» Samuelsson	1		
» Hedström		1	
» Grapenson			
Summa	115	66	5

Punkten 35.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 36.

Lades till handlingarna.

Punkterna 37 och 38.

Vad utskottet hemställt bifölls.

§ 15.

Herr statsrådet *Pettersson* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 107, angående lån till främjande av bostadsproduktionen.

Denna proposition bordlades.

§ 16.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till avlöningsreglemente för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet jämte i ämnet väckta motioner;

nr 18, i anledning av väckt motion om personligt lönetillägg åt majoren J. G. H. Schmiterlöw;

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående viss ändring i grunderna för förvaltningen av den i 19 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete omförmälda fond m. m.;

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående restitution i visst fall av för mycket erlagd arvsskatt;

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande av kronans rätt till danaarv efter hemmansägaren Nils Peter Svensson från Ullevi;

nr 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om anslag till fonden för räntefria studielån; och

nr 23, i anledning av väckt motion om understöd åt avlidne linjearbetaren vid Trollhätte kraftverk E. G. M. Larssons efterlämnade änka Anna Karolina Larsson, född Ullman;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 4, angående verkställd granskning av riksdagsbibliotekets styrelse och förvaltning;

nr 5, angående verkställd granskning av riksbankens styrelse och förvaltning;

nr 6, angående verkställd granskning av riksgäldskontorets styrelse och förvaltning;

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beredande av emeritilöner för biskopar;

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 3 §§ i lagen den 9 december 1910 om emeritilöner för präster;

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om gäldande ur kyrkofonden i visst fall av pensionsavgift, belöpande å innehavare av prästerlig emeritilön;

nr 19, i anledning av väckt motion om pension åt förre tjänstemannen i riksdagens tryckeriexpedition C. H. Lallerstedts änka;

nr 20, i anledning av väckt motion angående vissa musiksergeanters pensionsförmåner;

nr 21, i anledning av väckt motion angående viss ändring i reglementet för statens pensionsanstalt;

nr 22, i anledning av väckt motion angående normerande bestämmelser rörande pension eller understöd åt äldre förmän och arbetare m. fl. vid statens företag; och

nr 23, i anledning av väckt motion angående förbättring genom statens medverkan av pensioner utav äldre typ till änkor efter befattningshavare i statens tjänst; samt

första lagutskottets utlåtande, nr 12, i anledning av återremiss av första lagutskottets utlåtande nr 11 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 12 § i lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk.

§ 17.

Justerades protokollsutdrag.

§ 18.

Ledighet från riksdagsgörömaalen beviljades:

herr <i>Laurén</i>	under	5 dagar	fr. o. m.	den	25 febr.,	
» <i>Nilsson</i> i Hörby	»	5	»	»	25	»
» <i>Månsson</i> i Erlandsro	»	6	»	»	24	»
» <i>Björk</i>	»	6	»	»	24	»
» <i>Andersson</i> i Falkenberg	»	6	»	»	24	»
» <i>Anderson</i> i Råstock	»	3	»	»	25	»
» <i>Henrikson</i>	»	7	»	»	24	»
» <i>Öhman</i>	»	6	»	»	24	»
» <i>Olsson</i> i Rödningberg	»	5	»	»	24	»
» <i>Björklund</i>	»	3	»	»	24	»
» <i>Högström</i>	»	6	»	»	24	»
» <i>Werner</i>	»	5	»	»	25	»
» <i>Olsson</i> i Mora	»	6	»	»	24	»
» <i>Norsell</i>	»	5	»	»	26	»
» <i>Hallén</i>	»	5	»	»	25	» och
» <i>Jansson</i> i Falun	»	3	»	»	24	»

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 5.38 e. m.

In fidem
Per Cronvall.